

Uw vermogen om te leven

Jaarverslag 2006

Missie

ABP beoogt het realiseren van een op collectieve en solidaire basis gebaseerd duurzaam pensioen dat aantrekkelijk is voor alle deelnemers.

Doelstelling

Realiseren van een duurzaam pensioenstelsel

- door het pensioen betaalbaar te houden en door solide financieel beheer;
- dat aantrekkelijk is voor jong en oud.

Behoud van een breed risicodraagvlak door

- een excellente uitvoering van de pensioenregelingen voor alle sectoren en deelnemers;
- mogelijkheden te bieden tot flexibilisering en individuele keuzes binnen collectieve kaders.

Meer doen dan pensioen alleen door

- de traditionele pensioenproducten uit te breiden met producten en diensten die actief ouder worden (active aging) bevorderen en bijdragen aan de verhoging van de arbeidsparticipatie.

Toegroeien naar een deelnemersgericht pensioenfonds door

- het geven van relevante informatie die onze deelnemers helpt om voor hun pensioen de beste keuzes te maken;
- onze communicatie minder te richten op alleen ouderen, maar ook de jongeren te doordringen van het belang van een goed pensioen;
- onze deelnemers optimaal te informeren over en te betrekken bij de verdere ontwikkeling van hun pensioenfonds;
- werkgevers te ondersteunen bij hun zorgplicht naar hun werknemers door hen een aantal zaken uit handen te nemen of ze daarbij te helpen.

Juridische structuur en organisatie

Achter in dit jaarverslag is de organisatiestructuur van ABP schematisch weergegeven. De personele samenstelling van bestuur, directieraad, deelnemers- en werkgeversraad treft u aan in het hoofdstuk 'Overige gegevens'.

deur (de deur; de deuren) beweegbare verticale afsluiting die toegang geeft tot een huis, vertrek, kast enzovoort ' (Van Dale)

'Daar ben ik nu nog niet mee bezig' antwoorden zes van de tien mensen als het thema 'pensioen' naar voren komt. Voor ABP reden om extra aandacht te besteden aan de communicatie met deelnemers. Zodat deuren opengaan.

Inhoud

Bestuursverslag

Voorwoord	6
De kern	10
Bestuurlijke beschouwingen	17
Financieel beleid	22
Pensioenbeheer	34
Beheer van het belegd vermogen	44
Sociaal beleid	54
Verslag van de Gemeenschappelijke Ondernemingsraad	57
Deelnemers- en werkgeversraad	60
Intermezzo ABP KeuzePensioen	62

Jaarrekening

Geconsolideerde financiële overzichten	68
Toelichting algemeen	71
Grondslagen voor financiële verslaggeving	77
Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten	88
Overige toelichtingen	112
Enkelvoudige jaarrekening	117

Overige gegevens

Statutaire winstverdeling	120
Financiering en uitvoering	120
Actuariële verklaring	121
Accountantsverklaring	123

Personalía 125

Afkortingen en begrippen 128

Statistische bijlage deelnemerspopulatie 129

In Memoriam: John Neervens

Vorig jaar november overleed John Neervens, ABP's voorzitter van de Directieraad. In dit jaarverslag willen we hem herdenken door een drietal mensen aan het woord te laten die John vanuit verschillende rollen hebben meegemaakt.

Edith Snoeij, vice-voorzitter van het Bestuur van ABP, herinnert zich John Neervens als volgt:

'John leerde ik kennen toen ik in 2002 namens de ACOP in het bestuur van het ABP kwam. Al snel werd het mij duidelijk dat trefwoorden als gedrevenheid, een warm hart hebben voor het werk van de sociale partners en verknocht zijn aan pensioenen op zijn lijf geschreven waren. Hij was resultaatgericht maar niet op een manier dat het doel het middel heiligt. Integendeel, de resultaten moesten bij voorkeur in harmonie en in een goede sfeer genomen worden. Zo niet, dan nam John even gas terug. Soms zag je aan hem dat hij dat betreunde maar vol goede moed ging hij door. En niet zonder resultaat! John heeft na de privatisering het ABP met succes op de kaart gezet. Dat is zijn verdienste! Maar bovenal had hij een groot hart'.

John Neervens had ook een non-conformistische kant, die wordt belicht (onder meer) door Ton Annink en Harry Starren. Ton Annink, Secretaris-generaal Ministerie van Defensie: 'Bazen moeten zich voegen in het verwachtingsbeeld dat medewerkers van hun hebben. John realiseerde zich dat terdege. Hoog in de toren. Een toegangsluis met een bekwaam secretariaat. Een grote, lichte ruimte. Dat was de kamer van John. Het hoofd van een glazen vergadertafel was zijn plek. In hemdsmouwen leidde hij ons door de vergadering. Af en toe nam hij fruit. Vaak een enkele druif, soms een stuk appel. Allemaal heel gewoon. Toch was er een stil protest van deze baas. Een bureau ontbrak. In 1995 heel opvallend'.

Ook Harry Starren, algemeen directeur van de Baak (Management Centrum VNO-NCW), typeert John Neervens op een treffende manier: 'In het beperkte aantal contacten dat ik met John had voelde ik verwantschap. De luchtigheid en tegendraadsheid waarmee hij de wereld tegemoet trad sprak me aan. Achter die luchtigheid zat diepe betrokkenheid en een ongebruikelijke mensgerichtheid. Hij was ijdel, maar op een aangename manier. Hij had niet alleen anderen door, maar ook zichzelf. Hij begreep de 'condition humaine'. Maakte zich geen illusies over ons collectieve onvermogen, maar zag daarin geen reden om er niet met volle inzet tegen aan te gaan. Ik vermoedde na hem enkele keren, ook in het werk ontmoet te hebben, dat het daar niet bij zou blijven. Ik verheugde me daar op voorhand op. Ik betreur zijn dood ook om die reden, maar het meest nog omdat ik vermoed dat velen zijn liefdevolle blik voor altijd zullen moeten missen'.

Bestuursverslag

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van ABP over 2006. Hierin leggen bestuur en directieraad verantwoording af over het beleid van Nederlands pensioenfonds voor Overheid en Onderwijs. Daarbij kunnen we terugkijken op een goed jaar, dat in het teken heeft gestaan van een verdere verbetering van de financiële positie van het fonds dankzij gunstige beleggingsrendementen en een consequent financieel beleid, daarbij geholpen door een stijging van de nominale markttrente. In deze verbetering zijn de gevolgen van de langleventrend conform prognose levensverwachting, sterftেকans 2004 - 2050 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) volledig begrepen.

Zo is er een rendement behaald van 9,5 procent en werd de laatste hand gelegd aan het nieuwe strategisch beleggingsplan 2007-2009, dat heeft geleid tot verbeterde vooruitzichten met betrekking tot indexatie zonder toename van het risico. Ook de vergelijking met de rendementscijfers van andere grote Nederlandse pensioenfonds doorstaat ABP glansrijk. Daarbij heeft ABP de kostprijs voor de uitvoering van de pensioenregeling op een laag niveau weten te houden. Niettemin is de servicescore van ABP (ontleend aan de wereldwijde Cost Effectiveness Measurement benchmark) wederom gestegen.

Verbetering van de financiële positie is van belang voor het kunnen aanbieden van een betaalbaar en aantrekkelijk pensioen voor onze deelnemers. Daarbij streven we naar een stabiele premie en is het onze ambitie om de pensioenen volledig te indexeren. Door de uniformiteit van het collectieve pensioenproduct zijn we in staat om onze diensten in vergelijking met individuele regelingen tegen lage kosten aan deelnemers aan te bieden. Wij geloven in ons product, dat gebaseerd is op collectiviteit en solidariteit. En het blijkt dat dit geloof wordt weerspiegeld in het vertrouwen dat pensioenfonds en ABP in het bijzonder genieten bij de Nederlandse bevolking.

Naast het geloof in de eigen organisatie speelt ABP's overtuiging voor wat betreft het Nederlandse pensioenstelsel een belangrijke rol. Andere landen kijken met bewondering naar de manier waarop we ons pensioenstelsel vorm gegeven hebben. Toch voltrekken zich ontwikkelingen die het geloof in ons collectieve stelsel kunnen aantasten. Daarbij gaat het vooral om de vergrijzing en de tendens tot individualisering.

Als een van de weinige landen in de wereld beschikken we immers over een grotendeels kapitaalgedekt pensioenstelsel. Op die manier is er door pensioenfondsen in Nederland al € 625 miljard opzij gelegd voor de vergrijzing. Ons pensioenstelsel is in belangrijke mate vergrijzingbestendig mede doordat pensioenfondsen zijn overgestapt van een eindloonstelsel naar een middelloonstelsel en doordat nieuwe regelingen met flexibele pensionering zijn geïntroduceerd.

Naar onze mening is het goed als er heldere, overzichtelijke keuzemogelijkheden worden geïntroduceerd binnen de collectieve pensioenregeling. Daarin hebben sociale partners al belangrijke stappen genomen, door onder meer het ABP KeuzePensioen in te voeren. In die combinatie van keuzemogelijkheden en collectiviteit schuilen belangrijke voordelen. Zo kunnen beleggingsrisico's worden gedeeld waardoor zowel huidige als toekomstige generaties een welvaartsvast pensioen kan worden geboden. Bovendien kunnen we zo voorkomen dat individuen keuzes maken waarvan ze de financiële gevolgen voor hun pensioen niet kunnen overzien. Niet door hen keuzes te onthouden, maar door een goede balans te bieden tussen de voordelen van collectiviteit en de behoefte aan keuzemogelijkheden.

Elco Brinkman, voorzitter Bestuur ABP

Dick Sluimers, voorzitter Directieraad ABP

‘Veranderingen maken mensen onzeker’

‘Jongeren zitten in een moeilijke positie. Ze verdienen tegenwoordig best leuk in het onderwijs, daar gaat het niet om. Maar ik kan me voorstellen dat alle veranderingen mensen onzeker maken over hun oudedagsvoorzieningen,’ zegt Lianne Bosvelt.

Lianne Bosvelt (58) werkt op ‘Klein Borculo’, een school in het voortgezet speciaal onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen. Zij werkt al bijna dertig jaar op deze school. Tot vorig schooljaar gaf zij Engels, maar het viel haar steeds zwaarder haar lessen leuk te maken. Nu krijgt zij voor één dag een FPU-uitkering en heeft ze acht lesuren vrijgekocht in het kader van BAPO, Bevordering Arbeidsparticipatie Ouderen. Met daarbij haar ADV-uren betekent dit, dat ze nog twee dagen per week hoeft te werken. Op die dagen geeft ze leerlingen individuele begeleiding en remedial teaching. Ze mag stoppen als ze 62 jaar en drie maanden is, maar ze denkt erover dan nog één à twee jaar door te werken, ‘want het heeft natuurlijk financiële consequenties en zoals ik nu kan werken, voel ik me uitstekend,’ zegt ze.

Afwachten

Lianne Bosvelt: ‘Wat betreft de oudedagsvoorziening zijn er in de afgelopen jaren veel te veel veranderingen geweest. Eerst hebben we geld voor de VUT ingeleverd, toen voor de FPU, vervolgens kwam de spaarloonregeling en nu hebben we de levensloopregeling. Ik kan me voorstellen dat al die veranderingen je ontzettend onzeker kunnen maken. Ook de AOW moet je maar afwachten. Ik ben van voor 1950 en heb straks veertig jaar gewerkt, dus ik hoef me geen zorgen te maken. Als ik met pensioen ga, heb ik meer dan ik nu heb! Maar de veertigers en begin-vijftigers, die zijn de klos. Zij lopen de voordelen mis die ik nog wel heb’.

De kern

Algemeen beeld

Goede resultaten

De dekkingsgraad is in 2006 met 14 procentpunt gestegen tot 134 procent. Het langlevensrisico is daarbij conform prognose levensverwachting, sterftekans 2004 - 2050 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) volledig verwerkt. De beleggingsresultaten hebben zich opnieuw gunstig ontwikkeld. Over 2006 is een rendement behaald van 9,5 procent. Ook de servicescore, die zich al op een hoog internationaal niveau bevond, is opnieuw iets verbeterd. De kostprijs van het pensioenbeheer per deelnemer is licht toegenomen tot € 65. Deze toename is een gevolg van het besluit van het bestuur de communicatie met de deelnemers verder te intensiveren. Vooral het toelichten van de vele wettelijke maatregelen die begin 2006 zijn ingegaan, heeft veel inspanningen gevergd.

ABP uit herstel

In het jaarverslag 2005 is aangekondigd dat ABP de herstelperiode in 2006 of 2007 moet kunnen afsluiten. Daarvoor is een dekkingsgraad nodig van ongeveer 125 procent. Eind 2006 bedroeg de dekkingsgraad 134 procent, zodat ABP nu formeel uit herstel is. De financiële positie van het fonds laat echter nog niet toe dat de pensioenuitkeringen de contractloontwikkeling bij overheid en onderwijs volledig volgen. Om dit mogelijk te maken, zal een dekkingsgraad van tenminste 140 procent vereist zijn.

Substantiële, maar nog onvolledige indexatie

Op basis van de financiële situatie per 1 november 2006 is besloten om in 2007 de contractloontwikkeling bij de sector overheid en onderwijs, afgerond 3,7 procent, voor 77 procent te volgen. De uitwerking van dit besluit leidt tot een indexatie van 2,8 procent in 2007. Cumulatief is de gekorte indexatie inmiddels opgelopen tot 2 procent. De korting op de indexatie kan worden gecompenseerd zodra de financiële positie van het fonds dit toelaat. Het bestuur beoordeelt of en wanneer deze compensatie kan plaatsvinden.

Premies 2007 nagenoeg gelijk aan 2006

Pensioenpremie

Er zijn drie bewegingen geweest in de premie voor ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Om aan te sluiten bij het begrip 'kostendeekkende premie' uit het Financieel Toetsingskader (FTK) van De Nederlandsche Bank, heeft het bestuur besloten de premiesystematiek te wijzigen. Dit is gebeurd door de premiehorizon terug te brengen van vijftendertig naar één jaar. Dit gaat overigens niet ten koste van het streven naar premiëstabilisatie. Het effect op de premie voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen bedraagt circa +/- 0,8 procentpunt. Tevens zijn de nieuwe actuariële grondslagen verwerkt in de premie, conform het grondslagenonderzoek 2003 en met inbegrip van de verwachte langleventrend. Dit heeft een premiestijging van circa 0,7 procentpunt tot gevolg. Tenslotte hebben de sociale partners besloten tot aanpassingen in de regeling. Dit betreft onder andere een neerwaartse correctie van het partnerpensioen, de uitruil ouderdoms- en nabestaandenpensioen en pensioenopbouw bij invalideren en overlijden. Voornoemde drie reglementswijzigingen hebben per saldo geleid tot een lichte premieverlaging met circa 0,2 procentpunt.

*Consequent beleggingsbeleid
werpt vruchten af*

Beleggingsresultaten

In meerjarenperspectief is voor het vierde opeenvolgende jaar de strategische beleggingsdoelstelling ruimschoots gerealiseerd, namelijk een gemiddeld rendement van 7 procent over een periode van minimaal 10 jaar. In de periode 1993-2006 kwam dit rendement uit op 8,2 procent. Het reële, voor looninflatie gecorrigeerde rendement bedroeg over deze periode 6,2 procent. Onderstaande tabel 1.1. toont de in 2006 behaalde rendementen.

Tabel 1.1. Rendementen beleggingsportefeuille (in procenten)¹

	gewicht 2006 in portefeuille	rendement 2006	rendement 2005
Vastrentende waarden	43	0,9	4,3
Zakelijke waarden	54	17,0	20,8
<i>Aandelen</i>		13,5	20,8
<i>Onroerend goed en vastgoedfondsen</i>		35,7	18,2
<i>Private equity</i>		29,8	27,2
<i>Infrastructuur</i>		41,3	-6,7
<i>Commodities (grondstoffen)</i>		-18,5	23,2
Overige beleggingen	3	9,5	4,8
Totaal	100	9,5	12,8

Evenals in 2005 zijn de gunstige beleggingsresultaten in 2006 (rendement van 9,5 procent) vooral behaald in de categorie zakelijke waarden. Met uitzondering van commodities hebben alle categorieën bij de zakelijke waarden goed gereendeerd. Beleggingen in vastrentende waarden lieten een bescheiden, maar positief nominaal resultaat zien. De beleggingsresultaten in 2006 bevestigen de meerwaarde van het vasthouden aan een op de lange termijn georiënteerde beleggingsstrategie, zoals ABP die voert.

Financiële positie

Financiële positie verbeterd

De financiële positie is in het verslagjaar aanzienlijk verbeterd. Tabel 1.2. toont het verloop van de dekkingsgraad, gespecificeerd naar de achterliggende componenten.

Tabel 1.2. Verloop dekkingsgraad pensioenfonds in 2006 (nominale marktrente)

Financiële positie ABP	2006	2005	mutatie in 2006
Pensioenvermogen in € mrd	208,9	190,6	18,3
Pensioenverplichtingen in € mrd	156,4	159,2	-2,8
Dekkingsgraad in %	133,5	119,7	13,8

¹ Rendementen op basis van feitelijke afdekking van de Amerikaanse dollar.

Als gevolg van de goede beleggingsresultaten is het pensioenvermogen in 2006 gegroeid met € 18 miljard tot € 209 miljard. De pensioenverplichtingen zijn in totaal met € 2,8 miljard gedaald, onder andere door de stijgende nominale marktrente, die overigens geheel past in de rentevisie van ABP die ten grondslag heeft gelegen aan het beleggingsbeleid voor 2006. Ultimo 2006 bedroeg de voor de waardering van de verplichtingen relevante rente 4,25 procent; ultimo 2005 was dit nog 3,70 procent. Mede door deze rentestijging is de dekkingsgraad met 13,8 procentpunt verbeterd.

De stijging van de dekkingsgraad ad 13,8 procentpunt kan als volgt worden verklaard:

- stijging vermogen door beleggingsrendement	+ 9,5 %
- stijging omvang verplichtingen door rentetoevoeging en indexatie	- 6,6 %
- daling omvang verplichtingen door de stijging kapitaalmarktrente	+ 8,1 %
- noemer effect	+ 2,8 %
	13,8 %
per saldo effect op de dekkingsgraad	13,8 %

Bedrijfsvoering

Service toegenomen, competitieve uitvoeringskosten

ABP meet haar prestaties ook af aan de resultaten van de interne bedrijfsvoering. Het doel is een hoog serviceniveau tegen competitieve uitvoeringskosten. Hiertoe vergelijkt ABP haar prestaties met die van een 'peer group' van gerenommeerde pensioenfondsen, zoals bijgehouden door het instituut CEM (Cost Effectiveness Measurement.) Aan deze benchmark nemen 53 pensioenfondsen deel. Tabel 1.3. geeft inzicht in de door ABP bereikte service van het pensioenbedrijf ten opzichte van het CEM-wereldgemiddelde.

Tabel 1.3. Verloop servicescore ten opzichte van het CEM-wereldgemiddelde (max. = 100)

	2006	2005	2004	2003	2002
ABP	88	86	80	82	77
CEM-wereldgemiddelde	nb	74	72	71	70

In 2006 is de servicescore ondanks het hoge internationale niveau toch verder verbeterd. In tabel 1.4. is het verloop van de kostprijs pensioenbeheer per deelnemer weergegeven, gerelateerd aan de CEM-wereldmediaan.

Tabel 1.4. Verloop kostprijs pensioenbeheer per deelnemer en de CEM-wereldmediaan (in €)

	2006	2005	2004	2003	2002
ABP	65	63	62	65	71
CEM-wereldmediaan	nb	78	85	81	76

*Geïnvesteed in online service
voor de deelnemers*

De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling (de CEM-definitie) zijn in het verslagjaar gestegen naar € 65 per deelnemer. Vooral de voorlichting heeft extra inspanningen gevergd, omdat ABP - ondanks de complexe invloed van vele wetswijzigingen voor pensioenen - geen concessies wilde doen aan de duidelijkheid voor de deelnemers. Verder is veel werk geïnvesteerd in het voor de deelnemers online beschikbaar stellen van het pensioenoverzicht en het ontwikkelen van een rekenmachine die deelnemers ondersteunt bij hun beslissingen over de inzet van ABP KeuzePensioen. Met deze rekenmachine kunnen zij thuis, op basis van eigen actuele gegevens, berekenen wat voor hen de gevolgen zijn van diverse varianten. Denk aan varianten in leeftijd en deeltijdpercentage van uittreden, uitruil van ouderdoms- naar nabestaandenpensioen en vice versa, alsmede hoog/laag-varianten. Overigens behoort ABP nog steeds tot de goedkoopste pensioenfondsen ter wereld.

Extra rendement

Als vermogensbeheerder scoort ABP goed, zowel naar absolute als naar genormaliseerde prestaties (z-score) gemeten. Het extra rendement ten opzichte van de normportefeuille bedroeg in het verslagjaar 1,6 procentpunt; dit is ongeveer € 3 miljard meer dan de relevante financiële markten. De kosten hebben zich in lijn met de gewenste beleggingsmix en het risicoprofiel ontwikkeld. De totale kosten van het beheer van de beleggingsportefeuille bevinden zich met 30 basispunten onder het CEM-gemiddelde van een groep mondiale pensioenfondsen met een omvang groter dan € 40 miljard.

'Straks misschien een andere situatie'

Lennart de Vries heeft nu nog niets geregeld voor later, maar wil dat wel gaan doen. Hij is er zich van bewust dat mocht hij eerder met werken willen stoppen, hij daar nu de mogelijkheden voor moet creëren.

Als afdelingshoofd primair proces burgerzaken geeft Lennart de Vries leiding aan drie van de acht locaties van de gemeente Den Haag waar een balie voor burgerzaken is gevestigd. Hij doet dit werk nu zo'n anderhalf jaar. Hiervoor was hij rijksambtenaar bij de Pensioen en Uitkeringsraad, een zelfstandig bestuursorgaan ten behoeve van uitkeringen aan oorlogsslachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. Lennart de Vries is 37, ongehuwd en 'niet buitensporig veel geïnteresseerd in mijn oudedagsvoorziening,' zo moet hij toegeven.

Niet wachten

'Ik heb een leuke baan,' zegt Lennart de Vries, 'ook best wel een uitdagende baan, dus ik kan me nu niet voorstellen dat ik eerder wil stoppen met werken. Ik doe daarom ook niet met de spaarloonregeling of levensloop mee. Maar goed, voor hetzelfde geld kan de situatie straks heel anders zijn. Ik weet natuurlijk niet hoe mijn gezondheid zich ontwikkelt. Daarom ga ik niet tot mijn zestigste wachten om daar beslissingen over te nemen. Tot nu toe heb ik daar niet de tijd voor genomen, maar komend jaar wil ik dat zeker wel gaan doen. Het ABP KeuzePensioen vind ik interessant. Zoals ik er nu in zit, wil ik tot mijn zeventigste blijven werken, maar als ik er straks anders over denk, kan ik op mijn zestigste stoppen. Daar wil ik dan in ieder geval de mogelijkheid voor hebben.'

Meerjarencijfers

Financiële gegevens (in € miljoen)	2006	2005	2004	2003	2002
vastrentende waarden	91.216	88.543	74.484	70.279	76.612
zakelijke waarden	107.745	97.680	86.216	74.412	58.917
overige beleggingen	8.715	3.992	4.167	6.732	1.891
overige activa en passiva	3.426	400	3.184	- 1.244	- 1.856
A. Beschikbare middelen	211.102	190.615	168.051	150.179	135.564
ouderdoms- en nabestaandenpensioenen	152.199	150.208	130.740	113.887	109.221
invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen	2.350	2.521	2.706	2.639	2.039
flexibel pensioen en uittreden	1.761	6.434	5.132	3.969	3.286
ABP ExtraPensioen	104	78	50	31	11
B. Voorziening pensioenverplichtingen²	156.414	159.241	138.628	120.526	114.557
verzekeringsverplichtingen voor eigen rekening/risico	2.023	-	-	-	-
verzekeringsverplichtingen voor rekening/risico polishouders	191	-	-	-	-
C. Voorziening verzekeringsverplichtingen	2.214	-	-	-	-
D. Algemene reserve (A-B-C)	52.474	31.374	29.423	29.653	21.007
E. Dekkingsgraad pensioenfonds (A-C)/B	134	120	121	125	118
nominale marktrente (%)	4,25	3,70	4,20	4,90	4,85
F. Solvabiliteitsmarge Verzekeringsbedrijf (%)					
- leven	183	-	-	-	-
- schade	426	-	-	-	-
G. Aantallen (eindstanden)					
actieven	1.106.000	1.102.000	1.113.000	1.113.000	1.100.000
slapers	816.000	792.000	761.000	730.000	692.000
gepensioneerden	735.000	727.000	697.000	676.000	661.000
aangesloten (sub)werkgevers	4.091	4.187	4.317	4.463	4.859
medewerkers in dienst bij ABP	2.387	2.389	2.385	2.441	2.496
in dienst bij geconsolideerde deelnemingen	796	521	490	417	322
H. Overige gegevens (%)					
premie ouderdoms- en nabestaandenpensioen (burgers)	19,8	21,4	19,0	15,6	13,6
premie bovenwettelijk invaliditeit, hoog (burgers) ³	1,2	1,6	1,8	2,0	2,0
contractloonontwikkeling	3,66	0,38	0,15	2,65	3,8
indexatie	2,82	0,17	0,12	1,77	3,8
kostprijs pensioenbeheer per deelnemer (CEM definities ⁴) in €)	65	63	62	65	71
servicescore (CEM definitie, max = 100)	88	86	80	82	77
Z-score (norm: \geq -/- 1,28 over een periode van 5 jaar)	1,0	0,4	0,6	1,7	0,6
rendement vastrentende waarden	0,9	4,3	6,8	5,5	9,3
rendement zakelijke waarden	17,0	20,8	16,0	20,6	- 18,9
rendement overige beleggingen	9,5	4,8	5,8	23,5	8,8
rendement totaal (= direct + indirect)	9,5	12,8	11,5	11,0	- 7,2
totaal rendement 10-jaars gemiddelde	7,3	7,5	7,9	6,6	7,1

2 De jaren 2002 en 2003 zijn tegen nominale rentes herrekend, zij het dat er toen sprake was van een andere regeling

3 Sectorgemiddelde bestaande uit invaliditeitspensioenen (IP) en herplaatsingstoelagen (HPT)

4 Behalve voor wat het uitsmeren van projectkosten over drie jaren betreft

Bestuurlijke beschouwingen

Pensioenstelsel toekomstvast

*Nieuwe Pensioenwet
aangenomen*

In het verslagjaar hadden pensioenen een prominente plaats op de maatschappelijke agenda. Een belangrijke mijlpaal in 2006 was het aannemen van de nieuwe Pensioenwet door de Tweede Kamer. Deze wet werd van kracht op 1 januari 2007 en is gericht op de zekerheid over de uitbetaling van pensioen, het vereiste vermogen en de communicatie van pensioenfondsen. ABP voldeed in 2006 al in hoge mate aan de eisen die deze wet stelt aan een pensioenfonds. Het fonds opereert immers al sinds 2005 onder de overgangsregeling van het FTK, een belangrijk onderdeel van de nieuwe Pensioenwet.

*Collectief stelsel biedt
veel voordelen*

Naar aanleiding van de vergrijzing komt regelmatig de vraag naar voren of het pensioenstelsel zich niet meer moet ontwikkelen van een collectief naar een individueel stelsel. Dit om beter aan te sluiten bij de individualisering in de samenleving en om meer maatwerk mogelijk maken. In een onderzoek stelt De Nederlandsche Bank vast dat een collectief stelsel veel voordelen biedt voor risicodeling en rendementen. Het verdient dan ook voor de toekomst met kracht te worden verdedigd. Dit geldt temeer daar het onderzoek van de toezichhouder heeft bevestigd dat collectieve regelingen vele malen goedkoper kunnen worden uitgevoerd dan individuele regelingen en ook veel transparanter communiceren. Zo zijn de uitvoeringskosten voor de collectieve pensioenen gemiddeld 4 procent van de premie (ABP: 2 procent) tegen 25 procent bij individuele regelingen. Voor de beleggingskosten geldt hetzelfde. Van het belegd vermogen gaat bij het gemiddelde pensioenfonds jaarlijks slechts 0,15 procent op aan eigen apparaatskosten, terwijl dat bij individuele regelingen in de buurt van 2,35 procent ligt. ABP geeft inzicht in alle kosten van en komt dan tot 0,30 procent inclusief de kosten van alternatieve beleggingen waarin ABP relatief veel belegt.

Met het oog op een nieuwe regeerperiode heeft ABP haar visie op de toekomst van pensioenen in een 'position paper' kenbaar gemaakt. Voor de toekomst is het behoud van vertrouwen voor pensioenfondsen van cruciaal belang. In het verslagjaar publiceerde het NIDI - Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut- de uitkomsten van een onderzoek onder de Nederlandse bevolking naar het vertrouwen in de overheid en financiële instellingen. Daaruit bleek dat pensioenfondsen het meeste vertrouwen genieten (gemiddeld 58 procent), daarna de overheid (39 procent) en tenslotte banken en verzekeraars (33 procent). ABP is in dit onderzoek koploper met 69 procent van de respondenten die zegt vertrouwen te hebben in het beleid van het pensioenfonds.

Meer keuzes

*ABP KeuzePensioen
geïntroduceerd*

Een collectieve regeling kan goed samengaan met het vergroten van de keuzemogelijkheden. Zo hebben sociale partners in 2006 het ABP KeuzePensioen geïntroduceerd. Dit houdt in dat deelnemers kunnen kiezen wanneer zij tussen 60 en 70 jaar met pensioen gaan. Met het ABP KeuzePensioen stijgt de uitkering naarmate men langer doorwerkt en nemen de mogelijkheden tot deeltijdpensionering toe.

De zorgplicht van een pensioenfonds houdt onder meer in dat ABP deelnemers bij deze keuzemogelijkheden goede ondersteuning moet bieden. De versterking van de deelnemersgerichte benadering is dan ook een van de rode draden in het strategisch plan 2007/2009, dat ABP in het verslagjaar heeft vastgesteld.

*Structuurdiscussie en Pension
Fund Governance*

Goed bestuur en transparantie

Er is een discussie begonnen over de vraag of onder invloed van druk uit de Europese Unie het pensioenfonds één geheel kan blijven of moet worden gesplitst in een fonds en een uitvoeringsorganisatie. ABP volgt deze discussie nauwlettend. Het is goed om de voor- en nadelen van mogelijke organisatievormen helder op een rij te zetten en te bezien welke vorm de beste garanties biedt voor het behoud van een krachtig fonds met een op de eisen van de tijd afgestemde uitvoeringsorganisatie. Speciale aandacht gaat uit naar de wens van ABP om zijn deelnemers integraal te kunnen bedienen. De deelnemers vragen hierom en het zou wenselijk zijn dat de wettelijke bepalingen in deze zo spoedig mogelijk zouden worden aangepast.

De bestuurs- en organisatievorm staan ook in de discussie over zogenaamde pension fund governance centraal. In het verlengde van de Code Tabaksblat heeft een commissie van de Stichting van de Arbeid (StAr) onderzocht aan welke vereisten pensioenfondsen moeten voldoen om evenwichtige checks en balances te hebben en op een transparante wijze verantwoording af te leggen. De StAr heeft naar aanleiding daarvan principes gepubliceerd voor goed pensioenfondsbestuur, die in de Pensioenwet, die op 1 januari 2007 van kracht is geworden, zijn verankerd. Deze principes moeten uiterlijk op 1 januari 2008 door de pensioenfondsen geïmplementeerd zijn. Centrale principes gaan over de wijze van besturen, het interne toezicht en het afleggen van verantwoording aan de betrokkenen bij het fonds. ABP voldoet al in belangrijke mate aan de principes voor goed pensioenfondsbestuur, maar kijkt wel of op onderdelen nog verbetering mogelijk, resp. aanpassing noodzakelijk is. Dat gebeurt in samenhang met de discussie over scheiding van fonds en uitvoeringsorganisatie.

*Project in control statement ligt
op schema*

ABP streeft er naar in het volgende jaarverslag een zogenoemd in control statement op te nemen. Daarin zal zij expliciet verklaren dat de processen en systemen van ABP zowel qua opzet als qua bestaan en werking kwalitatief voldoen aan de eisen van deze tijd. De eerste keer zal deze verklaring betrekking hebben op de stand ultimo 2007. In de jaren daarna zal deze verklaring het gehele verslagjaar betreffen.

*ABP vervult van oudsher
maatschappelijke taak*

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

ABP is in 1922 opgericht om deelnemers van pensioen te voorzien. Het fonds vervult deze maatschappelijke functie nog steeds en keert zijn deelnemers na hun werkzame leven een pensioen of uitkering uit. ABP behandelt de deelnemers fair, geeft hen goede voorlichting en service en beheert zijn vermogen op verantwoorde wijze. Door goed om te gaan met de mensen in en buiten het bedrijf en rekening te houden met het milieu geeft het fonds invulling aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. ABP heeft geen winstoogmerk en is al sinds de oprichting van nature maatschappelijk betrokken. Het fonds realiseert zich dat zijn deelnemers niet alleen een inkomen nodig hebben, maar dat zij dit inkomen ook moeten kunnen besteden in een in alle opzichten leefbare wereld.

*Integratie duurzaamheidscriteria in
beleggingsproces*

In het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen neemt vermogensbeheer bij ABP een belangrijke plaats in. Zorgvuldige integratie van extrafinanciële criteria (milieufactoren, sociale factoren en aspecten van goed ondernemingsbestuur, veelal ESG genoemd: environmental, social and governance) in het beleggingsproces draagt bij aan een gunstig rendements- en risicoprofiel van beleggingen. Dit blijkt uit recent academisch onderzoek van o.a. Prof. dr. Rob Bauer, verbonden aan de Universiteit Maastricht (The Economic Value of Corporate Eco Efficiency). De genoemde criteria gaan verder dan de prestatie van een onderneming op financieel-economisch gebied. ABP heeft bestudeerd hoe deze extrafinanciële criteria bij de beoordeling van ondernemingen kunnen worden meegewogen.

ABP is van mening dat aandacht voor mens en milieu hand in hand kunnen gaan met goede financiële prestaties. Behalve aan het integreren van ESG-factoren in het beleggingsproces, zal ABP in de komende jaren ruime aandacht besteden aan beleggingsprojecten die een duurzaam karakter (kunnen) hebben, zoals alternatieve energie, milieuvriendelijke technologie en infrastructuur. Dit heeft al geresulteerd in onder andere beleggingen in projecten voor het reduceren van de uitstoot van CO₂. Samen met dertig grote pensioenfondsen en vermogensbeheerders in New York ondertekende ABP in 2006 de code 'Principles for Responsible Investment', die mede door de Verenigde Naties (VN) is samengesteld.

In het afgelopen jaar is er veel publiciteit geweest rondom private equity and hedge funds. Ook ABP belegt in deze categorieën en heeft de discussie nauwlettend gevolgd. De zorgen die er leven omtrent dit soort beleggingen op het gebied van governance en transparantie, werkgelegenheid en korte termijn oriëntatie zijn soms terecht, maar vaak ook niet. In haar beleggingsbeleid scheidt ABP het kaf dan ook van het koren. Zo beleggen we bijvoorbeeld niet in activistische hedge funds en hanteert ABP's dochter Alpinvest ten aanzien van de bedrijven waarin het investeert strenge eisen op het gebied van transparantie. In het algemeen onderkennen we ook de vele voordelen die private equity en hedge funds met zich meebrengen. Naast een aantrekkelijk rendement dragen beide beleggingscategorieën bij aan een efficiënte kapitaalmarkt. Daarnaast houdt PE besturen van beursgenoteerde ondernemingen scherp en bevordert private equity ondernemerschap en daarmee economische groei en werkgelegenheid. Voor uitgebreide informatie over onze beleggingen in private equity en hedge funds verwijzen we graag naar onze website.

‘Onzekere factor houdt me tegen’

Na haar opleiding facility management werd Debbie Kouwenhoven medewerker facilitering en huisvestingszaken bij de dienst burgerzaken van een grote gemeente. ‘Maar ik moet nog veel leren hoor,’ zegt ze lachend, ‘want met zo’n opleiding ben je er nog niet.’

Debbie Kouwenhoven is 24 jaar, maar denkt toch al na over haar oudedagsvoorziening. ‘En daar word ik niet vrolijk van,’ zegt ze. ‘Misschien is de AOW er dan niet meer en moet ik tot mijn zeventigste blijven werken. Ik ben daarom echt van plan om zelf iets te gaan regelen.’

Toekomstvast?

Debbie doet nog niet aan de levensloopregeling mee, ‘maar ik ben er wel van overtuigd,’ zo zegt ze, ‘dat het voor mensen van mijn leeftijd mooi is om daarmee te starten. Nu kan ik nog een goede regeling bij elkaar sparen, daar ben ik me wel van bewust.’ Momenteel kan ze echter het geld niet missen en bovendien twijfelt ze ook nog aan de toekomstvastheid van de levensloopregeling. ‘Het zijn allemaal hele goede ideeën, maar over vier of acht jaar zit er weer een andere regering en gaat alles weer op de schop! Die onzekere factor houdt me ook wel een beetje tegen.’

Misschien ver weg

‘Als ik tweeënzestig ben, heb ik mijn hypotheek afbetaald. Dan heb ik veertig jaar gewerkt en zou ik best willen stoppen. Misschien ga ik dan wel verhuizen en ver weg wonen. Maar ja, dat blijft natuurlijk koffiedik kijken. Juist omdat ik nog zo veel keuzes moet maken en over zaken na moet denken, weet ik gewoon niet wat ik wil.’

Financieel beleid

De financiële positie van het fonds

ABP voldoet aan solvabiliteitseisen FTK

Dankzij gunstige beleggingsrendementen en een consequent financieel beleid is de financiële positie van ABP in 2006 verbeterd, daarbij geholpen door een stijging van de nominale marktrente. Per ultimo 2006 voldoet het fonds aan de solvabiliteitseisen van het FTK en het daarbij behorende overgangsregime. Zo is formeel een einde gekomen aan de periode van herstel naar aanleiding van het reservetekort per ultimo 2002.

Einde reservetekort

Bij de beoordeling van de financiële positie moet de geldende dekkingsgraad worden afgezet tegen de vereiste dekkingsgraad volgens de eisen van de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Dat is in onderstaande tabel 3.1. gebeurd.

Tabel 3.1. Verloop dekkingsgraad pensioenfonds

	2006	2005	mutatie in 2006
Geldende dekkingsgraad in %	133,5	119,7	13,8
Vereiste dekkingsgraad in %	125,3	124,6	0,7
Overschot/tekort in %	8,2	- 4,9	13,1
Overschot/tekort in € miljard	12,9	- 7,8	20,7

Ultimo 2006 lag de dekkingsgraad met 133,5 procent ruim boven het vereiste niveau van 125,3 procent. Daarmee is niet langer sprake van een reservetekort. Dit terwijl het langlevensrisico conform prognose levensverwachting, sterftekansen 2004 - 2050 van het Centraal Bureau voor de statistiek (CBS) volledig is meegenomen. De ontwikkeling van de dekkingsgraad van 119,7 naar 133,5 procent wordt verklaard uit een combinatie van een door ABP wel verwachte stijging van de nominale rente van 3,70 naar 4,25 procent en het positieve rendement over 2006 van 9,5 procent. Dat is ruim voldoende gebleken om de herstelperiode te beëindigen.

Nominale waardering verplichtingen

Met de wijziging van de pensioenregeling in 2004 is de indexatie expliciet voorwaardelijk geworden. In verband hiermee waardeert ABP de verplichtingen sinds boekjaar 2004 op basis van de nominale marktrente. Hiermee liep het fonds vooruit op het nieuwe FTK en de Pensioenwet. Met de implementatie van het FTK-overgangsregime in 2005 houdt ABP bij de waardering van de pensioenverplichtingen bovendien rekening met de verwachte toekomstige langleventrend. Dit beleid is bestendigd in de Pensioenwet.

Wijziging actuariële grondslagen

De zogeheten voorziening toeslagen, onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen, is in 2006 bijgesteld. Deze toeslagen maken deel uit van het overgangsrecht dat is vastgesteld bij de privatisering van ABP in 1996, waarbij de ABP-wet is omgezet in een pensioenreglement. De toeslagen hebben betrekking op diensttijd vóór 1 januari 1995 en vloeien in het bijzonder voort uit het samenvallen van diensttijd van partners, die zonder die toeslag met dubbele AOW-inbouw zouden zijn geconfronteerd.

Geconstateerd is dat op de pensioenen die de afgelopen vijf jaar zijn ingegaan, substantieel meer toeslagen worden verleend dan op eerder ingegane pensioenen. Deze constatering heeft geresulteerd in een bijstelling van de voorziening toeslagen met circa € 2 miljard (op basis van 3,70 procent marktrente).

Toename van de indexatieruimte

De financiële positie moet onder meer worden gezien tegen de achtergrond van de indexatie-ambitie. Met behoud van de discretionaire bevoegdheid om anders te besluiten, wordt de dekkingsgraad op de peildatum 1 november afgezet tegen de bovengrens van de beleidsstaffel indexatie (zie ook hierna) en de benodigde dekkingsgraad voor volledige indexatie. De dekkingsgraad op de peildatum bedroeg 131 procent terwijl de bovengrens op ruim 140 procent uitkwam. Dit heeft geresulteerd in een indexatieruimte van 77 procent tegenover een indexatieruimte van 45 procent vorig jaar.

Vooruitzicht volledige indexatie

Geconcludeerd kan worden dat de vermogensontwikkeling voor het derde achtereenvolgende jaar goed is geweest en dat ook de ontwikkeling van de marktrente in 2006 heeft bijgedragen aan de verbetering van de fondspositie. Op basis van de huidige financiële en economische inzichten behoort verdere verbetering van de financiële positie tot de mogelijkheden. Uitgaande van prudente veronderstellingen over het beleggingsrendement en van een lichte stijging van de rente ten opzichte van het huidige niveau, zou volledige indexatie weer in beeld kunnen komen. Vooral een substantiële stijging van de lange rente zou dit moment kunnen vervroegen. Van belang is natuurlijk ook de loonontwikkeling waarvan de indexatie wordt afgeleid; deze heeft immers ook invloed op de dekkingsgraad.

Premie- en indexatiebeleid

Premie OP/NP 2007

In navolging van de jaarrekening 2005 zijn de nieuwe actuariële grondslagen verwerkt in de premie voor 2007, conform het grondslagenonderzoek 2003 en met inbegrip van de verwachte toekomstige langleventrend. Dit heeft een opwaarts effect van circa 0,7 procentpunt op de premie voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen (OP/NP).

Kostendekkende premie

Het FTK en de Pensioenwet schrijven voor dat de premie ten minste kostendekkend is. Deze kostendekkendheid is bestemd voor de opbouw van nieuwe aanspraken in het jaar waarop de premie betrekking heeft. Sinds 1995 hanteert ABP bij de premiestelling een horizon van 35 jaar. Dit betekent dat de premie een lange termijnpremie is, die overeenkomt met de gemiddelde premie voor de eerstkomende 35 jaar. De toezichthouder, DNB, toetst de kostendekkendheid voor het eerstkomende jaar op grond van het FTK. Het kan dus voorkomen dat de premie op lange termijn kostendekkend is, maar niet voor het eerstkomende jaar en uit dien hoofde moet worden verhoogd. Het omgekeerde is eveneens mogelijk. Dit is afhankelijk van demografische factoren, zoals verjonging of veroudering van het deelnemersbestand, maar ook van de ontwikkeling van de pensioenregeling. Daarin kan bijvoorbeeld sprake zijn van tijdelijk overgangsrecht. Om aan te sluiten bij de horizon waarop kostendekkendheid wordt bepaald, is besloten om de premie met ingang van 2007 te baseren op een horizon van één in plaats van 35 jaar. Dit heeft een neerwaarts effect van circa 0,8 procentpunt op de premie 2007.

Aanpassing pensioenregeling

De pensioenregeling is per 1 januari 2007 gewijzigd. De wijzigingen, die voortvloeien uit het zogeheten vroegpensioen en levensloop (VPL)-akkoord, betreffen onder meer de uitruil van ouderdompensioen voor extra partnerpensioen en aanpassing van de pensioenopbouw (de zogeheten diensttijddoortelling) bij arbeidsongeschiktheid en overlijden. Vooral de laatste wijziging heeft een neerwaarts effect van circa 0,2 procentpunt op de premie.

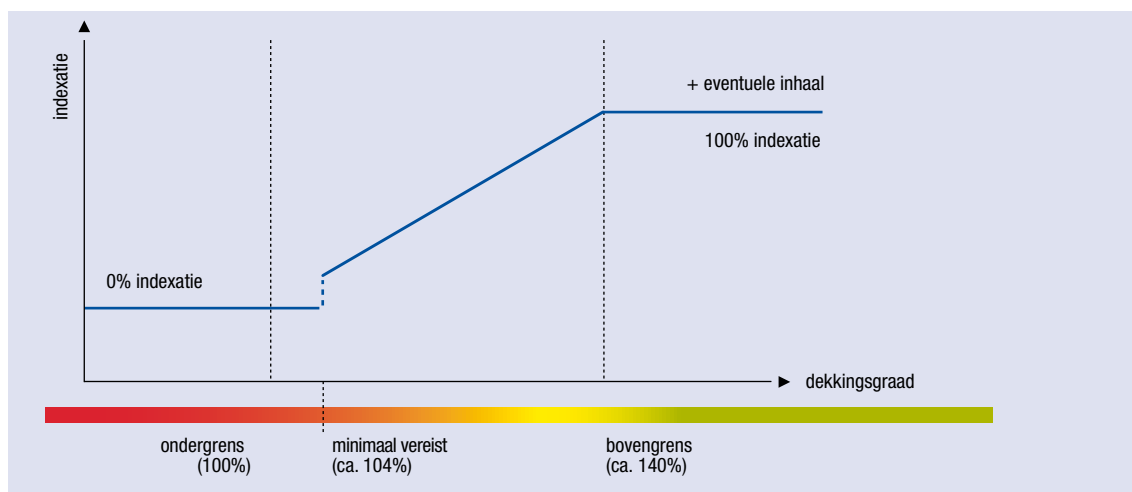
Premie AAOP 2007 gedaald

De premie voor het arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP) is eveneens gewijzigd. Dit vloeit enerzijds voort uit de wijziging van de regeling, waarin het AAOP de opvolger is van het invaliditeitspensioen en de herplaatsingstoelagen (IP/HPT), en anderzijds uit een verwachte afname van de instroom van arbeidsongeschikten. De gemiddelde premie is gedaald van 1,2 naar 0,8 procent.

Indexatie 2007

Het bestuur beslist op basis van haar discretionaire bevoegdheid van jaar op jaar over de omvang van de indexatie. Als leidraad fungeert daarbij de zogenoemde beleidsstaffel indexatie, die onderstaand schematisch is weergegeven.

Grafiek 3.1. Beleidsstaffel

De dekkingsgraad wordt berekend op basis van de actuele waarde van activa en passiva, die behoorlijke fluctuaties kunnen vertonen. Het nemen van een verantwoord indexatiebesluit is dan ook complexer dan het recht toe recht aan toepassen van de beleidsstaffel. Dat is de reden van de discretionaire bevoegdheid van het bestuur hier om haar moverende redenen van af te wijken. Als het fonds de beleidsstaffel indexatie onder alle omstandigheden zou toepassen, zou overigens geen sprake meer zijn van een voorwaardelijk indexatiebeleid conform FTK en Pensioenwet.

De financiële sturing van het fonds is in de eerste plaats gericht op de lange termijn. De financiële sturing voor de korte termijn vindt initieel plaats door middel van het indexatiebeleid. Aanvullende maatregelen zijn in principe pas nodig bij onvoldoende herstellend vermogen van het vigerende financiële beleid. Daarbij worden de volgende classificaties onderscheiden.

Rood als de nominale dekkingsgraad van het fonds te klein is om te voldoen aan het door de toezichthouder minimale vereiste eigen vermogen. Het minimaal vereiste vermogen moet volgens de nieuwe Pensioenwet binnen maximaal drie jaar worden hersteld.

Oranje als de dekkingsgraad van het fonds te klein is om te voldoen aan de eisen van de toezichthouder voor het eigen vermogen, maar nog wel wordt voldaan aan het eerder genoemde minimaal vereiste eigen vermogen. Het reservetekort moet in maximaal vijftien jaar worden ingelopen.

Geel als de dekkingsgraad van het fonds groter is dan nodig om te voldoen aan de eisen voor het eigen vermogen, maar kleiner dan de bovengrens van de indexatiestafel. De indexatie-ambitie kan nog niet volledig worden waargemaakt.

Groen als de dekkingsgraad van het fonds zich boven de bovengrens van de indexatiestafel bevindt en het fonds dus in principe bestendig en volledig moet kunnen indexeren.

In 2006 heeft een aanpassing van de beleidsstaffel indexatie plaatsgevonden. Tot dusver is bij het bepalen van de indexatieruimte uitgegaan van de dekkingsgraad op de peildatum 1 november, rekening houdend met de loonontwikkeling en de daarvan afgeleide indexatie in het lopende jaar. Een substantiële loonontwikkeling heeft echter een neerwaarts drukkend effect op de dekkingsgraad, die bepalend is voor de indexatieruimte. Dit effect heeft zich de voorgaande jaren praktisch niet voorgedaan, omdat de loonontwikkeling met 0,15 en 0,4 procent gering was. In 2006 was met bijna 3,7 procent wel sprake van substantiële loonontwikkeling. Om het ongewenste effect hiervan te voorkomen, is besloten om voortaan pas rekening te houden met de loonontwikkeling in het lopende jaar, als sprake is van een voorgenomen indexatiebesluit. Dit sluit ook beter aan bij wat in de markt gebruikelijk is. Voor het overige zijn het indexatiebeleid en de toepassing van de beleidsstaffel onveranderd.

Toepassing van de aangepaste staffel heeft het bestuur in 2006 doen besluiten om de indexatie per 1 januari 2007 vast te stellen op 77 procent van de contractloonontwikkeling in de sector overheid en onderwijs van 3,66 procent; dat is 2,82 procent. De cumulatief gemiste indexatie neemt hiermee toe van 1 tot 2 procent.

Financieel Toetsingskader

Financieel Toetsingskader (FTK)

Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 is ook het FTK van kracht geworden voor alle Nederlandse pensioenfondsen. Omdat ABP het FTK overgangsregime al in 2005 heeft geïmplementeerd en het wettelijk vastgestelde kader hier slechts op onderdelen van afwijkt, heeft dit geen effect op het gevoerde financiële beleid, afgezien van het in overeenstemming brengen van de premiehorizon met het begrip 'kostendekkende premie'.

Een nieuw element van het FTK is dat pensioenfondsen voortaan ook een continuïteitsanalyse moeten opstellen. De continuïteitsanalyse is een instrument bij het toezicht van DNB op de financiële positie van het fonds en stelt vooral de ontwikkeling op middellange en lange termijn centraal. De continuïteitsanalyse geldt ter onderbouwing van een eventueel herstelplan en om invulling te geven aan de toetsing van de consistentie tussen gewekte verwachting, financiering en realisatie van de indexatie. ABP zal de communicatie over de verwachte indexatie baseren op de continuïteitsanalyse. Uitwerking van de eerste continuïteitsanalyse vindt in 2007 plaats.

Risicoanalyse en -beleid

Hoge prioriteit aan risicobeheersing

Hieronder wordt ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en het beleid van ABP om deze risico's te beperken. Kwantitatieve informatie over deze risico's is opgenomen in de risicoparaagraaf, als onderdeel van de jaarrekening.

Uitgangspunten

ABP geeft hoge prioriteit aan risicobeheersing en hanteert daarbij de volgende uitgangspunten: het werken binnen wettelijke kaders en richtlijnen, inclusief die van de toezichthouders; aansluiting bij de productwensen van werkgevers en werknemers in de sector overheid en onderwijs; prudent beleggen, onder meer door diversificatie binnen en tussen beleggingscategorieën; het nemen van extra beleggingsrisico's binnen gestelde risicolimieten. Deze uitgangspunten waarborgen dat het fonds geen onnodig of overmatig risico loopt.

Organisatie

De verantwoordelijkheden van het fonds zijn vormgegeven in het premie-, indexatie- en beleggingsbeleid. De beleidskeuzes brengen onvermijdelijk risico's met zich mee, die in de uitvoering van het beleid worden beheerst. De belangrijkste beheersingselementen zijn een duidelijke afbakening van verantwoordelijkheden en bevoegdheden, de verantwoording hierover, de control- en accountantsorganisatie en het systeem van 'internal audit committees'. Afbakening van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen concern- en divisieniveau vormt het vertrekpunt voor de inrichting van de organisatie.

Aparte controleafdelingen binnen de divisies voeren de interne risicobeheersing uit, en bewaken en rapporteren over de realisatie van de specifieke divisiedoelstellingen. Opzet, bestaan en werking van interne beheersingsmaatregelen worden getoetst. Doel van deze interne toetsing is het beoordelen van de kwaliteit van de processen en, in het verlengde daarvan, van de betrouwbaarheid van de administratie.

Risicobeleid

Risico's die voortvloeien uit activiteiten van het fonds

Het risicobeleid wordt hieronder toegelicht. Deze toelichting sluit aan bij de opzet van de standaardtoets van de toezichthouder.

Belangrijkste instrumenten bij de beleidsbepaling zijn de actuariële bedrijfstechnische nota (ABTN) en het asset liability management (ALM). ALM houdt in dat bezittingen (assets) en verplichtingen (liabilities) met behulp van een op scenario's gebaseerd model in onderlinge samenhang worden bestudeerd en gestuurd (management). Het ALM-model wordt tevens gebruikt om de toereikendheid van de reserves te bepalen, de beleggingsmix te verkennen en gevoeligheidsanalyses uit te voeren. Daarbij wordt gezocht naar een combinatie van premie-, indexatie- en beleggingsbeleid, passend bij de aangegane verplichtingen en rekening houdend met de - voorwaardelijke maar geambieerde - toekomstige indexatie en met de betaalbaarheid van de regeling. Vooral het hieruit voortvloeiende beleggingsbeleid, tot uiting komend in de beleggingsmix, is van invloed op de risico's en de mate waarin de regeling betaalbaar kan blijven.

Als buffer voor het dragen van dit risico dient de aanwezige algemene reserve. Bovendien is in de ABTN vastgelegd dat de indexatie en eventueel ook de premiehoogte en samenstelling van de beleggingsportefeuille reageren op ontwikkelingen in de financiële positie. Via deze mechanismen worden risico's zo nodig doorgeleid naar deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en werkgevers.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat verband houdt met een verandering van de rente. Zowel de beleggingen als de verplichtingen en in mindere mate de overige activa en passiva zijn gevoelig voor fluctuaties in de marktrente. Het renterisico is afhankelijk van de omvang en gemiddelde looptijd van de vastrentende waarden en de verplichtingen. Van de beleggingen is 40 procent direct gevoelig voor veranderingen in de rente; van de pensioenverplichtingen is de waarde van het totaal gevoelig voor rentemutaties. Bovendien is de duration van de pensioenverplichtingen (ruim 15 jaar) aanmerkelijk langer dan de duration van de beleggingen. Dit heeft tot gevolg dat rentedalingen de financiële positie van het fonds negatief beïnvloeden. Ter beheersing van dit risico is in 2006 actief balansmanagement gevoerd, rekening houdend met de rentevisie van ABP. De gevoeligheid van vastrentende waarden voor rentedalingen is enigszins beperkt ten koste van het voordeel dat rentestijgingen met zich meebrengen. Dit actief balansmanagement vormde de opmaat naar de verlenging van de duration van de vastrentende beleggingen naar 8 jaar per 2007. Het renterisico in nominale termen blijft groot maar voor ABP is het acceptabel gezien de reële rendementsdoelstelling, het lage renteniveau en het beleid om onverwachte inflatie te kunnen pareren.

Beleggingsrisico

Naast het renterisico, dat betrekking heeft op de waarde van de verplichtingen en op de vastrentende beleggingen, loopt ABP aanvullende risico's met betrekking tot de beleggingen: het beleggingsrisico. Specifiek onderkend worden het zakelijke waarden risico, valutarisico, grondstoffenrisico en kredietrisico. De toezichthouder, DNB, neemt deze risico's mee in de gestandaardiseerde methode om vast te stellen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is aangevuld met het verzekeringstechnisch risico. Daarnaast onderkent ABP het indexatie-, kasstroom-, operationele en compliance risico.

Zakelijke waarden risico

Het zakelijke waarden risico is het risico dat verband houdt met een daling van de waarde van de beleggingen in aandelen en vastgoed. Op basis van het asset liability management is gekozen voor een strategische beleggingsmix waarin voor 60 procent wordt belegd in zakelijke waarden. Deze mix geeft naar verwachting op lange termijn het reële rendement dat nodig is met het oog op de betaalbaarheid van de premie en de indexatieambitie. De risico's rondom zakelijke waarden worden in de eerste plaats beheerst door de spreiding van de beleggingen over assets, regio's en categorieën.

Valutarisico

In het kader van spreiding van risico's belegt ABP een aanzienlijk deel buiten de EU en daarvoor in vreemde valuta. Aangezien de pensioenuitkeringen worden verricht in euro's, loopt ABP valutarisico's. Deze risico's zijn beperkt, omdat het grootste deel van de buitenlandse beleggingen is uitgedrukt in Amerikaanse dollars en het hiermee gepaard gaande valutarisico vrijwel geheel wordt afgedekt.

Grondstoffenrisico

Het grondstoffenrisico omvat alle risico's die voortvloeien uit factoren als (regelgere) vraag en aanbod, marktverwachtingen en speculatie. Ter beheersing van dit risico streeft ABP naar een breed gespreide portefeuille.

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van een verlaging van de kredietwaardigheid van tegenpartijen in de portefeuille vastrentende waarden. Dit risico wordt beperkt door een goed kwaliteitsbeheer en spreiding van de beleggingen.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico omvat de risico's van negatieve resultaten op de actuariële grondslagen die worden gebruikt bij de vaststelling van de hoogte van de premie en de technische voorzieningen. Het belangrijkste risico in dit kader is de ontwikkeling van de levensverwachting. Ouderdoms- en nabestaandenpensioenen worden levenslang uitgekeerd. Daarom houdt ABP rekening met de levensverwachting van de populatie van deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. De levensverwachting wordt gebaseerd op waarnemingen uit het verleden en verwachte verbeteringen in levensverwachting, de zogeheten langleventrend, gebaseerd op de prognoses van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Een ander onderdeel van het verzekeringstechnisch risico is het risico van variatie in de sterfte van jaar tot jaar. Hiertoe behoort het kortlevenrisico, het risico van extra lasten voor nabestaandenpensioenen vanwege relatief vroegtijdig overlijden van (gewezen) deelnemers. Door de omvang van ABP is dit onderdeel van het verzekeringstechnisch risico beperkt.

De tot nu toe genoemde risico's maken onderdeel uit van de standaardtoets van DNB.

Indexatierisico

De indexatieambitie (indexatie gekoppeld aan de ontwikkeling van de contractlonen in de sector overheid en onderwijs) introduceert het risico van looninflatie. Loonstijgingen bij overheid en onderwijs leiden tot een stijging van de opgebouwde pensioenaanspraken en daarmee tot hogere pensioenverplichtingen. Het betreft hier een exogeen risico, dat ABP wel kan incalculeren, maar niet kan beheersen. Wel kan ABP hierop reageren door gebruik te maken van de discretionaire bevoegdheid van het bestuur en af te zien van volledige indexatie.

Kasstroomrisico

Het kasstroomrisico het risico dat het fonds over onvoldoende liquide middelen beschikt om de lopende betalingen, waaronder de pensioenuitkeringen, te verrichten. Aangezien de som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden de som van pensioenuitkeringen en kosten ver te boven gaat en bovendien voor een groot deel in liquide vermogenstitels wordt belegd, is de kans op een liquiditeitstekort beperkt.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico dat verliezen ontstaan als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit soort risico's is inherent aan de primaire operationele processen. Deze risico's worden afgedekt door een veelheid van elkaar aanvullende maatregelen, zoals procedures voor veranderingsmanagement, toegangsbeveiliging, testprocedures, procesbeschrijvingen, risico-inventarisaties en daarop geënte controlemaatregelen. Een volgende stap die ABP heeft gezet, leidt naar het afgeven van een 'in-control-statement' over de financiële en operationele bedrijfsvoering.

De risicomitigerende maatregelen zijn geïnventariseerd volgens de COSO-methode (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission).

Opzet, bestaan en werking zijn getoetst en witte vlekken geïnventariseerd. Het uiteindelijke doel is het realiseren van een hiërarchisch stelsel van in-control-statements door decentrale managers, directieraad en bestuur.

Compliance risico

ABP hecht veel waarde aan het bewaken van haar integriteit en reputatie. Om dit te bereiken heeft ABP een compliance functie ingericht, die het correct naleven van de wet- en regelgeving toetst. Onder compliance valt tevens het signaleren en voorkomen van mogelijke afbreuk van integriteit die kan leiden tot reputatieschade, juridische schade, sancties van toezichthouders en financiële schade als gevolg van het niet voldoen aan vigerende wet- en regelgeving. ABP streeft ook hier naar het afgeven van een 'in-control-statement'.

Vereist eigen vermogen

Onder het overgangsregime naar het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het fonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5 procent wordt voorkomen dat het fonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het fonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5 procent.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd.

Hieronder wordt het standaardmodel toegelicht, met de daarbij behorende risico's.

S1. Rentetrisico

Het effect op het eigen vermogen van een daling van de rente volgens een voorgeschreven tabel.

S2. Zakelijke waarden risico

Het effect van een daling van de zakelijke waarden aan de hand van een daling van de benchmark voor beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten en indirect vastgoed met 25 procent, voor emerging markets en private equity met 30 procent en voor direct vastgoed met 15 procent.

S3. Valutarisico

Het effect van een daling van alle valutakoersen ten opzichte van de euro met 20 procent.

S4. Grondstoffenrisico

Het effect van een daling van de benchmark voor commodities met 30 procent.

S5. Kredietrisico

Het effect van een toename van de actuele credit spread op de portefeuille vastrentende waarden met kredietrisico ter grootte van 40 procent.

S6. Verzekeringstechnisch risico

In het FTK-overgangsregime heeft het verzekeringstechnisch risico alleen betrekking op variatie in de waargenomen sterfte van jaar tot jaar. Dit risico is kleiner naarmate een pensioenfonds meer deelnemers heeft. Vanaf 2007 bevat het verzekeringstechnisch risico ook het effect van de langleventrend. Dit deel komt overeen met een percentage van de voorziening pensioenverplichtingen dat afhankelijk is van de gemiddelde leeftijd van de (gewezen) deelnemers.

De risico effecten S1 tot en met S6 worden aan de hand van een voorgeschreven formule gecombineerd tot een totaaleffect op de solvabiliteit. Hierbij wordt rekening gehouden met het niet gelijktijdig optreden van alle risico's (diversificatie). Volgens de standaardmethode is sprake van voldoende eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen als de algemene reserve groter is dan de uitkomst van de formule.

Standaardtoets verandert in 2007

Bij de invoering van de Pensioenwet zijn enkele parameters uit de standaardtoets aangepast. Het gaat om een aanpassing van de tabel met renteschokken, de behandeling van indirect vastgoed en private equity (S2), de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) en de te veronderstellen correlaties tussen de verschillende risico's bij de vaststelling van het effect van diversificatie. De vereiste solvabiliteit vastgesteld op basis van deze nieuwe parameters bedraagt ultimo 2006 € 39,6 miljard. De feitelijke algemene reserve van ABP ultimo 2006 bedraagt € 52,5 miljard. Dit betekent dat ABP ultimo 2006 voldoet aan de solvabiliteitstoets en er een einde is gekomen aan de in 2002 ingezette herstelperiode. In het jaarrekeningdeel is een tabel opgenomen met de achterliggende cijfers (risicoparagraaf).

Intern risicomodel

Op grond van de Pensioenwet mogen pensioenfondsen onder voorwaarden gebruikmaken van een intern ontwikkeld risicomodel. ABP heeft de ambitie om in 2007 over te stappen naar een intern model voor de solvabiliteitstoets. De belangrijkste reden hiervoor is dat dit leidt tot een beter op ABP gerichte schatting van het risicoprofiel dan het standaardmodel en tot een beter ex-ante risicomanagement op macro fondsniveau. Door het opnemen van ABP specifieke elementen kan het interne model bovendien beter aansluiten bij het beleggingsproces, het besluitvormingproces en de ALM analyses voor de lange termijn. DNB stelt eisen aan de kwaliteit van het model en de interne organisatie van een instelling die een intern ontwikkeld risicomodel wil gebruiken voor de solvabiliteitstoets. Totdat DNB formeel toestemming verleent voor het gebruik van het interne risicomodel voor de vaststelling van de vereiste solvabiliteit, blijft ABP rapporteren op basis van het standaardmodel.

‘Financiële planning leed schipbreuk’

Carola Mans rekende erop dat zij vervroegd zou kunnen uittreden, zodra zij 56 of 57 zou zijn. Tot de overheid roet in het eten gooide. ‘Er zijn ergere dingen,’ verzucht zij, ‘maar het was heel vervelend.’

Carola Mans is projectleider bij de Dienst Zorg en Samenleven van de gemeente Amsterdam. Deze dienst voert de Wet maatschappelijke ondersteuning uit. Carola begon in 1974 als maatschappelijk werker, heeft sindsdien diverse andere functies vervuld en op die basis een gevarieerde werkervaring opgebouwd. Ze wordt dit jaar 56, werkt nu nog drie dagen in de week en wil graag eerder met werken stoppen.

Leeftijdsverschil

‘Mijn financiële planning heeft schipbreuk geleden door het optreden van de overheid,’ aldus Carola Mans. ‘We hebben natuurlijk heel lang de VUT en de FPU-regelingen gehad. Toen deze anderhalf jaar geleden werden afgeschaft, werd de scheidslijn gelegd bij mensen die voor 1950 zijn geboren. Daar hoor ik niet bij. Ik had die regelingen op het oog om op mijn 56e of 57e te stoppen. Natuurlijk is dat nog jong, maar ik heb een leeftijdsverschil van veertien jaar met mijn echtgenoot en wil niet pas met werken stoppen als hij bijna tachtig is.’

Fors bedrag

‘Ik ga daarom op mijn achtenvijftigste met levensloopverlof en aansluitend op mijn zestigste met ABP KeuzePensioen,’ legt ze uit. ‘Wel moet ik daarvoor tot 1 februari 2009 elke maand een fors bedrag voor de levensloopregeling wegleggen. Dat is een flinke tegenvaller en ik vind het heel vervelend dat we door een onverwachte wijziging van de overheidsplannen in deze situatie zijn beland!’

Pensioenbeheer

*2006 in teken van ABP
KeuzePensioen*

Wat de pensioenregeling betreft, heeft 2006 in het teken gestaan van de introductie van het ABP KeuzePensioen: een product dat deelnemers de vrijheid geeft om tussen de 60 en 70 jaar zelf een moment te kiezen om met pensioen te gaan. Hoe hoger de leeftijd waarop de deelnemer met pensioen gaat, hoe hoger het pensioen. Tevens is in 2006 een akkoord tot stand gekomen over de nieuwe aanvulling op de sinds 2006 van kracht zijnde Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA), het ABP Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP). Deze regeling gaat op 1 januari 2007 in ter vervanging van de huidige Invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelagen-regeling (IP/HPT).

Vooraf de introductie van het ABP KeuzePensioen stelt hoge eisen aan de informatievoorziening en de communicatie met onze klanten, omdat de klant steeds meer keuzemogelijkheden krijgt. Met aanpassingen in de systemen en de communicatie met de deelnemers zijn in 2006 belangrijke stappen gezet om de klant optimaal te ondersteunen bij die keuzes. Deze aanpassingen worden in 2007 verder uitgebouwd.

Mede dankzij deze aanpassingen is de service van ABP in 2006 verder verbeterd en is een lichte stijging van de klanttevredenheid waarneembaar. Hiertegenover staat een lichte stijging van de ABP-kostprijs ten opzichte van 2005, als gevolg van de investeringen in de communicatie met de klant en in informatica.

Ontwikkeling pensioenregeling

*Substantiële veranderingen in de
pensioenregeling*

ABP had tot 1 januari 2006 voor alle deelnemers een prepensioenregeling (FPU) én een ouderdoms- en nabestaandenpensioenregeling (OP/NP). De FPU-regeling was gericht op een uitkering bij uittreden vóór 65 jaar en de OP/NP regeling op een uitkering vanaf de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar, respectievelijk een uitkering voor de nabestaande(n) bij overlijden. Zowel FPU- als OP/NP regeling kenden sinds 1 januari 2004 een opbouw over het pensioengevend inkomen op jaarbasis (middelloon). Daarnaast had ABP het Invaliditeitspensioen als procentuele aanvulling op de tot 2006 bestaande WAO.

In het (pre)pensioendomein zijn per 1 januari 2006, als gevolg van gewijzigde regelgeving (afschaffing van fiscale facilitatie van VUT en prepensioen voor deelnemers geboren na 1949), wijzigingen doorgevoerd in de regeling. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen deelnemers geboren na 1949 en deelnemers geboren voor 1950.

Voor de deelnemers die voor 1950 geboren zijn en sinds 1 april 1997 ononderbroken deelnemer van het ABP moeten zijn geweest, blijft de bestaande FPU-regeling grosso modo van kracht, met dien verstande dat, afhankelijk van het geboortejaar, betrokken deelnemers twee of drie maanden langer moeten doorwerken dan de tot 2006 voor hen geldende spijleeftijd van 61 of 62 jaar. Verder blijft de regeling gebaseerd op het pensioengevend inkomen op jaarbasis.

ABP KeuzePensioen geïntroduceerd

Voor alle andere deelnemers is een nieuwe OP/NP-regeling geïntroduceerd, het ABP KeuzePensioen. In deze nieuwe (middelloon-)regeling bouwen de deelnemers jaarlijks niet alleen over een groter deel van hun inkomen pensioen op dan tot 2006 gebruikelijk was, maar ook een hoger percentage over dat grotere deel van hun inkomen. De tot 2006 opgebouwde FPU blijft uiteraard als verworven aanspraak behouden. Bovendien krijgt elke deelnemer die op 31 december 2005 en op 1 januari 2006 deelnemer was over alle achterliggende diensttijd tot 2006 een stukje extra opbouw vergoed, mits de betrokkene deel blijft nemen aan de ABP-regeling tot 2023 of tot het moment van pensioneren (als dat eerder is dan 2023). Een uitvoerige beschrijving van ABP KeuzePensioen is opgenomen in het 'Intermezzo' verder op in dit verslag.

Akkoord over ABP Arbeidsongeschiktheidspensioen

In 2006 is een akkoord tot stand gekomen over de nieuwe aanvulling op de sinds 2006 van kracht zijnde WIA, het zogenaamde ABP Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP). Deze nieuwe aanvullende regeling gaat in op 1 januari 2007 en vervangt het Invaliditeitspensioen (IP) en de Herplaatsingstoelage (HPT). Het AAOP geldt voor werknemers die een WIA-uitkering ontvangen én op of na 1 januari 2007 ontslagen zijn of een aangepaste aanstelling krijgen.

Volledig en duurzaam arbeidsongeschikten (IVA) en volledig en niet-duurzaam arbeidsongeschikten (WGA) gaan een aanvulling tot 75 respectievelijk 70 procent van het laatstverdiende inkomen ontvangen. Gedeeltelijk arbeidsongeschikten met recht op een loongereleerde uitkering (LGU) ontvangen een bovenwettelijke uitkering die de WGA-uitkering aanvult tot een niveau van 75 procent van het verschil tussen het laatstverdiende inkomen (ongemaximeerd) en het nieuwe inkomen. Om gedeeltelijk arbeidsongeschikten te stimuleren hun werkzaamheden te hervatten, bedraagt de bovenwettelijke uitkering in de AAOP bij volledige invulling van de restverdiencapaciteit 80 procent van het verschil tussen het laatstverdiende inkomen (ongemaximeerd) en het nieuwe inkomen. Is er recht op een vervolguitkering, dan kan een aanvulling tot 65 procent plaatsvinden, met een maximale uitkeringsduur van 10 jaar.

Naast deze wijziging van de collectieve pensioenregeling zijn er op sectoraal niveau afspraken gemaakt over aanpassing van de sectorale aanvullende regelingen. Zo is bij de politie de AFUP-regeling vervangen door een nieuwe regeling, die gebruik maakt van de maximale fiscale ruimte in het pensioen, gecombineerd met levensloop. De pensioenruimte naar het verleden (de jaren voor 1 januari 2006) wordt maximaal benut en naar de toekomst wordt het NP65plus opgetrokken naar 70 procent van het ouderdomspensioen.

Communicatie met deelnemers en werkgevers

Keuzemogelijkheden maken communicatie nog belangrijker

Veel en ingrijpende wijzigingen in het (pre)pensioendomein, meer keuzemomenten voor deelnemers, dit maakt duidelijk dat extra inspanningen nodig zijn om met werknemers en werkgevers te communiceren. Dat de Pensioenwet, die per 1 januari 2007 van kracht werd, veel aandacht besteedt aan informatieverstrekking, is een extra stimulans. De 'duidelijke en begrijpelijke bewoordingen' waarvan de wet spreekt, dagen pensioenfondsen uit hun communicatie tegen het licht te houden. Onderzoek toont keer op keer aan dat de materie voor de gemiddelde lezer complex is.

In 2006 heeft ABP veel aandacht besteed aan de verzending van het Pensioenoverzicht: 98,7 procent van de actieve deelnemers heeft een overzicht ontvangen. Bij een kleine groep deelnemers was dit nog niet mogelijk, bijvoorbeeld bij samenloop van een pensioenopbouw met bepaalde uitkeringen. In 2007 verzenden alle pensioenfondsen in Nederland voor de eerste maal het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Op initiatief van de Consumentenbond en met actieve medewerking van onder andere ABP is er nu een overzicht dat de onderlinge vergelijkbaarheid van pensioenopbouw bij verschillende pensioenfondsen vergemakkelijkt. Het is de bedoeling om alle deelnemers van ABP in 2007 dit UPO toe te sturen.

Een aantal gegevens uit het 'oude' Pensioenoverzicht maakt geen deel uit van het UPO. ABP stelt deze gegevens via internet ter beschikking van de deelnemers. Dit gebeurt op de website MijnABP, de gepersonaliseerde en beveiligde omgeving waarin een deelnemer haar of zijn actuele gegevens kan inzien. Gedurende het jaar 2006 is het aantal gebruikers van MijnABP gestegen naar bijna 230.000, met samen 600.000 bezoeken.

*Gebruik internet applicaties
neemt nog steeds toe*

De algemene website ABP.nl is vooral gebruikt om de stroom aan wijzigingen onder de aandacht van de deelnemers te brengen. Om de gebruiksvriendelijkheid van de site te vergroten, wordt de vormgeving doorlopend aangepast. Bij een meting van het gebruiksgemak bleef ABP medio 2005 steken op een mager vijfje. Eind 2006 is ABP op weg naar een ruime zeven, omdat de site nu een heldere structuur en opmaak, toegesneden informatie en een sterk verbeterde zoekfunctie heeft. De bezoekers waarderen dit; het aantal bezoeken is fors gestegen, naar 110.000 gemiddeld per maand in 2006. Bijna 40 procent van de ABP deelnemers kent de site en heeft deze onlangs bezocht. Uit onderzoek blijkt dat de bezoekers van ABP.nl de site een 7,1 als rapportcijfer geven. Daarmee bevindt ABP.nl zich qua klantwaardering in de bovenste regionen van sites van Nederlandse financiële instellingen.

Als gevolg van de wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (wet BPF) heeft ABP in 2006 een speciale site voor werkgevers moeten inrichten, EASiNet.ABP.nl. Het aantal geautoriseerde gebruikers van deze besloten site is met 12.000 stabiel. In 2007 zal deze site, in navolging van ABP.nl, grondig worden herzien op inhoud, actualiteit en gebruiksvriendelijkheid.

Met ABP Magazine heeft ABP zich in 2006 ook rechtstreeks tot de deelnemers gericht. Klantonderzoek geeft aan dat dit magazine met een 7,1 weliswaar een behoorlijke waardering krijgt, maar voor de lezers overwegend een te droge stroom feitelijke informatie bevat. In het laatste nummer van 2006 zijn de eerste stappen gezet om het magazine op dit punt te verbeteren. ABP Magazine zal artikelen gaan bevatten die zijn geschreven vanuit het perspectief van de individuen voor wie de wetten en regels zijn opgesteld. ABP Wegwijzer, het blad voor werkgeverrelaties, zal een soortgelijke verbetering ondergaan.

Nieuw is de Digitale Nieuwsbrief van ABP, begonnen eind 2005 en met acht edities verschenen in 2006. Inmiddels zijn bijna 35.000 abonnees op deze gratis e-mail-uitgave geworven. Juist als ontwikkelingen snelle communicatie vereisen, is de Digitale Nieuwsbrief een geschikt medium, zeker gezien de relatief lange productietijd voor een papieren uitgave. Voor werkgevers bestaat al langer de digitale Wegwijs, waarin onder meer ABP ontwikkelingen aan de orde komen. Met ingang van het voorjaar 2006 verschijnt een speciale ABP-editie in een oplage van circa 10.000.

Met meer dan 500.000 contacten, waarvan ruim 80.000 e-mails hebben de deelnemers het ABP Callcenter goed weten te vinden. De bereikbaarheid ligt met 97,9 procent en een gemiddelde wachttijd van 30 seconden op een uitstekend niveau. De klanten waarderen deze service met een 7,5. Niet alleen staan de actuele gegevens van de deelnemers ter beschikking, wat vooral telt is dat de medewerkers de complexe materie in begrijpelijke bewoordingen uitleggen.

*Nieuwe dienstverlening:
persoonlijke klantsupport*

In de loop van 2006 heeft ABP gewerkt aan de introductie van 'klantsupport', een nieuwe dienstverlening aan de deelnemers en gepensioneerden. Bij hen blijkt steeds meer vraag te ontstaan naar direct, persoonlijk contact met ABP-medewerkers. Met het aantal keuzes dat mensen moeten maken, neemt de behoefte aan deze ondersteuning toe. Inmiddels zijn vijftien medewerkers voorbereid op het voeren van dergelijke ondersteunende gesprekken. Zij worden ingezet om gesprekken te voeren op de locatie van de werkgevers of op een van regiokantoren van ABP. Het aantal medewerkers van klantsupport wordt in de komende jaren gestaag uitgebreid. Op de ABP regiokantoren zal tevens een scala aan andere activiteiten plaatsvinden, van workshops en cursussen tot en met een inloopspreekuur voor (pre)gepensioneerden.

*Gemak voor werkgevers
vergroot*

Voor werkgevers is er al een dergelijk net van contactpersonen. De adviseurs van ABP hebben in 2006 circa 9.200 bezoeken bij ABP aangesloten werkgevers afgelegd en directies en human resource-medewerkers bij de pensioenmaterie ondersteund. Met de introductie van de Werkgeverspiegel heeft ABP een product aan zijn dienstverlening toegevoegd. Hierin is informatie uit de ABP-databases vervat die voor een werkgever van belang kan zijn. De Werkgeverspiegel vormt de basis voor werkafspraken over bijvoorbeeld speciale Pensioendagen en andere informatiebijeenkomsten voor het personeel.

Het Servicecenter Werkgevers ondersteunt ABP adviseurs en P&O-medewerkers van de aangesloten werkgevers bij hun werkzaamheden. Dit servicecenter heeft in 2006 ruim 46.000 gesprekken en e-mails beantwoord waarin werkgevers over uiteenlopende zaken informatie vroegen. Het persoonlijk contact met de adviseurs is gewaardeerd met een 7,5; het servicecenter met een 7,3. Naar de in totaal tien regiodagen voor werkgeverscontacten zijn ruim 2.500 bezoekers gekomen; ze hebben deze dagen gewaardeerd met een 7,7.

Ontwikkeling serviceniveau

Nog betere service

In samenhang met de introductie van het ABP KeuzePensioen en de sectorale (overgangs) regelingen zijn in 2006 belangrijke procesverbeteringen gerealiseerd. De doorlooptijd van de afhandeling van de ingaande waarde-overdrachten is verkort en de afhandeling van klantzaken is versneld. Dit heeft tevens geleid tot meer kwaliteit en betrouwbaarheid van de gegevens en transacties voor klanten.

MijnABP op internet verder verbeterd

Het ABP KeuzePensioen vereist meer maatwerk en ondersteuning bij de vaak lastige keuze-processen. Daarom is de service via MijnABP op internet verhoogd en kan de klant individuele berekeningen of simulaties voor het KeuzePensioen maken bij een zelf gekozen uittreedleeftijd. De mogelijkheid voor klanten om via het internetkanaal rechtstreeks over hun actuele klantgegevens te beschikken is een enorme sprong voorwaarts. Dit vergemakkelijkt de zelfbediening door klanten en de afhandeling van transacties.

CEM-servicescore gestegen

De focus op dienstverlening voor klanten komt tot uitdrukking in de servicescore van ABP in 2006, ontleend aan de CEM benchmark. Deze wereldwijde benchmark van pensioenfondsen staat onder auspiciën van het instituut CEM (Cost Effectiveness Measurement) in Toronto. ABP heeft zich tot doel gesteld om zijn klanten service van internationaal topniveau te bieden. De strategische doelstelling van ABP is om de beste service te leveren in de wereld van pensioenfondsen. In 2005 heeft CEM de servicescoremethodiek aangepast. In onderstaande tabel 4.1. is deze aanpassing over alle jaren verwerkt.

Tabel 4.1. Servicescore (max=100)

	2006	2005	2004	2003	2002
ABP	88	86	80	82	77
CEM-wereld gemiddeld	nb	74	72	71	70
10 grootste wereld gemiddeld	nb	71	71	73	72
Nederland gemiddeld	nb	77	71	73	72

De servicescore van ABP is (op een schaal van 100) gestegen van 86 in 2005 naar 88 in 2006. Daarmee komt ABP dicht in de buurt van het strategische doel om qua service het beste pensioenfonds in de wereld te zijn. In 2005 had het beste participerende pensioenfonds een servicescore van 90 en hadden wereldwijd slechts 4 fondsen een hogere score dan ABP. Van de Nederlandse deelnemende fondsen scoorde ABP het hoogst. Gegeven het Nederlandse pensioenstelsel is een servicescore van 90 het maximaal haalbare. De positie van ABP in 2006 ten opzichte van alle 53 deelnemende fondsen wereldwijd wordt omstreeks de zomer bekend, omdat dan de benchmarkresultaten van 2006 beschikbaar zullen komen.

De hogere servicescore is gerealiseerd dankzij verbeteringen in verschillende klantprocessen. Zo is de bereikbaarheid van het callcenter opnieuw verder toegenomen, van 96 procent ultimo 2005 naar 98 procent ultimo 2006. De gemiddelde wachttijd bij het callcenter is verder gedaald, van 37 seconden in 2005 naar 30 seconden in 2006. Deze goede prestaties zijn gerealiseerd ondanks een groei van het aantal e-mails. Terwijl het aantal telefoongesprekken in 2006 licht is gedaald ten opzichte van 2005, is het aantal e-mails juist flink gestegen. De serviceverbetering is ook tot uiting gekomen in een snellere afhandeling van de serviceverzoeken van klanten en een kortere doorlooptijd van inkomende waardeoverdrachten. Deze verbeteringen zijn mede te danken aan de frequentere klanttevredenheid onderzoeken en het direct vertalen van de uitkomsten in betere service en structurele procesverbeteringen. De klanttevredenheid over de frontoffice, gemeten in de tijd, is weergegeven in tabel 4.2.

Tabel 4.2. Klanttevredenheid frontoffice

	2006	2005	2004	2003	2002
Callcenter	7,5	7,4	7,4	7,0	7,3
Workshops & presentaties	8,3	8,2	8,3	8,2	8,2
Werkgevers adviseurs	7,5	7,6	7,9	7,6	7,7
Regiodagen	7,7	7,5	7,5	7,4	7,6
Internet	7,1	-	-	-	-

Klanttevredenheid front- en backoffice licht gestegen

Wat klanttevredenheid betreft blijft de frontoffice-dienstverlening trendmatig op niveau, is het callcenter licht gestegen en blijven workshops en presentaties op een zeer hoog niveau. ABP is er trots op dat deelnemers de regiodagen waarderen met een 7,7. Tabel 4.3. brengt het verloop van de klanttevredenheid over de backoffice in beeld.

Tabel 4.3. Klanttevredenheid backoffice

	2006	2005	2004	2003	2002
Vervroegd pensioenen	7,7	7,7	7,8	7,8	7,5
Pensioengerechtigden	8,1	8,1	8,1	8,1	7,8
Actieven	6,8	6,8	7,0	7,0	7,0
Bijzondere regelingen defensie	7,6	7,5	7,6	7,7	7,7

De klanttevredenheid over de backoffice is stabiel. Als onderdeel van deze klanttevredenheid valt de positieve waardering voor het Pensioenoverzicht 2006 bij de actieven op; zij waarden dat gemiddeld met een 7,1 en de 55-plussers zelfs met een 7,7.

Beroepschriften als graadmeter voor het serviceniveau

In ultieme situaties komen klanten terecht bij de Commissie van Beroep. Het activiteitenoverzicht van deze commissie is dan ook een andere belangrijke graadmeter voor het serviceniveau van ABP. Onderstaande tabel 4.4. geeft inzicht in de aantallen beroepschriften die in het kader van het Pensioenreglement zijn ingediend en de wijze van afhandeling.

Tabel 4.4. Aantal beroepschriften

	2006	2005	2004	2003	2002
Ingediende beroepschriften	155	213	186	192	184
Beëindigde beroepsprocedures	51	80	60	52	77
Niet ontvankelijk	11	7	3	4	9
Niet bevoegd	-	2	-	1	1
Bevestigde besluiten	129	119	119	104	110
Vernietigde besluiten (deels/geheel)	10	9	26	26	24
Aantal hoorzittingen	23	22	18	31	36

Ontwikkeling uitvoeringskosten

Competitieve CEM-kostprijs

Wat de uitvoeringskosten voor de pensioenadministratie betreft, gemeten door vaststelling van de kostprijs pensioenbeheer per deelnemer, wil ABP binnen de CEM-benchmarkgroep behoren tot de 25 procent goedkoopste pensioenfondsen ter wereld (het CEM-Q1 niveau). Onderstaande tabel 4.5. toont de ontwikkeling van de kostprijs per deelnemer in de jaren 2002 tot 2006.

Tabel 4.5. Ontwikkeling kostprijs pensioenbeheer per deelnemer in €

	2006	2005	2004	2003	2002
ABP	65	63	62	65	71
CEM-Q1 wereld	nb	59	60	63	58
CEM-wereldmediaan	nb	78	85	81	76
CEM-Q1 Nederland	nb	79	62	66	67
CEM-mediaan Nederland	nb	92	83	93	90

In 2006 is ABP uitgekomen op een kostprijs van € 65; een lichte stijging ten opzichte van 2005. Voor een deel is deze stijging toe te schrijven aan loon- en prijsstijgingen, die CEM bij alle participerende fondsen onderkent (in 2005 gemiddeld 1,5 procent). Voor een ander deel is deze stijging het besluit van het bestuur meer te investeren in communicatie en ICT. De CEM-kostprijscijfers over 2006 komen in juli beschikbaar.

De ontwikkeling van de kostprijscijfers per klantcategorie is in onderstaande tabel 4.6. weergegeven.

Tabel 4.6. Ontwikkeling kostprijs per klantcategorie in €

	2006	2005	2004	2003	2002
Kostprijs per actieve deelnemer	75	73	66	64	70
Kostprijs per uitkeringsgerechtigde	40	37	44	55	57
Kostprijs per slaper	11	11	11	12	14

Ter verbetering van de vergelijkbaarheid heeft CEM in 2005 de kosten toerekeningmethodiek per klantcategorie aangepast. Daardoor treden substantiële veranderingen in de kostprijzen op. Bovenstaand overzicht bevat de aangepaste uitkomsten. De kostprijs per actieve laat een stijging zien als gevolg van meer klantgerichte communicatie en hogere klantenservice. De ABP kostprijs per actieve van € 75 in 2006 steekt grondig af tegen het gemiddelde in de Nederlandse peergroep (€ 136 in 2005) en het wereldgemiddelde (€ 109 in 2005). De kostprijs per uitkeringsgerechtigde stijgt ten opzichte van 2005 vanwege de eenmalige hausse aan FPU-uitkeringen in 2005. Ten opzichte van de Nederlandse peergroep (€ 55 in 2005) en het wereldgemiddelde (€ 45 in 2005) is de ABP kostprijs met € 40 per uitkeringsgerechtigde ook hier uitstekend. De kostprijs per slaper handhaaft zich in 2006 op € 11.

'Je hóeft niets, maar dan wel bewust!'

Anja Vester is hoofd personeelszaken bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Zij hecht aan bewustzijn rondom pensioenzaken en steekt daar samen met haar collega's de nodige tijd en energie in.

Het personeelsbestand van de BNG telt momenteel 345 fte. Deze medewerkers worden adequaat over hun pensioenvoorzieningen geïnformeerd, door ABP en ook door de bank zelf. Regelmatig organiseert de BNG voorlichtingsbijeenkomsten, zoals onlangs over het ABP KeuzePensioen. Daarnaast krijgt iedereen de gelegenheid voor een individueel gesprek aan de hand van het meest recente pensioenoverzicht. Dit gesprek is gericht op de bewustwording rondom pensioenzaken.

Vroegtijdig realiseren

Is Anja Vester zich ook goed bewust van haar vooruitzichten? 'Ik meen van wel,' zegt ze. 'Mijn man en ik zijn daar redelijk bewust mee bezig. Om de zoveel tijd bekijken we of alles nog is zoals we hadden bedacht. Ik ben nu zesenvertig, dus ik heb nog een lekker tijdje te gaan. Wel geldt bij dit soort dingen, dat als je iets wilt, je dat vroegtijdig moet realiseren. Anders wordt het heel kostbaar of zelfs onmogelijk.' Omdat zij vijf jaar jonger dan haar man is, wil ze niet pas op haar vijfenzestigste stoppen met werken. Daarom neemt ze maximaal deel aan de levensloopregeling. 'Ik vind het een mooi systeem,' zegt ze. 'Het sparen gaat automatisch en dat gemak vind ik prettig.'

Logischer

'Voor wie dertig is,' aldus Anja Vester, 'is het pensioen nog ver weg. Naarmate je ouder wordt, wordt het logischer om erover na te denken. De individuele bewustwordingsgesprekken op de bank vind ik daarom heel goed. Voor je pensioen hóef je niets te regelen, als je daar maar wel bewust voor kiest.'

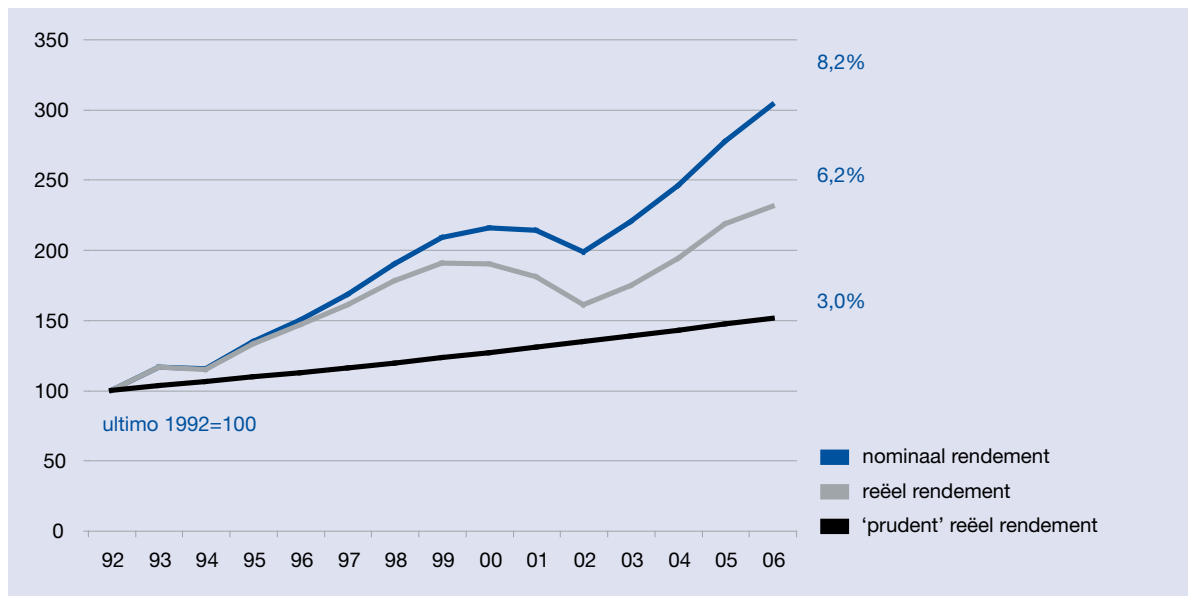
Beheer van het belegd vermogen

Beleggingsrendementen

Beleggingsrendement 9,5
procent

Het beleggingsrendement van ABP over 2006 is, na de goede jaren 2003 t/m 2005, opnieuw uitstekend (zie grafiek).

Grafiek 5.1. Rendementen 1993 - 2006 (cumulatief)

Over heel 2006 heeft ABP een rendement behaald van 9,5 procent. Voor het vierde achtereenvolgende jaar is het rendement hoger dan de lange termijn doelstelling van 7 procent. Gemiddeld is per jaar vanaf 1993 een rendement van 8,2 procent gerealiseerd. Het reëel rendement over deze periode bedraagt gemiddeld 6,2 procent ruimschoots meer dan de 3 procent waar voorzichtigheidshalve bij de premievaststelling mee wordt gerekend. De achterliggende rendementen ABP (exclusief verzekeringsbedrijf) zijn weergegeven in tabel 5.1.

Uitstekende rendementen
vastgoed en private equity

Tabel 5.1. Rendementen beleggingsportefeuille 2006 ⁵

	2005		2006		2002-2006 (5 jaar)	
	in %	€ mrd	in %	€ mrd	in %	€ mrd
Vastrentende waarden	4,3	3,0	0,9	0,7	18,5	17,4
Zakelijke waarden	20,8	18,2	17,0	16,6	38,7	42,1
<i>Aandelen</i>	20,8	10,7	13,5	10,6	20,0	22,3
<i>Onroerend goed en vastgoedfondsen</i>	18,2	4,2	35,7	6,2	132,1	15,4
<i>Infrastructuur</i>	- 6,7	0,0	41,3	0,1	32,7	0,1
<i>Private equity</i>	27,2	1,4	29,8	1,1	51,3	3,7
<i>Grondstoffen</i>	23,2	1,9	- 18,5	-1,4	30,5	0,6
Overige beleggingen (incl. hedgefondsen)	4,8	0,0	9,5	0,4	27,8	0,5
Totaal	12,8	21,2	9,5	17,7	42,0	60,0

⁵ Rendementen op basis van de feitelijke US dollar afdekking.

Zoals uit tabel 5.1. blijkt heeft ABP in vijf jaar tijd ruim € 60,0 miljard uit beleggingsresultaten aan het vermogen weten toe te voegen. Dit ondanks de beurscrash in 2002. Het saldo van netto premies en uitkeringen over dezelfde periode bedroeg € 0,6 miljard.

Een belangrijke positieve bijdrage in het totale rendement over 2006 komt van beleggingen in zakelijke waarden (+ 17,0 procent). Het rendement op vastrentende waarden is gering (+ 0,9 procent), als gevolg van de stijgende marktrente in zowel Europa als de Verenigde Staten. Binnen illiquide beleggingen hebben vooral vastgoed (+ 35,7 procent), infrastructuur (+ 41,3 procent) en private equity (+ 29,8 procent) opnieuw sterk gepresteerd; vastgoed mede door de uitschieter bij beursgenoteerd vastgoed (+ 40,9 procent). De Amerikaanse dollar is dit jaar met ruim 10 procent verzwakt ten opzichte van de euro. Het strategisch afdekken van de dollar heeft geresulteerd in een opbrengst van ruim € 7,1 miljard.

Resultaten van de beleggingsportefeuille

Het ABP-rendement over 2006 wordt onder andere vergeleken met het rendement van de door het ABP-bestuur vooraf vastgestelde normportefeuille, bestaande uit reguliere benchmarks.

ABP streeft op jaarbasis naar outperformance van de normportefeuille door actieve beslissingen van het eigen bedrijf. De afgelopen jaren is ABP daar steeds in geslaagd, ook in 2006. Het feitelijke rendement van ABP in 2006 komt uit op 9,5 procent. Hiermee is ten opzichte van de normportefeuille in 2006 een extra rendement behaald van 1,6 procentpunt,⁶ meer dan het dubbele van de interne ABP doelstelling van 0,6 procentpunt. In geld uitgedrukt bedraagt het extra rendement circa € 3 miljard. Vrijwel alle beleggingscategorieën hebben positief bijgedragen aan dit uitstekende extra rendement. De grootste bijdragen kwamen van vastgoed en private equity. Over de periode 2002-2006 is 6,7 procentpunt, ofwel bijna € 11 miljard extra behaald ten opzichte van de benchmark.

Resultaten: omgaan met, respectievelijk afdekken van marktrisico's

In de tabellen 5.2., 5.3. en 5.4. zijn de toptienbeleggingen (exclusief verzekeringsbedrijf) opgenomen voor vastrentende waarden, aandelenportefeuille en onroerend goed beleggingen,⁷ met in de 2e kolom de posities in 2005.

⁶ Geometrisch berekend.

⁷ Meer informatie is te vinden op www.abp.nl

Tabel 5.2. Top 10 Beleggingen vastrentende waarden

		in € mln.		in %	
1	(1)	Frankrijk (overheid)	10.161	11,3	Frankrijk
2	(3)	Italië (overheid)	7.432	8,3	Italië
3	(4)	Fannie Mae	6.445	7,2	Verenigde Staten
4	(2)	Duitsland (overheid)	5.123	5,7	Duitsland
5	(6)	Nederland (overheid)	2.657	3,0	Nederland
6	(7)	Verenigde Staten (overheid)	2.294	2,6	Verenigde Staten
7	(5)	Freddie Mac	1.738	1,9	Verenigde Staten
8	(9)	Griekenland (overheid)	1.356	1,5	Griekenland
9	(-)	Commerzbank AG	1.076	1,2	Duitsland
10	(-)	Bank of America Corp	923	1,0	Verenigde Staten
Totaal top tien vastrentende waarden			39.205	43,6	
Totaal portefeuille vastrentende waarden			89.897	100,0	

Tabel 5.3. Top 10 Beleggingen aandelen

		in € mln.		in %	
1	(1)	Exxon Mobil Corp	861	1,1	Verenigde Staten
2	(-)	Royal Dutch Shell Plc	739	1,0	Verenigd Koninkrijk
3	(7)	BP Plc	635	0,8	Verenigd Koninkrijk
4	(-)	HSBC Holdings Plc	581	0,8	Verenigd Koninkrijk
5	(2)	General Electric Co	538	0,7	Verenigde Staten
6	(4)	Bank of America	482	0,6	Verenigde Staten
7	(5)	Citigroup Inc	481	0,6	Verenigde Staten
8	(-)	Vodafone Group Plc	468	0,6	Verenigd Koninkrijk
9	(6)	Total SA	440	0,6	Frankrijk
10	(3)	Microsoft Corp	420	0,6	Verenigde Staten
Totaal top 10 aandelen			5.645	7,5	
Totaal portefeuille aandelen			75.192	100,0	

Tabel 5.4. Top 10 Beleggingen onroerend goed

			in € mln.	in %	
1	(1)	Vesteda	1.593	6,0	Nederland
2	(2)	Corio NV	1.509	5,7	Nederland
3	(4)	Rodamco Europe NV	1.015	3,8	Nederland
4	(3)	KFN	834	3,2	Nederland
5	(5)	Simon Property Group Inc	721	2,7	Verenigde Staten
6	(6)	Land Securities Group Plc	664	2,5	Verenigd Koninkrijk
7	(-)	British Land Co Plc	598	2,3	Verenigd Koninkrijk
8	(9)	Vornado Realty Trust	576	2,2	Verenigde Staten
9	(7)	Boston Properties Inc	528	2,0	Verenigde Staten
10	(-)	Host Hotels & Resorts Inc	483	1,8	Verenigde Staten

Totaal top 10 onroerend goed 8.521 32,3

Totaal portefeuille onroerend goed 26.388 100,0

Ontwikkeling van de financiële markten

Bij een sterke economische groei, en ondanks een hogere inflatie en korte rentes, is 2006 een zeer gunstig jaar geweest voor zakelijke waarden. Aandelen en onroerend goed hebben mooie rendementen laten zien, die duidelijk hoger zijn uitgekomen dan die van vastrentende waarden. Lagere olieprijsen hebben de aanvankelijk goede rendementen voor grondstoffenbeleggingen in de tweede helft van het jaar gedrukt.

Afkoeling Amerikaanse economie

Het jaar 2006 vormt voor de wereldeconomie waarschijnlijk de piek in de economische groei. De afgelopen jaren werden gekenmerkt door een zeer sterke economische groei (op wereldschaal 4 tot 5 procent). Het afgelopen jaar heeft de Amerikaanse economie echter de eerste tekenen van afkoeling laten zien, vooral als gevolg van een afzwakking van de huizenmarkt. Een wat minder sterke groei in de VS komt niet ongelegen, aangezien gedurende het afgelopen jaar de inflatie duidelijk aan het oplopen is geweest. De Amerikaanse centrale bank heeft de beleidsrente in de eerste helft van 2006 nog met een procentpunt (tot 5,25 procent) verhoogd, maar heeft in de daaropvolgende maanden de rente ongewijzigd gelaten.

Sterker herstel in Europa

In Europa is veeleer sprake van een sterker wordend herstel. De Europese Centrale Bank heeft de korte rente in totaal met 1,25 procentpunt verhoogd (tot 3,5 procent), daarbij wijzend op inflatierisico's op de middellange termijn. De feitelijke inflatie in de eurolanden heeft in de eerste acht maanden van 2006 licht boven het niveau van 2 procent gelegen om in de daaropvolgende maanden te dalen als gevolg van lagere energieprijzen. In Japan heeft de centrale bank haar beleid om de geldmarkt met liquiditeit te overspoelen beëindigd; de korte rente is verhoogd van 0 tot 0,25 procent.

*Aandelen overwegend
dubbeltcijferige rendementen*

De belangrijkste stuwende kracht voor de wereldwijde aandelenmarkten in 2006 is de zeer sterke winstontwikkeling geweest. Daarnaast hebben bedrijven een aandeelhoudersvriendelijk beleid gevoerd door overtollige kasmiddelen in te zetten voor de terugkoop van eigen aandelen. Koers/winst verhoudingen zijn nauwelijks van hun plaats gekomen waardoor, vanuit historisch perspectief, aandelenwaarderingen niet hoog zijn. De aandelenmarkten in opkomende markten hebben de sterkste rendementen laten zien, maar ook Europa en de VS hebben een mooie performance gekend. Japanse aandelen zijn in 2006 duidelijk achter gebleven, ondanks een robuuste economische groei en sterke winstcijfers.

*Vastrentende waarden
bescheiden positieve bijdrage*

Op de meeste obligatiemarkten is in 2006 sprake geweest van bescheiden, maar positieve rendementen. Dat mag opmerkelijk genoemd worden, omdat de korte rentes in verscheidene landen verder omhoog zijn gegaan. De lange rente in de Verenigde Staten is gedurende het jaar gestegen van circa 4,5 procent in januari tot rond 5,25 procent in de zomer, in lijn met de oplopende inflatie en hogere korte rentes. In de tweede helft van het jaar is de tienjaarsrente echter weer terug gegleden richting de niveaus van het begin van 2006. In Europa is tegelijkertijd sprake geweest van een lichte stijging van de obligatiemarktrente. Ook in Japan is de lange rente omhoog gegaan. Als gevolg hiervan hebben Amerikaanse staatsobligaties afgelopen jaar beter gerendeerd dan overheidspapier in Europa en Japan. Indexleningen hebben in 2006 een relatief zwak jaar gekend, door lage aanvangsrendementen.

*Gunstig jaar voor alternatieve
beleggingen*

Alternatieve beleggingen geven in 2006 opnieuw een overwegend gunstig beeld. Voor het vierde achtereenvolgende jaar zijn de koersen met dubbele cijfers omhoog gegaan. Beleggingen in grondstoffen leken in de eerste maanden van 2006 de sterke performance van de voorgaande vier jaren voort te zetten. De prijzen voor olie zijn tot de zomer omhoog gegaan en hebben in augustus \$ 75 dollar per vat bereikt, maar daarna is het bergafwaarts gegaan. Terwijl de (edel)metalen het jaar zeer gunstig hebben afgesloten, heeft de daling van de energieprijzen de performance van grondstofbeleggingen in het rood gedrukt. Private equity biedt de mogelijkheid extra rendement te behalen, hetgeen mede te danken is aan het ontbreken van een perfecte markt.

*Beleggingsmix over de jaren
ingrijpend veranderd*

Samenstelling van de beleggingsportefeuille

In de afgelopen decennia is de beleggingsmix van ABP (exclusief verzekeringsbedrijf) aanzienlijk veranderd (zie tabel 5.5.).

Tabel 5.5. Samenstelling van de beleggingsportefeuille (in procenten)

	target	2009	2005	2000	1990	1980	1970
Vastrentende Waarden		40,0	43,2	49,6	87,9	95,5	96,3
<i>w.v. geïndexeerde obligaties</i>		7,0	4,0	-	-	-	-
Zakelijke Waarden		53,0	53,6	50,4	12,1	4,5	3,7
<i>Aandelen</i>		34,0	37,2	39,0	5,3	0,2	0,4
<i>Onroerend Goed</i>		9,0	10,7	9,9	6,8	4,3	3,3
<i>Infrastructuur</i>		2,0	0,0	-	-	-	-
<i>Private Equity</i>		5,0	3,0	1,5	-	-	-
<i>Grondstoffen</i>		3,0	2,7	-	-	-	-
Overige beleggingen		7,0	3,2	-	-	-	-
<i>w.v. Hedgefondsen</i>		5,0	3,2	-	-	-	-
<i>w.v. Innovatie</i>		2,0	-	-	-	-	-
		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal vermogen (in € mrd)		250	191	150	74	37	10
Beleggingsresultaat (in € mrd)		17,5	21,2	3,6	5,4	2,6	0,5
Premie (in € mrd)		na	6,7	3,1	2,0	3,7	1,2

Tot medio jaren negentig is voornamelijk belegd in Nederlandse vastrentende waarden. Vanaf dat moment heeft verdere diversificatie plaatsgevonden door onder andere investeringen in alternatieve beleggingen en geografische spreiding. De alternatieve beleggingen verlagen het risicoprofiel van het pensioenfonds en bieden een aantrekkelijk rendement.

Strategisch beleggingsplan 2007-2009

In 2006 is een nieuw strategisch beleggingsplan opgesteld voor het te voeren beleid in de periode 2007-2009. Ten opzichte van de planperiode 2004-2006 bevat dit plan twee belangrijke veranderingen. De eerste verandering betreft een aangepaste strategische beleggingsmix. Hiermee speelt ABP in op het nieuwe financieel toetsingskader (FTK), met zijn nadruk op marktwaardering van de pensioenverplichtingen, en op de verbeterde financiële positie van het fonds. De tweede verandering ten opzichte van het vorige strategische beleggingsplan betreft de geleidelijke introductie van een nieuw beleggingsraamwerk, waarin de strategie meer dan in het verleden wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van de marktwaarde van de ABP verplichtingen.

*Aangepaste beleggingsmix en
nieuw beleggingsraamwerk*

*Uitgekiende en toegesneden
beleggingsmix*

De nieuwe strategische portefeuille behelst een verdergaande diversificatie over verschillende, deels nieuwe beleggingscategorieën (infrastructuur) en biedt betere lange termijn vooruitzichten voor indexatie zonder toename van het risico. Vergeleken met de huidige beleggingsmix is sprake van een: verschuiving van vastrentende waarden naar zakelijke waarden; beperkte verlenging van de gemiddelde rentelooptijd (duration) om beter ingedekt te zijn tegen de gevolgen van een rentedaling; verschuiving binnen de zakelijke waarden van publieke naar private markten.

Voorts is het gewenste percentage obligaties dat aan inflatie is gerelateerd naar boven bijgesteld. In de nieuwe strategische mix is tevens 2 procent van het vermogen gereserveerd voor innovatieve beleggingsstrategieën. Met dit op de lange termijn gerichte beleid, waarin zorgvuldig met risico's wordt omgegaan, continueert ABP de succesvolle koers sinds de privatisering, midden jaren negentig.

*Beter passend en meer
inzichtelijk beleggingsraamwerk*

Het genoemde nieuwe beleggingsraamwerk maakt expliciet onderscheid tussen de twee functies van de beleggingsstrategie: het afdekken van risico's die samenhangen met de verplichtingen (liability hedging) en het optimaal benutten van het toegelaten risico (risk optimizing). Het nieuwe raamwerk maakt de essentie van beide functies meer inzichtelijk, waardoor betere portefeuilles kunnen worden samengesteld.

*Bijdrage van ABP aan het
corporate governance-debat*

Corporate governance en compliance

Goede corporate governance is primair de verantwoordelijkheid van het bestuur en de commissarissen van de ondernemingen waarin ABP belegt. ABP ziet het als zijn taak daaraan een bijdrage te leveren, onder andere door gebruik te maken van de aan zijn aandelen verbonden zeggenschapsrechten en door deel te nemen aan het corporate governance-debat.

*Goede corporate governance
van ondernemingen draagt bij
aan ABP's beleggingsresultaat*

Met het corporate governance-beleid wil ABP een positieve bijdrage leveren aan zijn reële lange termijn beleggingsresultaat. Verder beperkt goede corporate governance het risico op financiële schandalen en de daaruit voortvloeiende schade. Op lange termijn zal dit resulteren in een beter risico-rendementsprofiel voor de deelnemers van het pensioenfonds.

*Tussentijdse contacten met
de ondernemingsleiding zijn
essentieel*

Voor een verdere verbetering van de corporate governance in Nederland acht ABP het noodzakelijk om ook buiten de algemene vergaderingen van aandeelhouders in contact te treden met ondernemingsleidingen. Dit kan via analistenbijeenkomsten en rechtstreekse ondernemingscontacten. In 2006 is de frequentie van dergelijke contacten toegenomen. ABP heeft zich in 2006 bij meerdere gelegenheden actief ingezet om de ruimte voor dialoog tussen een onderneming en een individuele aandeelhouder te behouden. Een dialoog stelt ABP beter in staat uit te dragen of toe te lichten wat naar zijn inzicht in het belang is van de onderneming en zijn aandeelhouders. Het belang daarvan wordt breed onderkend, onder meer door de Monitoring Commissie Corporate Governance.

*ABP maakt actief gebruik van
aandeelhoudersrechten*

Het uitoefenen van stemrechten is een onmisbare schakel in een goed functionerend corporate governance-systeem. ABP heeft in 2006 zijn verantwoordelijkheid genomen door actief gebruik te maken van zijn aandeelhoudersrechten en zoveel mogelijk te stemmen op de aandelen in zijn portefeuille. Het fonds neemt tevens actief deel aan jaarvergaderingen.

Ook zet ABP zich in om schade te verhalen bij aan de beurs genoteerde ondernemingen die, onder meer door een valse voorstelling van zaken in hun boekhouding, beleggers hebben misleid. Over 2006 heeft ABP uit dergelijke procedures in de Verenigde Staten netto circa € 30 miljoen ontvangen.

Toezien op duurzame economische groei ondernemingen

Duurzaamheid is in het verslagjaar een belangrijk aandachtsgebied in het beleggingsbeleid van ABP geweest. Het fonds heeft er als lange termijn belegger belang bij dat ondernemingen zich richten op duurzame economische groei in hun onderneming. Onder andere uit door ABP gestimuleerd wetenschappelijk onderzoek blijkt de relatie tussen duurzame economische groei en rendement steeds duidelijker. ABP heeft in 2006 'environmental, social and governance' (ESG-) informatie geïntegreerd in zijn reguliere beleggingsproces en zal dit beleid intensiveren. Dit vanuit de overtuiging dat dit zal bijdragen aan het verbeteren van het rendements-/risicoprofiel van de beleggingsportefeuille. Specifieke informatie over het beleid van ABP inzake corporate governance, aandeelhoudersrechten en duurzaamheid is te vinden op de ABP website.

Kosten van de beleggingsportefeuille

Totale kosten onder marktgemiddelde

ABP heeft een, in vergelijking met andere pensioenfondsen, groot belang in alternatieve beleggingssoorten. De desbetreffende beleggingen verhogen het verwachte reële rendement en verlagen het risicoprofiel van het pensioenfonds. Tegenover het hoge rendement en de beperking van de risico's staan hogere kosten. Wereldwijd is de trend van kostenstijging bij alle grote pensioenfondsen waarneembaar. Elk jaar vergelijkt ABP Vermogensbeheer zijn beleggingsprestaties - in termen van risico, rendement en kosten - met de wereldwijde benchmark van CEM Benchmarking Inc (zie tabel 5.6.).

Tabel 5.6. Kosten van de beleggingsportefeuille (exclusief verzekeringsbedrijf)

	2006	2005
Beschikbare middelen (€ mrd)	208,9	190,6
Beleggingsrendement (procent)	9,5	12,8
ABP kosten conform CEM definitie (basispunten)	30	27
Mediaan CEM benchmark (basispunten)	nb	33

De kosten van ABP Vermogensbeheer liggen in 2005 onder de mediaan; voor 2006 is de CEM mediaan nog niet bekend. In de kosten van de beleggingsportefeuille zijn drie categorieën te onderscheiden. De apparaatskosten (€ 127 miljoen) worden sterk bepaald door het aantal medewerkers. In 2006 is dit aantal, uitgedrukt in voltijd banen bij ABP Vermogensbeheer licht gegroeid, van 400 naar 409. De hoogte van een tweede groep kosten (€ 85 miljoen), zoals bewaarloon en kosten voor externe managers, wordt vooral bepaald door de omvang van het belegd vermogen. Door de toename van het vermogen met € 18 miljard en de groei van het vermogen in beheer bij externe managers, zijn deze kosten toegenomen. Ten derde kent het beheer van een beleggingsportefeuille kosten die samenhangen met de beleggingsresultaten (€ 380 miljoen). Deze kosten, gebaseerd op de boven een bepaalde drempelwaarde behaalde performance, zijn in 2006 als gevolg van de positieve resultaten eveneens toegenomen.

‘Hoe het verder moet, weet ik nog niet’

Mehmet Caglayan is bijna veertig, gehuwd en heeft twee kinderen. Hij is elektrotechnisch tekenaar bij Kenteq, maar tot zijn spijt moet hij een nieuwe werkgever zoeken.

Kenteq is een kennis- en adviescentrum voor technische beroepen. Het verzorgt beroepsonderwijs in opdracht van technische bedrijven. Mehmet Caglayan werkt op de tekenkamer van Kenteq. Daar maakt hij tekeningen, in zijn geval van elektrotechnische installaties, die in leerboeken, cursussen en examens worden gebruikt. Vier jaar geleden echter, na een fusie met andere kenniscentra, heeft Kenteq besloten het tekenwerk vanaf eind 2008 uit te besteden. Ook Mehmet Caglayan is daarom gevraagd naar een andere betrekking uit te kijken.

Eventueel bijscholen

‘Ik heb mijn pensioen bij ABP en verder heb ik nergens aan meegedaan,’ vertelt Mehmet. ‘Hoe het nu verder moet, weet ik nog niet. Het zou mooi zijn als ik in overheidsdienst zou kunnen blijven, maar het tekenwerk dat ik doe, komt in de overheid bijna niet voor. Ik zou dus een andere richting op moeten en me laten bijscholen, dat zou kunnen. Voor een leuke baan bij de overheid zou ik dat misschien wel doen.’

Veel bijbetalen

‘Het tekenwerk dat ik nu doe, kan ik alleen maar bij een commercieel bureau doen. Dan moet ik eerst eens kijken bij welk pensioenfonds ik dan zou komen. Vorige week nog heb ik ABP gebeld, met de vraag of ik ook daar kon blijven. Dat kan wel, maar dan moet ik waarschijnlijk nogal veel bijbetalen. Ik moet daarom nog uitzoeken wat uiteindelijk het beste voor mij is. Nu weet ik nog niet wat ik zal gaan doen.’

Sociaal beleid

Mensen maken het verschil

Gerichte HR-strategie

ABP heeft een goede naam, maar is zich ervan bewust dat het een concurrerende collectieve regeling moet kunnen blijven aanbieden. De human resources-strategie is dan ook gericht op een blijvend uitstekende bedrijfsvoering en dienstverlening. Aan deze strategie is in 2006 invulling gegeven vanuit drie invalshoeken: bouwen aan een sterke organisatie, investeren in inspirerend leiderschap en ontwikkelen van human capital.

Efficiëntere en effectievere inzet

Het kunnen blijven bieden van hoogwaardige en professionele dienstverlening heeft vergaande gevolgen voor de inrichting van de werkprocessen en de persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers. Ter bevordering van de continuïteit en de groei van het bedrijf heeft ABP in het afgelopen jaar dan ook opnieuw veel energie gestoken in een efficiëntere en effectievere inzet van het personeel.

Bedrijfsbreed is kwalitatieve en kwantitatieve personeelsplanning toegepast. Dit instrument biedt inzicht in en sturingsmogelijkheden op de toekomstige inzetbaarheid van de medewerkers in relatie tot de businessverwachtingen. Naast investeringen in de ontwikkeling van het zittende personeel, was er in 2006 sprake van een selectieve instroom op HBO- en academisch niveau.

Extra aandacht voor 'active aging'

De gemiddelde leeftijd van het ABP-personeel is hoog en de bezetting zal in de komende jaren verder vergrijzen; reden om extra aandacht te geven aan het 'active aging'-beleid. De in 2006 afgesloten collectieve arbeidsovereenkomst (voor de periode 1 april 2006 - 1 april 2008) bevat een 'protocol active aging'. Dit protocol is erop gericht dat medewerkers zo lang mogelijk gezond, vitaal en gemotiveerd blijven en zo behouden blijven voor het arbeidsproces. Opleiding en mobiliteit zijn daarbij belangrijke instrumenten.

Ter bevordering van de vitaliteit van de medewerkers en in relatie tot active aging heeft het gezondheidsmanagement in 2006 nieuwe impulsen gekregen. Dit omvat onder andere verbetering en intensivering van de medische controle, de instelling van een gezondheidsweek en verbreding van het persoonlijke ontwikkelingsbudget.

Daarnaast zet ABP steeds meer in op verjonging en vernieuwing. Naast Vermogensbeheer, alwaar continue sprake is van instroom, heeft dat in 2006 geresulteerd in de aanneming van een aantal jonge medewerkers op HBO-niveau bij Pensioenen en is een aanzet gemaakt voor het realiseren van nieuwe instroom binnen CIS. Tabel 6.1. geeft inzicht in de in-, door- en uitstroom van medewerkers in de afgelopen vijf jaar.

Tabel 6.1. In-, door- en uitstroom van medewerkers in personen

	2006	2005	2004	2003	2002
Beginstand	2.389	2.385	2.441	2.496	2.981
– instroom	87	221	33	28	174
– doorstroom	163	84	120	180	208
– uitstroom	89	217	89	83	659
Eindstand	2.387	2.389	2.385	2.441	2.496
ww man	1.628	1.620	1.645	1.686	1.713
ww vrouw	759	769	740	755	783
mannen in deeltijd	72	73	88	87	117
vrouwen in deeltijd	479	476	460	299	305

Van de mannen is circa 4 procent werkzaam in deeltijd. Bij de vrouwen is dit circa 63 procent. Deze percentages zijn in de tijd gezien redelijk constant.

De samenstelling van het ultimo 2006 voor ABP werkzame aantal medewerkers naar leeftijd is als volgt (tabel 6.2.).

Tabel 6.2. Samenstelling medewerkers naar leeftijd in procenten

Leeftijd	< 30 jaar	30-39 jaar	40-49 jaar	50-59 jaar	≥ 60 jaar
man	2,5	11,8	25,9	26,4	1,6
vrouw	1,3	6,3	16,9	6,7	0,6
Totaal	3,8	18,1	42,8	33,1	2,2

De verdeling van het werknemersbestand is redelijk stabiel. De volgende tabel 6.3. geeft inzicht in de verdeling naar beloningsschaal.

Tabel 6.3. Samenstelling medewerkers beloningsschaal in procenten

Beloningsschaal	≤ schaal 6	schaal 7-9	schaal 10-12	schaal 13-16	> cao
man	3,9	21,6	28,4	7,6	6,8
vrouw	11,0	13,7	5,3	0,9	0,8
Totaal	14,9	35,3	33,7	8,5	7,6

Het ziekteverzuim geeft ook een indicatie van het welzijn en de motivatie van de medewerkers. Onderstaande tabel 6.4. geeft daar inzicht in.

Tabel 6.4. Verloop ziekteverzuim ten opzichte van Verbaannorm in procenten

Ziekteverzuim	2006	2005	2004	2003	2002
feitelijk	3,7	3,6	3,7	4,0	4,5
norm	3,8	3,8	4,7	4,6	4,5

De Verbaannorm is een extern ontwikkelde norm die rekening houdt met specifieke kenmerken als bedrijfstak en samenstelling van de medewerkers naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en dergelijke.

Verslag van de gemeenschappelijke ondernemingsraad

Alle adviezen overgenomen

De ondernemingsraad ondersteunt het beleid van ABP, met als kernpunten hoog rendement, premiestabiliteit, streven naar volledige indexatie, lage kosten en een steeds betere dienstverlening. Op al deze punten heeft ABP de afgelopen jaren goede resultaten geboekt.

Er is sprake van goed en open overleg. Op hoofdlijnen kan worden gesteld dat de ondernemingsraad zijn rol en verantwoordelijkheden in goede samenwerking met de voorzitter van de directieraad heeft kunnen invullen. De ondernemingsraad streeft ernaar zijn taken te consolideren en verder te verbeteren.

In 2006 heeft de ondernemingsraad een groot aantal adviesaanvragen behandeld. De werkgever heeft alle adviezen overgenomen.

*Voorkomen van 'ontgroening'
en vergrijzing*

Bij ongewijzigd beleid zal, voorzover nu bekend, de behoefte aan arbeidscapaciteit in de komende jaren stabiliseren. Er is geen grote uitstroom van medewerkers te verwachten. De behoefte doet zich nu gelden aan een naar leeftijd meer evenwichtige samenstelling van het personeelsbestand en het voorkomen van verdere 'ontgroening' en vergrijzing. Behalve naar een qua leeftijdsopbouw meer evenwichtige opbouw van het medewerkersbestand, zal de aandacht in de komende jaren uitgaan naar een meer evenwichtige opbouw qua kennis en vaardigheden. Het verwerven van nieuwe taken, waardoor ruimte ontstaat om nieuwe medewerkers aan te trekken, kan hieraan bijdragen.

In november hebben verkiezingen plaatsgevonden. De ondernemingsraad is op 1 januari 2007 in de nieuwe samenstelling van start gegaan.

‘Grijs zou wat meer verzilverd kunnen worden’

In februari 2007 ging Wim Peters met pensioen. Hij had toen, op een half jaar na, veertig jaar in het onderwijs gewerkt. Zijn eerste functie was leraar technisch tekenen aan een LTS. Bij zijn afscheid was hij docent orthopedagogiek aan de Hanze Hogeschool in Groningen.

Wim Peters kon vanaf zijn zestigste van de FPU-regeling gebruikmaken. Eerst ging hij 12,5 procent minder werken, vervolgens 25 procent en toen hij 63,5 was, kon hij ermee stoppen. Hij kan niet zeggen dat hij naar dat moment heeft uitgekeken, maar ook niet dat hij liever had doorgewerkt. ‘Ik heb het altijd met veel plezier gedaan,’ zegt hij, ‘tot het laatst toe. Maar af en toe merkte ik, dat ik het niet meer kon bolwerken. Daarom was het een mooie tijd om te stoppen. Ik kan nu andere dingen gaan doen en andere dingen beleven.’

Kwaliteiten van ouderen

Zich vervelen zal hij niet doen. Hij heeft nu bijvoorbeeld meer tijd voor zijn kleindochter en in het najaar gaat hij voor Slachtofferhulp in de regio Assen werken. Vanzelfsprekend heeft hij een goed pensioen en bovendien heeft hij aan de spaarloonregeling meegedaan. Dat bedrag komt deels nu en deels over drie à vijf jaar vrij. Was hij jonger geweest, dan had hij waarschijnlijk aan de levensloopregeling meegedaan om eerder, maar ook langer, met deeltijdpensioen te kunnen gaan. ‘Net als jongeren bepaalde kwaliteiten hebben, hebben ouderen die ook,’ zo zegt hij. ‘De werkgevers in onze samenleving zouden daar meer oog voor moeten hebben. Grijs zou wat meer verzilverd kunnen worden!’

Deelnemersraad en werkgeversraad

*Sectoren evenredig
vertegenwoordigd*

Sinds 1 januari 2004 kent de Stichting Pensioenfonds ABP een deelnemersraad, conform de op dat moment geldende Pensioen- en Spaarfondsenwet. Het ABP bestuur heeft tevens een werkgeversraad ingesteld. Beide raden tellen 36 leden. In de deelnemersraad zijn werknemers (24) en gepensioneerden (12) evenredig vertegenwoordigd. De leden worden benoemd door de vier centrales voor overheids personeel (AC, ACOP, CCOOP en CMHF) en de Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden (NVOG).

In de werkgeversraad zijn de leden van de verschillende sectoren binnen overheid en onderwijs evenredig vertegenwoordigd. Benoeming vindt plaats door het VSO en de Werkgeversvereniging Energie- en Nutsbedrijven. Voor de samenstelling van de raden: zie achteraan in dit jaarverslag.

De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de raden zijn vastgelegd in de statuten van de Stichting Pensioenfonds ABP en in de reglementen van de raden. De raden hebben tot taak het bestuur te adviseren over die zaken waarover het bestuur op grond van de statuten verplicht is advies te vragen en over alle beleidsmatige aangelegenheden waarover de raden het wenselijk vinden te adviseren.

Op grond van de statuten van de Stichting Pensioenfonds ABP wint het bestuur in elk geval het advies van de raden in over: vaststelling of aanpassing van statuten en pensioenreglement; vaststelling van premie en indexatie; vaststelling van jaarverslag, begroting en ABTN; overdracht van verplichtingen; ontbinding van het fonds.

De raden hebben de ontwikkelingen rondom deze thema's met grote belangstelling gevolgd en hebben gebruikgemaakt van hun bevoegdheden. Als vertegenwoordigers van hun achterbannen en door hen geïnspireerd hebben de raden extra aandacht gevestigd op diverse onderwerpen. Dit heeft de medezeggenschap verdiept. Tevens is dit een welkome bijdrage gebleken aan het verder verbeteren van de communicatie met de 'klanten' van ABP.

*Discussie over premieverlaging
en indexatie*

De raden hebben vooral de besluitvorming over de indexering, het verwoorden en in regels vastleggen van deze besluitvorming op de voet gevolgd. Hetzelfde geldt voor de besluitvorming rondom de premie- en indexatienota 2007, die alle bij ABP betrokkenen raakt. Dit heeft bij de deelnemersraad geresulteerd in een negatief advies bij de premieverlaging.

Andere belangrijke onderwerpen voor de raden waren in het verslagjaar de adviesaanvragen over het jaarverslag 2005 en de technische aanpassing van de ABTN. Ook hebben de raden het jaarplan 2007, het strategisch plan 2007-2009 en het strategisch beleggingsplan 2007-2009 intensief bekeken. Hetzelfde geldt voor de diverse wijzigingen in het pensioenreglement, onder andere door de invoering van de Wet VPL en de Wet WIA. De raden hebben over al deze adviesaanvragen positief geadviseerd. De discussie over pension fund governance en de toekomstige structuur van het fonds krijgt in 2007 zijn vervolg.

Buiten de overlegvergaderingen zijn de raden in verschillende informele bijeenkomsten nader geïnformeerd over onder andere het 'deelnemersgerichte pensioenfonds', dat volop in ontwikkeling is en waarin communicatie, informatie en advies aan werknemers en werkgevers centraal staan.

Het bestuur dankt de raden voor hun inbreng door het meedenken over ontwikkelingen die voor het fonds en alle betrokkenen belangrijk zijn.

Intermezzo: ABP KeuzePensioen

In 2006 is bij ABP KeuzePensioen geïntroduceerd. Na een overgangperiode zullen in 2011 de eerste gepensioneerden hier regulier gebruik van maken. Het product is het antwoord van ABP op de recente pensioentrends. Belangrijk uitgangspunt is dat het nieuwe pensioen aantrekkelijk moet zijn voor de jongeren. Het informeren van alle generaties voor wie ABP KeuzePensioen gaat gelden is al in 2005 begonnen.

Het nieuwe systeem kent voorwaartse en achterwaartse flexibiliteit. Mensen kunnen met pensioen tussen hun 60ste en 70ste met 120 keuzemomenten. Bovendien kan dat geheel of in deeltijd. Doet iemand dat jonger dan 65 jaar, dan wordt diens pensioen lager (en door Balkenende IV mogelijk zelfs zwaarder belast) en boven de 65 jaar uiteraard andersom. Het staatspensioen (AOW) blijft in Nederland ingaan op het 65e levensjaar. Deelnemers die voor hun 65e met pensioen gaan, kunnen nu zelf bepalen hoeveel ze uit hun opgebouwde spaartegoed opnemen als compensatie van het nog niet ontvangen van het staatspensioen. De flexibiliteit gaat echter veel verder. Deelnemers kunnen ook, binnen fiscale grenzen, nabestaandenpensioen uitruilen tegen meer ouderdompensioen of andersom. Er is bovendien de optie van een hoog/laag-constructie. Die betekent dat iemand gedurende de eerste vijf jaar na het stoppen met werken tot 25 procent meer pensioen krijgt. Dit wordt verrekend met de totale pensioentoezegging. Alle opties worden aantrekkelijker gemaakt door de vrijwillige bijspaarmogelijkheid ABP ExtraPensioen en door levensloop. Al deze elementen gelden zowel voor het ouderdompensioen als het nabestaandenpensioen en vergroten de keuzehorizon aanmerkelijk zonder dat er dublures ontstaan. Voor alle deelnemers zijn er bouwstenen van uiteenlopende grootte beschikbaar om zelf hun pensioengebouw uit samen te stellen.

Om te weten hoe de gebruikers van ABP KeuzePensioen er straks de beste vruchten van zullen plukken, moeten ze nu al bewust worden gemaakt van de mogelijkheden er van. ABP wil zijn deelnemers bovendien maximaal ondersteunen om het verschijnsel van keuzestress slim af te zijn. Wie zijn pensioen ontoereikend vindt, moet dat nu al weten om bijvoorbeeld tijdig te gaan bijsparen of te gaan mikken op een latere pensioendatum. Te beginnen met 2006 biedt ABP daarom elke deelnemer via de jaarlijkse pensioenbrief de nieuwste stand in grote lijnen. De bedragen aan inleg, opbouw en uitbetaling zijn goed zichtbaar. Via internet kan iedereen vervolgens individueel en beveiligd zijn pensioensituatie bekijken. Tot op de euro precies. De komende tijd gaat ABP nog veel meer verfijndere mogelijkheden aanbieden om het inzicht in de pensioensituatie te vergroten. Middelen die gelijke tred houden met de nieuwste ontwikkelingen. De introductie van ABP KeuzePensioen betekent immers een grote verandering met verstrekkende gevolgen voor heel veel deelnemers.

Deelnemers moeten bewust worden gemaakt en weten hoe ze hun pensioen het best zelf afstemmen op hun individuele omstandigheden. Introductie van het nieuwe systeem van ABP KeuzePensioen bij deelnemers en bij werkgevers begon meteen na de beslissing die viel in de zomer van 2005 en werd nog dat jaar afgerond. Zo werd er een speciale krant aan gewijd waarin sociale partners en ABP gezamenlijk de ins en outs van KeuzePensioen hebben toegelicht en verantwoord. Ook ontwikkelde ABP een compleet elektronisch servicepakket voor werkgevers. Een week na sluiting van het akkoord op hoofdlijnen vonden alle 1,2 miljoen ABP-deelnemers niet alleen een brief in de bus over de kern van de nieuwe regeling, maar ook al met nuttige specifieke informatie toegesneden op hun individuele situatie. Na drie maanden begon het verzenden van verdere informatie en ontvingen alle deelnemers via hun overzicht meer feiten en cijfers over hun eigen pensioenprognoses. Die waren op dat moment ook al op internet interactief en grafisch te raadplegen.

ABP beschouwt het als een kerntaak de deelnemers zo goed mogelijk te ondersteunen in het maken van hun keuzes. Uitgangspunt van de communicatieve aanpak is te voorkomen dat ook maar één deelnemer belangrijke kansen van ABP KeuzePensioen ongebruikt laat liggen. Succesvol ABP KeuzePensioen is helemaal van deze tijd omdat het ook langer doorwerken ondersteunt. Tegenover een wettelijke bezuiniging, die gepaard ging met het afschaffen van het oude systeem, biedt ABP nu schier eindeloze individuele praktische keuzemogelijkheden. Met de introductie van ABP KeuzePensioen zijn ABP-pensioenen in één keer zowel aangepast aan het tijdsbeeld als versterkt en geschikt gemaakt voor de toekomst.

'Nu naar New York en later naar een mediterraan land'

Murat Erzincanli (32) en zijn vriendin Suzanne staan voor een spannende periode. Vanwege het werk van Murat gaan zij binnenkort voor drie jaar naar New York. 'Ons leven wordt behoorlijk door elkaar geschud,' zegt hij.

Murat werkt sinds 2002 bij ABP in Amsterdam, eerst als business controller bij ABP Vermogensbeheer en daarna als concern controller. Onlangs werd hem een functie aangeboden als business controller in het kantoor van ABP Investments U.S. 'We waren druk met onze toekomst in Nederland,' aldus Murat. 'We hadden net een huis gekocht, dat nu in aanbouw is. En dan krijg je zo'n mogelijkheid. Het was een moeilijke beslissing, maar is die eenmaal genomen, dan ga je er natuurlijk voor.'

Op safe spelen

Voordat Murat en Suzanne een relatie kregen, dacht hij niet veel aan later. Naast zijn verplichte pensioenopbouw had hij geen andere regelingen getroffen. Nu Suzanne voorlopig met werken stopt - zij werkt bij een bank - komen de zaken anders te liggen. 'We hebben alles op een rijtje gezet en er goed met elkaar over gesproken,' aldus Murat. 'Nu we zo'n avontuur aangaan, willen we toch op safe spelen. We zullen nu iets extra's opzij gaan leggen.'

Duidelijk beeld

Aan levensloop doen zij niet mee. Verlof, om wat voor reden ook, lijkt niet aantrekkelijk en eerder met werken stoppen evenmin. Toch hebben Murat en Suzanne een duidelijk beeld van hun oudedag. 'Voor een deel zullen we in Nederland zijn, maar gezien het klimaat en de omgeving voor een groter deel in een mediterraan land,' aldus Murat.

Jaarrekening 2006

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Geconsolideerde financiële overzichten**Geconsolideerde balans**

Beleggingen		
– vastrentende waarden (1)	91.216	88.543
– zakelijke waarden (2)	107.745	97.680
– overige beleggingen (3)	8.715	3.992
	207.676	190.215
Vlottende activa en passiva inzake beleggingen (4)		
– vorderingen en overlopende activa	45.238	30.975
– liquide middelen inclusief kortgeld u/g	16.800	13.793
– schulden en overlopende passiva	- 53.982	- 41.965
– kortgeld o/g	- 4.904	- 272
– leningen	- 590	- 1.839
– minderheidsaandeel van derden	- 14	- 1.191
	2.548	- 499
Overige activa en passiva (5)		
– materiële activa	83	93
– vorderingen en overlopende activa	795	610
– liquide middelen	586	472
– schulden en overlopende passiva	- 586	- 276
	878	899
Beschikbare middelen	211.102	190.615
Voorziening pensioenverplichtingen (VPV) (6)		
– ouderdoms- en nabestaandenpensioenen	152.199	150.208
– invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen	2.350	2.521
– flexibel pensioen en uittreden	1.761	6.434
– ABP ExtraPensioen	104	78
	156.414	159.241
Voorziening verzekeringsverplichtingen (VVP) (7)		
– voor eigen rekening en risico	2.023	-
– voor rekening en risico polishouders	191	-
	2.214	-
Algemene reserve (8)	52.474	31.374

(in € miljoen)

2006

2005

Geconsolideerde staat van baten en lasten

Baten

- beleggingsresultaten (9)	17.813	21.230
- premiebaten netto (10)	6.537	6.667
- actualisering marktconforme rekenrente (11)	13.728	- 11.838
- beschikbaar voor uitkeringen (12)	6.025	5.431
- beschikbaar voor kosten (13)	131	143
- overige baten en lasten in de vermogenssfeer (14)	378	192

44.612

21.825

Lasten

- interesttoevoeging en indexatie (15)	10.854	5.992
- pensioenopbouw (16)	5.112	3.781
- uitkeringen (17)	6.087	5.501
- kosten (netto) (18)	195	99
- actualisering overige actuariële grondslagen (19)	1.648	1.199
- wijziging pensioenreglement (20)	- 727	446
- eenmalige last langlevetrend (21)	-	2.871
- overige baten en lasten in de actuariële sfeer (22)	343	- 15

23.512

19.874

Fondsresultaat

21.100

1.951

Bestemming fondsresultaat

Het totaal fondsresultaat ad € 21.100 miljoen wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

(in € miljoen)

2006

2005

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Beginstand liquide middelen exclusief kortgeldpositie	7.489	6.003
Kasstroomen uit pensioenactiviteiten		
– ontvangen bruto-opbrengsten uit beleggingen/derivaten	7.832	2.283
– ontvangen premies	6.591	6.742
– ontvangen waarde-overnames/overige mutaties	483	329
– betaalde uitkeringen	- 6.087	- 5.501
– betaalde kosten	- 171	- 87
– betaalde kosten beleggingen	- 592	- 487
– betaalde waarde-overdrachten/overige mutaties	- 111	- 189
Per saldo kasstroom uit pensioenactiviteiten	7.945	3.090
Kasstroomen uit beleggingsactiviteiten		
– aflossingen en verkopen	335.984	274.030
– mutatie kortgeld u/g en kortgeld o/g	- 55	898
– verstrekkingen en aankopen	- 342.477	- 279.944
– saldo mutaties werkkapitaal	- 4.986	3.412
Per saldo kasstroom uit beleggingsactiviteiten	- 11.534	- 1.604
Eindstand liquide middelen exclusief kortgeldpositie	3.900	7.489
– waarvan pensioenbedrijf	515	520
– waarvan beleggingsbedrijf	3.317	6.969
– waarvan verzekeringsbedrijf	68	-

Toelichting algemeen

Bedrijfstakpensioenfondsen

ABP is het bedrijfstakpensioenfonds voor overheid, onderwijs en daarmee gelieerde organisaties. ABP verzorgt namens werkgevers en werknemers de oudedagsvoorziening voor werknemers in deze sector. De statutaire doelstelling luidt als volgt: Het fonds heeft ten doel om, als bedrijfstak ten behoeve van overheid, onderwijs en daarmee gelieerde lichamen alsmede de bedrijfstak luchthavens, pensioenen te verzekeren van werknemers en van nagelaten betrekkingen van werknemers en gewezen werknemers.

Op grond van de Wet Privatisering ABP (WPA) zijn verplicht aangesloten:

- de publiekrechtelijke lichamen;
- de privaatrechtelijke onderwijslichamen;
- privaatrechtelijke lichamen die door de minister van Binnenlandse Zaken zijn aangewezen en waarvan de arbeidsvoorwaarden van de werknemers van dat lichaam overeenkomen met de arbeidsvoorwaarden van het personeel dat werkzaam is in een van de bij ABP aangesloten sectoren;
- privaatrechtelijke lichamen die met ingang van een datum gelegen na 31 december 1995, door de minister van BZK, op grond van de doelstelling en financiële verhouding tot een of meer publiekrechtelijke lichamen, zijn aangewezen als lichaam waarvan de werknemers deelnemen in de Stichting Pensioenfonds ABP;

De statuten van ABP laten vrijwillige aansluiting van een instelling toe op grond van:

- doelstelling en financiële verhouding tot overheid en onderwijs;
- het gegeven dat de instelling aanvankelijk verplicht deelnam;
- het gegeven dat de instelling werknemers in dienst heeft die aanvankelijk verplicht deelnamen in ABP.

Een verzoek tot vrijwillige aansluiting wordt daarnaast getoetst aan de criteria die zijn afgeleid van de taakafbakeningsregels. Een instelling kan vrijwillig aansluiten als:

- de instelling de cao volgt van een overheidssector of verplicht aangesloten instelling, of
- er sprake is van een nauwe relatie met een verplicht aangesloten instelling (bijvoorbeeld meerderheidsbelang of bepaalde mate van zeggenschap bij een verplicht aangesloten instelling)

Ambitie

ABP heeft als ambitie om de pensioenen bestendig en volledig te indexeren. Het inhaal-indexeren van in het verleden niet verleende volledige indexatie is daar onderdeel van. Bestendig en volledig indexeren betekent dat de ingegane pensioenen of de aanspraken op pensioen van (gewezen) deelnemers in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de, naar de salarismassa's gewogen, algemene bezoldigingswijzigingen in de sectoren overheid en onderwijs over het afgelopen jaar. De aanpassing is voorwaardelijk, dat wil zeggen, aanpassing vindt plaats tenzij de financiële positie van het fonds zich hier dwingend tegen verzet en valt bovendien onder de discretionaire bevoegdheid van het bestuur.

Financiering

Bij de financiering van de aanspraken wordt deze ambitie ingevuld door bij de vaststelling van de premie integraal rekening te houden met zowel de onvoorwaardelijke als de voorwaardelijke (aan de bezoldiging gerelateerde) verplichtingen. In lijn met artikel 128 van de Pensioenwet en artikel 4 van het Besluit Financieel Toetsingkader (FTK) wordt de premie bepaald op basis van een prudent verwacht reëel rendement op de beleggingen van het fonds. Bij reservetekort geldt de randvoorwaarde dat de feitelijke premie minimaal gelijk is aan de kostendekkende premie. ABP zal geen korting verlenen op de premie voordat volledige inhaalindexatie is verleend.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is gericht op het genereren van voldoende rendement op lange termijn, met de ambitie om ook te voldoen aan de voorwaardelijke aanspraken, tegen een betaalbaar premieniveau en een aanvaardbaar (beleggings)risico. Het beleggingsbeleid wordt bepaald in samenhang met de andere elementen van het financiële beleid van het fonds. Voor de (voorwaardelijke) indexatieambitie moet een rendement worden behaald dat hoger is dan dat van een (vrijwel) risicoloze beleggingsportefeuille die uitsluitend uit langlopende geïndexeerde staatsleningen bestaat. Daartoe wordt bewust een risicovol beleggingsbeleid gevoerd.

Indexatiebeleid

Het bestuur stelt in nadere regels vast of, en zo ja in hoeverre, de aanpassing aan de bedoelde algemene bezoldigingswijzigingen plaatsvindt. Indexatie vindt plaats tenzij de financiële positie van het fonds zich hier dwingend tegen verzet. In een beleidsstaffel indexatie is dit vertaald in een onder- en bovengrens van de dekkingsgraad, waartussen de indexatie geleidelijk wordt verhoogd. Tot de ondergrens is de indexatie nihil, terwijl vanaf de bovengrens de indexatie in beginsel gelijk is aan de algemene bezoldigingswijziging. Bij een ruime financiële positie is er onder voorwaarden ruimte om eerder niet verleende indexatie alsnog te verlenen. Het is aan de discretionaire bevoegdheid van het bestuur te bepalen of en zo ja in welke mate wordt geïndexeerd.

De dekkingsgraad wordt gedefinieerd als de voor het pensioenfonds beschikbare middelen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen (VPV). Het eigen vermogen is het verschil tussen de beschikbare middelen en de VPV. Het eigen vermogen heeft een tweeledig doel. Enerzijds is het eigen vermogen beschikbaar als weerstandsvermogen of solvabiliteitsmarge. Anderzijds dient het eigen vermogen voor de voorwaardelijke indexatie. Naarmate het eigen vermogen hoger is, kan meer worden geïndexeerd, tot het punt van volledige indexatie is bereikt, waarna inhaalindexatie mogelijk wordt. Bij een ontoereikende solvabiliteitspositie wordt een korting op de inhaalindexatie doorgevoerd. Deze indexatiekorting betreft zowel de opgebouwde aanspraken van slapers en gepensioneerden als die van actieven. Dit geldt ook voor de opgebouwde aanspraken van militairen onder eindloon.

Pensioenregelingen

De door ABP uitgevoerde pensioenregelingen omvatten ouderdomspensioen (OP), nabestaandenpensioen (NP), invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen (IP/HPT), sectorale regelingen en individuele aanvullingen. ABP houdt alle risico's, voortvloeiend uit de aangegane verplichtingen zoals hiervoor omschreven, in eigen beheer. Van overdracht of herverzekering is geen sprake.

De door ABP uitgevoerde pensioenregelingen hebben de volgende kenmerken (percentages zoals die gelden per 1 januari 2007).

Deelneming in de regeling

Deelneming: tijdens dienstverband bij een aangesloten werkgever.

- Voor wachtgelders en ww-ers is sprake van gedeeltelijke voortzetting van de deelnemingstijd (50% respectievelijk 37,5%).
- Voor arbeidsongeschikten is sprake van gedeeltelijke (50% bij volledige arbeidsongeschiktheid) voortzetting van de deelnemingstijd voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen.
- Voor de deelnemersjaren OP/NP vóór 1 januari 1996 gelden omrekenfactoren, zodat alle deelnemingsjaren naar het huidige uniforme franchisesysteem kunnen worden berekend.

Pensioengrondslag

- Pensioengevend inkomen: alle inkomensbestanddelen in geld die een werknemer uit hoofde van zijn dienstverhouding ontvangt van zijn werkgever.
- Op wettelijke gronden zijn sommige inkomensbestanddelen niet pensioengevend.
- Franchise: € 9.600,- (€ 9.850 vanaf 1 januari 2007); de franchise kan jaarlijks beleidsmatig worden aangepast aan de AOW-uitkering voor gehuwden. Voor de deelnemers die onder het overgangsrecht FPU vallen, geldt een afwijkende franchise van € 15.950 (1 januari 2007).
- Pensioengrondslag is pensioengevend inkomen minus franchise.
- Vanaf 1 januari 2004 is de ABP-regeling een middelloonregeling; tot die datum opgebouwde aanspraken zijn vastgesteld op basis van het pensioengevend inkomen van januari 2004.

Ouderdomspensioen (OP)

Sinds 1 januari 2006 wordt de regeling voor ouderdoms- en flexibel pensioen in de communicatie aangeduid als ABP KeuzePensioen. De keuzes hebben betrekking op:

- de mogelijkheid om het OP te laten ingaan tussen 60 en 70 jaar;
- de mogelijkheid van deeltijdpensioen (te combineren met deeltijdwerk);
- de mogelijkheid tot variatie in hoogte, waarbij de hoogste en de laagste uitkering zich verhouden als 100:75;
- de mogelijkheid om OP om te zetten in extra NP en andersom, waarbij het totale NP niet meer mag bedragen dan 5/7e van het na uitruil resterende OP;
- Voor deelnemers geboren vóór 1 januari 1950 gelden afwijkende bepalingen.

De pensioenopbouw in een deelnemersjaar bedraagt 2,05% van de voor dat jaar vastgestelde pensioengrondslag. Voor de deelnemers die niet onder de FPU-overgangsregeling vallen en op 31 december 2005 en 1 januari 2006 overheids-werknemer zijn en dat zonder onderbreking blijven kent de regeling een voorwaardelijke verhoging van het ouderdomspensioen door het inkopen van extra aanspraken over perioden vóór 1 januari 2006 waarover minder pensioen is opgebouwd dan fiscaal is toegestaan. De toezegging tot opbouw van extra aanspraken wordt gedaan per 31 december 2007 en de opbouw vangt aan per 1 januari 2008, binnen de kaders van artikel 4 van het Uitvoeringsbesluit pensioenaspecten Sociaal Akkoord 2004. Voor deze voorwaardelijke aanspraken is ultimo 2006 nog geen voorziening getroffen.

Flexibel pensioen (FP)

In verband met de Wet VUT/Prepensioen en Levensloop (VPL) is de FPU-regeling per 1 januari 2006 afgeschaft voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950 en gewijzigd voor de deelnemers geboren vóór 1 januari 1950. Als onderdeel van deze veranderingen vindt vanaf 1 januari 2006 geen opbouw meer plaats van flexibel pensioen. Als overgangsbepaling gelden diverse regels voor de tot deze datum opgebouwde aanspraken op flexibel pensioen. Zo blijft ABP flexibel pensioen toekennen aan de deelnemers die vóór 1 januari 1950 zijn geboren en die recht hebben op een aanvullende uitkering als bedoeld in het Flexibel Pensioen en Uittreden-reglement (FPU), op het moment van toekenning van deze aanvullende uitkering door het bestuur van het VUT-fonds. De aanspraken op flexibel pensioen van de overige deelnemers zijn per 1 januari 2007 omgezet in actuarieel gelijkwaardige aanspraken op ouderdomspensioen. Deze aanspraken kunnen vanaf het bereiken van de leeftijd van 60 jaar worden aangewend als onderdeel van het OP.

Nabestaandenpensioenen (NP)

- Partnerpensioen (PP) bedraagt bij overlijden vóór 65 jaar 50% van het OP, waarbij de deelnemingstijd wordt doorgeteld tot 65 jaar. Het PP berekend over de diensttijd voor 1 januari 2006 bedraagt 5/7e van het OP. Bij overlijden na 65 jaar bedraagt het PP 5/7e van het OP voor de deelnemingstijd tot 1 januari 2004 en 5/14e voor de deelnemingstijd vanaf 1 januari 2004.
- Voor de deelnemingstijd tot 1 juli 1999 heeft de voorziening voor het PP bij overlijden vóór en na 65 jaar een opbouw karakter; vanaf die datum heeft alleen de voorziening voor het PP bij overlijden na 65 jaar een opbouw karakter. Het PP bij overlijden vóór 65 jaar is tegen risico's gedekt.
- Er is een uitruilmogelijkheid van 100% PP tegen 12% extra OP voor de deelnemingstijd vanaf 1 juli 1999 tot 1 januari 2004 en 6% extra OP voor de deelnemingstijd vanaf 1 januari 2004.
- Bijzonder PP voor de ex-partner bedraagt in geval van overlijden na 65 jaar 5/7e van het OP berekend over de deelnemingstijd tot scheiding in de periode tot 1 januari 2004 en 5/14e van het OP voor de tijd vanaf deze datum, in geval van overlijden vóór 65 jaar geldt alleen bijzonder PP voor de ex-partner voor de deelnemingstijd tot 1 juli 1999 (5/7e OP).

- Toeslag op het partnerpensioen (TPP) tot 65-jarige leeftijd (AOW/Anw-premiecompensatie) bedraagt voor de deelnemingstijd tot 1 juli 1999 15% van het PP en voor de deelnemingstijd vanaf 1 juli 1999 7,5% van het PP. Deze toeslag bedraagt maximaal € 5.691,- per jaar (1 januari 2007).
- Wezenpensioen (WzP) bedraagt 1/7e van het OP voor halve wezen en 2/7e voor volle wezen. Recht op WzP bestaat tot de leeftijd van 21 jaar van de halfwees. De (half)wees mag niet betrokken zijn (geweest) bij partnerschap. De toeslag op wezenpensioen (TWzP) ter zake van (AOW/Anw-premiecompensatie) bedraagt 15% van het WzP. Deze toeslag bedraagt maximaal € 5.691,- per jaar (1 januari 2007).
- Vanaf 1 juli 1999 is de structurele ANW-compensatie in het pensioenreglement opgenomen.
- Overlijdensuitkering bij het overlijden van een uitkeringsgerechtigde bedraagt twee maanduitkeringen van het OP of IP/HPT dan wel één maanduitkering van het FP.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Vanaf 1 januari 2007 bestaat er in geval van recht op een WIA-uitkering tevens recht op een ABP Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP). Het AAOP voorziet in aanvullingen op de verschillende uitkeringen Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA): de IVA-uitkering, loongerelateerde uitkering (LGU), loonaanvullingsuitkering (LAU) en vervolguutkering (VVU).

Invaliditeitspensioen

Voor de deelnemers die arbeidsongeschikt zijn op grond van de WAO, blijft het stelsel van invaliditeitspensioen en herplaatsingstoelage (IP/HPT) van voor 1 januari 2006 van toepassing. Voor de deelnemers die in het jaar 2006 wegens arbeidsongeschiktheid op grond van de WIA zijn ontslagen, geldt een overgangsregeling. Deze overgangsregeling voorziet in een aanvulling op de WIA, waardoor voor de deelnemer een uitkomst ontstaat die vergelijkbaar is met de uitkomst onder het in 2005 geldende WAO/IP-regime.

Aanspraken bij uit dienst treden

- Bij beëindiging van de deelneming anders dan door pensioentoekenning of overlijden worden tijdsevenredige aanspraken op OP (en indien van toepassing op FP) vastgesteld.
- De ontslagaan spraken NP worden tijdsevenredig vastgesteld, waarbij voor de deelnemingstijd vanaf 1 juli 1999 alleen voor PP bij overlijden na 65 jaar aanspraken worden toegekend.

Deelnemersbijdrage

- De deelnemersbijdrage voor OP/NP bedraagt 30% en voor Anw-compensatie 75% van de premie.
- De deelnemersbijdrage voor IP/HPT bedraagt 25% van de premie.

Sectorale regelingen

- De sector militairen kent een eigen eindloonregeling met een franchise van € 15.750 (€ 16.150,- vanaf 1 januari 2007) en een opbouwpercentage van 1,75%. Militairen nemen geen deel aan de regeling AAOP en IP/HPT en hebben ook niet deelgenomen aan de regeling FP. Omdat de sector militairen pas sinds 1 januari 2001 bij ABP is aangesloten voor OP, bouwen de desbetreffende deelnemers pas vanaf deze datum OP-aanspraken op (wel aanspraken op NP over de deelnemingstijd tot 1 januari 2001).
- De sector politie heeft per 1 januari 2006 de Aanvullende Flexibele Uittredingsregeling Politie (Afup) beëindigd, d.w.z. er vindt geen opbouw meer plaats, in verband met de per die datum gewijzigde fiscale regelgeving rondom VUT/prepensioen. Daarvoor in de plaats is een regeling gekomen die voorziet in de opbouw van extra pensioen, dat in combinatie met levensloop de vervallen Afup-vooruitzichten grotendeels compenseert. Aan alle politiepersoneel is toegezegd dat het NP wordt aangevuld conform het partner-plus-pensioen, met verplichte deelname. Bovendien krijgen de deelnemers die onder de Afup-regeling vooruitzicht hadden op garanties 'Afup-Specifiek' (de executieve functies) de fiscaal maximale pensioeninkoop over de tijd voor 1 januari 2006. Dit betreft een aanvulling op de inkoop vanaf 1 januari 2008 zoals afgesproken in het hoofdlijnenakkoord (zie ouderdomspensioen). Voor deze inkoop geldt dezelfde voorwaardelijkheid.

Individuele aanvullingen

- Het pensioenreglement (hoofdstuk 16) bevat bepalingen die verschillende vrijwillige mogelijkheden bieden om extra OP/NP op te bouwen of de regeling OP/NP vrijwillig voort te zetten na uit dienst treden. Hiervoor betaalt de deelnemer, afhankelijk van hetgeen in de regeling is bepaald, een individuele premie of doorsneepremie.
- Voor de deelnemers die gebruik maakten van de in het vroegere artikel 16.4 geregelde mogelijkheid om extra te sparen voor flexibel pensioen, is deze mogelijkheid bij wijze van overgangsrecht gehandhaafd, mits zij vóór 1 januari 1950 zijn geboren.

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Grondslagen algemeen

Dit jaarverslag is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

In de geconsolideerde balans hebben de pensioen- en verzekeringsverplichtingen en de daar tegenover staande beleggingen een langlopend karakter. Posten met een kortlopend karakter zijn opgenomen onder de vlottende activa en passiva inzake beleggingen en overige activa en passiva. In de geconsolideerde balans is de algemene reserve gelijk aan het totaal van de beschikbare middelen verminderd met het totaal van de verplichtingen.

Alle baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. ABP laat alle mutaties in de algemene reserve via de staat van baten en lasten lopen, tenzij dat niet is toegestaan. Als gevolg daarvan zijn de baten en de lasten in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen.

De enkelvoudige balans en staat van baten en lasten zijn separaat opgenomen.

Stelselwijzigingen

Ter verbetering van het inzicht en ter vergroting van de samenhang tussen externe rapportages aan de toezichthouder en het ABP-jaarverslag is het karakter van een aantal kapitaalbelangen in relatie tot de activiteiten van ABP heroverwogen, evenals de rubricering van de vlottende activa en passiva inzake beleggingen. Als gevolg hiervan zijn met ingang van boekjaar 2006:

1. kapitaalbelangen die worden gezien als beleggingen opgenomen onder de beleggingscategorie waarin zij thuishoren. Zolang zij niet worden aangehouden teneinde duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid zijn het immers geen deelnemingen.
2. de vlottende activa en passiva inzake beleggingen separaat van de beleggingen in de balans gepresenteerd. Cash collateral en verplichtingen uit hoofde van securities lending zijn in tegenstelling tot 2005 niet meer onder de beleggingen opgenomen maar onder de vlottende activa en passiva inzake beleggingen, evenals de post minderheidsaandeel van derden. De terminologie is iets aangepast.

De eerste stelselwijziging heeft alleen effect op de enkelvoudige balans. Daarin neemt de post deelnemingen door de stelselwijziging af van € 3,9 miljard tot € 0,2 miljard. Van deze daling heeft € 0,8 miljard betrekking op absolute return strategies en € 2,9 miljard op overige kapitaalbelangen die niet langer als deelneming worden beschouwd.

Het effect van de tweede stelselwijziging, dat uitsluitend optreedt in de geconsolideerde beginbalans en dus geen enkel effect heeft op het resultaat of op de samenstelling daarvan, is te specificeren als volgt:

Effect stelselwijziging (in € miljoen)	ultimo 2005	primo 2006	Effect
Beleggingen			
– vastrentende waarden	81.690	88.543	6.853
– zakelijke waarden	103.759	97.680	- 6.079
– overige beleggingen	6.106	3.992	- 2.114
Effect op beleggingen	191.555	190.215	- 1.340
Vlottende activa en passiva inzake beleggingen			
– vorderingen en overlopende activa	-	30.975	30.975
– liquide middelen inclusief kortgeld u/g	-	13.793	13.793
– schulden en overlopende passiva	-	- 41.965	- 41.965
– kortgeld o/g	-	- 272	- 272
– leningen	-	- 1.839	- 1.839
– minderheidsaandeel van derden	-	- 1.191	- 1.191
Effect op vlottende activa en passiva inzake beleggingen	-	- 499	- 499
Overige activa en passiva			
– materiële activa	93	93	-
– vorderingen en overlopende activa	610	610	-
– liquide middelen	472	472	-
– schulden en overlopende passiva	- 276	- 276	-
– leningen	- 1.839	-	1.839
Effect op overige activa en passiva	- 940	899	1.839
Totaal effect	190.615	190.615	nihil

In de post vlottende activa en passiva inzake beleggingen is begrepen het minderheidsaandeel van derden ad € 1,2 miljard. Voorheen werd dit gesaldeerd met de post beleggingen. De vergelijkende cijfers in de balans en toelichting zijn aangepast.

Grondslagen voor waardering van resultaatbepaling

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening worden kapitaalbelangen in entiteiten waarin ABP overheersende zeggenschap terzake van het bestuur en het financiële beleid kan uitoefenen opgenomen door toepassing van de integrale methode van consolideren. In deze entiteiten zijn veelal delen van de beleggingen ondergebracht. Door te consolideren wordt door de juridische vorm van het kapitaalbelang heen gekeken en wordt direct inzicht gegeven in de integrale financiële positie van ABP. Hierbij wordt gebruik gemaakt van uniforme grondslagen voor waardering en resultaatbepaling. Het minderheidsaandeel van derden is apart opgenomen onder de post vlottende activa en passiva inzake beleggingen en het resultaat minderheidsaandeel van derden is in mindering gebracht op de beleggingsresultaten. De financiële gegevens van door ABP of groepsmaatschappijen aangegane joint ventures worden geconsolideerd naar evenredigheid van het gehouden belang. De consolidatie is gebaseerd op voor consolidatiedoeleinden geschikt bevonden cijfers. Een lijst van geconsolideerde entiteiten is opgenomen in de rubriek overige toelichtingen.

Schattingen

Voor het opstellen van de jaarrekening is gebruik gemaakt van schattingen en veronderstellingen, die van invloed zijn op gerapporteerde activa, passiva en baten en lasten. Dit is vooral het geval bij het bepalen van de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen en bij de waardering van illiquide beleggingen. Achteraf kan blijken dat de gerapporteerde waarde afwijkt van de feitelijke waarde.

Verwerking

Activa en passiva zijn voorzover niet anders vermeld gewaardeerd tegen actuele waarde. Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen vloeien en de waarde van het actief betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting heeft plaatsgevonden, en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting heeft plaatsgevonden en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

De waarde van de ultimo standen van activa en passiva gehouden buiten de eurozone worden omgerekend in euro tegen de koersen per balansdatum. De voor omrekening gehanteerde koersen zijn de World Markets Company-fixingkoersen (WM) van de laatste beursdag 16 uur Londen tijd, zoals gepubliceerd via Reuters. De hieruit voortvloeiende omrekeningsverschillen worden verantwoord in de post beleggingsresultaat. Baten en lasten in vreemde valuta worden omgerekend in euro tegen de koersen per transactiedatum. Ook de verschillen tussen de transactiekoers en de koers van afwikkeling worden opgenomen in het beleggingsresultaat. Voor beleggingen in het buitenland gelden dezelfde voorschriften.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Derivaten

Derivaten zijn financiële instrumenten die worden gebruikt voor het beheersen van balans- en beleggingsrisico's en het realiseren van de strategische beleggingsmix. De toepassing is voor wat betreft de beleggingsrisico's met name gericht op (bij)sturing van de strategische assetmix, tactische asset- en regio-(re)allocatie, durationsturing en het afdekken van valutarisico's. De derivatenposities zijn opgenomen bij de activa waarop zij betrekking hebben. Voorzover niet toewijsbaar aan vastrentende of zakelijke waarden worden ze opgenomen bij de overige beleggingen. De derivatenposities zijn gewaardeerd tegen actuele waarde. Voor bepaalde instrumenten zoals Over The Counterderivaten (OTC) wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen waarin van bepaalde veronderstellingen wordt uitgegaan, bijvoorbeeld tav kredietrisico, correlaties en rentecurves. Andere waarderingmodellen en veronderstellingen zouden tot een andere schatting kunnen leiden.

Vastrentende waarden

Obligaties en indexobligaties

Obligaties cq indexobligaties en daarop betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, waar voorhanden tegen beurswaarde en aangepast met de daaraan toewijsbare onverschenen rente. Als er geen beursnotering voorhanden is, wordt de actuele waarde zelf berekend op basis van gecontracteerde cash flows en bij de restant looptijden passende marktrentes.

Hypothecaire leningen

Hypothecaire leningen en daarop betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, rekeninghoudend met kans op vervroegde aflossing. Bij de spaarhypotheken wordt het opgebouwde spaarkapitaal in mindering gebracht. De actuele waarde wordt bepaald door middel van het berekenen van de contante waarde van de gecontracteerde kasstromen van deze leningen, op basis van de bij de restant looptijd passende marktrentes.

Onderhandse leningen

Beleggingen in onderhandse leningen (inclusief klimleningen en financial lease onroerend goed) en daarop betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, aangepast met de daaraan toewijsbare onverschenen rente. De actuele waarde wordt bepaald door middel van het berekenen van de contante waarde van de gecontracteerde kasstromen van deze leningen, op basis van de bij de restant looptijd passende marktrentes. De klimleningen worden gewaardeerd inclusief geactiveerde rente.

Zakelijke waarden

Aandelen en converteerbare obligaties

Beleggingen in aandelen en converteerbare obligaties en daarop betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, waar voorhanden tegen beurswaarde.

Deelnemingen

Deelnemingen waarin ABP invloed van betekenis kan uitoefenen op het zakelijke- en financiële beleid worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde en geconsolideerd. Deelnemingen waarin ABP geen invloed van betekenis kan uitoefenen worden niet geconsolideerd en in de geconsolideerde balans in de categorie zakelijke waarden opgenomen onder de aandelen.

Overige kapitaalbelangen zijn gepresenteerd bij de beleggingscategorie waarop ze betrekking hebben. Het zijn immers geen deelnemingen zolang zij niet worden aangehouden teneinde duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid.

Vastgoedfondsen

Vastgoedfondsen en op deze beleggingscategorie betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, waar mogelijk tegen beurswaarde.

Onroerend goed

Onroerend goed en op deze beleggingscategorie betrekking hebbende derivatenposities worden gewaardeerd tegen de actuele waarde. De actuele waarde van het onroerend goed wordt bepaald op basis van de rendementswaarde, zijnde taxatiewaarde in verhuurde staat, vastgesteld op basis van partieel roulerende taxaties, uitgevoerd door externe en interne deskundigen.

Private equity

Private equity en op deze beleggingscategorieën betrekking hebbende derivatenposities worden zo mogelijk gewaardeerd tegen de actuele waarde. Bij aandelen van startende ondernemingen vindt, gedurende de periode waarin aanloopverliezen worden verwacht, waardering plaats tegen tenminste het ingebrachte kapitaal.

Commodities

Commodities zijn derivaten die waar mogelijk worden gewaardeerd tegen beurswaarde.

Overige beleggingen

Overige beleggingen betreffen niet aan vastrentende of zakelijke waarden toewijsbare beleggingen en op deze categorie betrekking hebbende derivatenposities. De overige beleggingen betreffen Absolute Return Strategies (hedgefonds en interne actieve portefeuilles) en dergelijke. Deze worden gewaardeerd tegen actuele waarde, door derden bepaald.

Vlottende activa en passiva inzake beleggingen

De vorderingen, kortlopende schulden, overlopende activa en passiva en liquide middelen inzake beleggingen worden, behoudens herbelegd cash collateral voortvloeiend uit securities lending, opgenomen tegen kostprijs. Het herbelegd cash collateral wordt gewaardeerd tegen actuele waarde conform de beleggingscategorie waartoe de belegging behoort. Vorderingen zijn opgenomen onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Overige activa en passiva

Niet aan de beleggingen toewijsbare vorderingen, kortlopende schulden, overlopende activa en passiva en liquide middelen worden opgenomen tegen kostprijs. Vorderingen zijn opgenomen onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Bedrijfsgebouwen voor eigen gebruik en (overige) materiële activa zoals informatieverwerkende apparatuur en inventarissen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, berekend over de geschatte economische levensduur.

In de post schulden en overlopende passiva zijn begrepen voorzieningen voor nog te effectueren personeelsbeloningen zoals reservering vakantiegeld, reservering vakantiedagen, jubileumuitkeringen en dergelijke. De voorziening jubileumuitkeringen is gewaardeerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige uitgaven, rekeninghoudend met daaraan gekoppelde kansreeksen. De rekenrente is gebaseerd op de rentevoet ultimo jaar van hoogwaardige Nederlandse ondernemingsobligaties, passend bij de verwachte resterende looptijd.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) bestaat uit de middelloon- (burgers) resp. eindloon (beroepsmilitairen) en dienstjaren gerelateerde (dus vanuit deelnemersoptiek defined benefit) voorzieningen ouderdoms- en nabestaandenpensioenen, flexibel pensioen en uittreden (inclusief afup voor de sector Politie), invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen en de beschikbare premiegerelateerde (defined contribution) voorziening ABP ExtraPensioen.

De gehanteerde actuariële grondslagen worden onderstaand nader toegelicht. Specifieke punten per voorziening worden daarna apart toegelicht.

De defined benefit voorzieningen worden bepaald als de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Hierbij wordt een opslag voor toekomstige excassokosten gehanteerd. De berekeningen zijn gebaseerd op actuariële grondslagen ontleend aan waarnemingen op het eigen deelnemersbestand, onder meer sterftetekansen en partnerfrequenties. Bij de sterftetekansen wordt rekening gehouden met een verwachte toekomstige trend. De berekeningen hebben uitsluitend betrekking op de tot en met ultimo boekjaar opgebouwde (tijdsevenredige) rechten en zijn gebaseerd op de loonontwikkeling tot en met 1 januari direct daaropvolgend (inclusief indexaties en franchiseaanpassingen per die datum).

De sterftetekansen van het Grondslagenonderzoek 2003 (uitgevoerd in 2005) die betrekking hebben op het jaar 2003 (d.w.z. zonder de verwachte toekomstige trend) komen overeen met de sterftetafels van het Actuarieel Genootschap 1995-2000 met een leeftijdsterugstelling voor mannen en vrouwen van respectievelijk vier en twee jaar voor actieven en drie en één jaar voor gepensioneerden. De actuariële grondslagen worden periodiek geactualiseerd en in de tussentijd geëvalueerd. Het Grondslagenonderzoek 2003 heeft betrekking op de waarnemingsjaren 2001 tot en met 2003.

De in de berekeningen gehanteerde marktconforme rekenrente is gelijk aan het hoogste percentage dat de door toezichthouder DNB gepubliceerde marktconforme rentetermijnstructuur benadert, afgerond op vijf basispunten, zodanig dat dit geen lagere VPV oplevert. Deze rekenrente past bij de looptijd van de verplichtingen en de aard van de pensioenregeling, te weten toezegging van nominale pensioenrechten en een strikt voorwaardelijke indexatie. Op grond van het Pensioenreglement beslist het bestuur ieder jaar over de indexatie.

Voorziening ouderdoms-, nabestaandenpensioenen en flexibel pensioen en uittreden

Het ouderdomspensioen, het nabestaandenpensioen bij overlijden vóór 65 jaar (diensttijd vóór 1 juli 1999) en bij overlijden na 65 jaar en het flexibel pensioen en uittreden zijn op kapitaalbasis gefinancierd. Het nabestaandenpensioen bij overlijden vóór 65 jaar, voor de diensttijd vanaf 1 juli 1999, wordt op risicobasis gefinancierd.

Voorziening invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen (IP/HPT)

De IP/HPT-regeling is een aanvulling op de WAO en vanaf 2006 op de WIA. Deze regeling is geheel op risicobasis gefinancierd, d.w.z. de voorziening heeft alleen betrekking op ingegane pensioenen.

Voorziening ABP Extra Pensioen

De vanuit deelnemersoptiek defined contribution voorziening ABP ExtraPensioen is gelijk aan de actuele waarde van de in beleggingen omgezette inleg plus een reservering voor de garantie die ABP geeft op de nominale inleg.

Voorziening verzekeringsverplichtingen

De voorziening verzekeringsverplichtingen (VVP) bestaat uit de voorziening voor levensverzekeringsverplichtingen en de voorziening voor schadeverzekeringsverplichtingen.

De voorzieningen voor levensverzekeringsverplichtingen bestaat uit de voorziening voor ingegane en uitgestelde periodieke uitkeringen, de voorziening voor unit-linked verzekeringen al dan niet met garanties, de voorziening voor eindwaardegaranties en de voorziening voor B-polissen.

De gehanteerde sterftetekansen komen overeen met de sterftetafels voor actieven, wachtgelders en VUT-ers uit het grondslagenonderzoek 1989-1993 (Actuarieat ABP, maart 1996) met een leeftijdsterugstelling voor mannen en vrouwen van respectievelijk twee en vier jaar. Voor polissen, waarbij de uitkeringen jaarlijks geïndexeerd worden op basis van een directiebesluit (m.n. gebaseerd op gerealiseerde beleggingsresultaten) is de rekenrente 3 procent. De voorziening wordt verhoogd met opslagen voor toekomstige administratiekosten.

De belangrijkste schadeverzekeringscontracten betreffen arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. De voorzieningen voor deze schadeverzekeringscontracten zijn gebaseerd op de geschatte uiteindelijke lasten van alle vóór balansdatum ontstane schadegevallen, ongeacht of deze al dan niet zijn gemeld, tezamen met de hiermee verband houdende (toekomstige) administratiekosten.

Algemene reserve

Het fondsresultaat wordt toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve. Deze reserve is gelijk aan het totaal van de beschikbare middelen verminderd met het totaal van de verplichtingen. De algemene reserve is naast financieringsbron voor eventuele tegenvallers ook bron voor mogelijke toekomstige indexaties.

De toezichthouder DNB eist dat pensioenfondsen in elk geval minimaal een algemene reserve aanhouden ter grootte van vijf procent van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit is te zien als een beklemde reserve. Zakt de algemene reserve beneden dat niveau, dan dient aanvulling binnen de termijn van één jaar plaats te vinden.

Ondernemingen die hun jaarrekening opmaken volgens de bepalingen van Boek 2 Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek moeten uit oogpunt van kapitaalbescherming een herwaarderingsreserve aanhouden ter grootte van de niet gerealiseerde waardevermeerderingen van activa waarvoor geen frequente marktnoteringen bestaan.

Hierdoor wordt het vereiste inzicht in het vermogen gegeven, terwijl tegelijkertijd wordt voorkomen dat crediteuren kunnen worden benadeeld door dividenduitkeringen uit niet uitkeerbare reserves. Echter de belanghebbenden bij een pensioenfonds worden beschermd door de regels die gesteld worden door het Financieel Toetsingskader (FTK). Tegen deze achtergrond is geen separate herwaarderingsreserve gevormd, aangezien de met de herwaarderingsreserve beoogde bescherming geacht kan worden te zijn begrepen in de (beklemde) minimum reserve van vijf procent van de voorziening pensioenverplichtingen. Voorts dient te worden opgemerkt dat pensioenfonds geen aandeelhouders hebben en geen dividenduitkeringen kennen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Staat van baten en lasten

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Beleggingsresultaten

Beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. Waardeveranderingen worden verwerkt in de periode waarin zij optreden.

Premiebaten netto

Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beschikbaar voor uitkeringen en kosten

De vrijval van de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van deze voorzieningen waren voorzien.

Overige baten en lasten in de vermogenssfeer

Overige baten en lasten in de vermogenssfeer zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Waardeoverdrachten/overnames zijn opgenomen tegen de nominale waarde en toegerekend aan de periode waarin ze zijn geëffectueerd.

Intresttoevoeging en indexatie

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van interbancaire swaps primo boekjaar. De intresttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar. De indexatie wordt eerst in de rekening van baten en lasten opgenomen als een bestuursbesluit is genomen.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw wordt toegekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. Uitzondering hierop is de zogeheten diensttijdtoertelling van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid. Deze toekomstige pensioenopbouw wordt ineens genomen in het jaar waarin de deelnemer arbeidsongeschikt wordt.

Uitkeringen en kosten (netto)

Uitkeringen en kosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten

Pensioenkosten eigen personeel

De pensioenen van het personeel werkzaam in het pensioenfonds en in het verzekeringsbedrijf zijn via hun werkgever ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds ABP (kortweg: ABP), het bedrijfstakpensioenfonds voor overheid en onderwijs. ABP is een bedrijfstakpensioenfonds met een toegezegd pensioenregeling, zowel voor de verplicht als voor de vrijwillig aangesloten werkgevers. Kenmerkend voor een bedrijfstakpensioenfonds, ook voor ABP, is de onderlinge solidariteit, tot uiting komend in doorsnee premies, risicoverevening en hoge uittreedrempels.

Premies worden geheven op basis van de bestandskenmerken van de werknemers van alle bij ABP aangesloten werkgevers. Leeftijd, geslacht, burgerlijke staat en gezondheid van de medewerkers van een specifieke werkgever zijn dus niet bepalend voor de door die werkgever af te dragen premie. Daarvoor zijn immers de bestandskenmerken van alle bij ABP aangesloten deelnemers bepalend. Ook het beleggingsbeleid van ABP is afgestemd op de verplichtingen aan het gehele deelnemersbestand inclusief slapers en gepensioneerden. Beleggingen en verplichtingen van ABP, en daarmee overschotten en/of tekorten, zijn dan ook niet op betrouwbare wijze toerekenbaar aan de individuele aangesloten werkgevers, waaronder ABP als werkgever zelf. Overigens kunnen aangesloten werkgevers ook geen enkel recht doen gelden op een deel van de overschotten van ABP, zoals ABP richting aangesloten werkgevers geen directe verhaalsmogelijkheden heeft ingeval van tekorten. Daartoe kan ABP slechts voor alle aangesloten werkgevers premiemaatregelen en/of voor alle deelnemers indexatiemaatregelen treffen. Om deze redenen zijn, geheel in lijn met RJ271, de pensioenkosten verantwoord als ware sprake van een toegezegde bijdrageregeling door de werkgever (defined contribution plan).

Belastingen

De belastingen hebben betrekking op het verzekeringsbedrijf en zijn -voorzover van toepassing- berekend over het resultaat voor belastingen, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet aftrekbare kosten en gebaseerd op het actuele, in het boekjaar geldende fiscale tarief.

Actualisering marktconforme rekenrente en overige grondslagen

Het effect van de aanpassing van de marktconforme rekenrente en overige actuariële grondslagen op de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen wordt ultimo verslaggevingsperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer worden toegekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. In de toelichting bij het kasstroomoverzicht zijn de afwijkingen tussen de posten in de geconsolideerde staat van baten en lasten en de posten in het geconsolideerd kasstroomoverzicht nader toegelicht. Ontvangsten en uitgaven in vreemde valuta worden omgerekend in euro tegen de koersen per transactiedatum. De verschillen tussen de transactiekoers en de koers van afwikkeling worden opgenomen in de post bruto-opbrengsten uit beleggingen. Voor beleggingen in het buitenland gelden dezelfde voorschriften.

Toelichting op de geconsolideerde financiële overzichten (in € miljoen)

Risicoparagraaf

In het jaarverslag is ingegaan op de risico's die het pensioenfonds loopt en op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beperken. Onderstaand treft u kwantitatieve risicoinformatie aan.

Standaardtoets

Toezichthouder DNB heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is om risico's van het pensioenfonds op te kunnen vangen. Dit is de zogenoemde standaardtoets. Daarin wordt voor een aantal risicoscenario's het (negatieve) effect (in euro's) gemeten op het eigen vermogen. De uitkomsten zijn afhankelijk van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen en fluctueren dus in de tijd. Er is sprake van voldoende eigen vermogen als de algemene reserve groter is dan het zogenoemde vereist eigen vermogen. Onderstaande tabel geeft de uitkomsten van de standaardtoets voor ABP weer, op basis van de definities en rubriceringen van DNB.

Tabel Vaststelling vereist eigen vermogen (standaardtoets DNB)

Effect op eigen vermogen in € mrd.

Risico	2006	2005
S1. Renterisico	18,4	16,6
S2. Zakelijkewaardenrisico	25,7	25,7
S3. Valutarisico	8,2	6,6
S4. Grondstoffenrisico	1,7	1,6
S5. Kredietrisico	0,7	0,8
S6. Verzekeringstechnisch risico	5,2	0,0
Subtotaal van alle risico's	59,9	51,3
Af: diversificatie-effect	- 20,3	- 12,1
Vereist eigen vermogen	39,6	39,2
Aanwezige solvabiliteit	52,5	31,4
Overschot / tekort	12,9	- 7,8

Bij de vaststelling van het vereist vermogen wordt uitgegaan van de evenwichtssituatie, d.w.z. de situatie waarin de algemene reserve precies toereikend is om het totale effect van de scenario's op te kunnen vangen. De bij de evenwichtssituatie behorende dekkingsgraad is 125,3 procent. Hiertoe zou een vereist eigen vermogen van € 39,6 miljard nodig zijn.

Bij de invoering van de Pensioenwet zijn enkele parameters uit de standaardtoets aangepast. Het gaat om een aanpassing van de tabel met renteschokken (S1), de behandeling van indirect vastgoed en private equity (S2), de vaststelling van het verzekeringstechnisch risico (S6) en de te veronderstellen correlaties tussen de verschillende risico's bij de vaststelling van het effect van diversificatie. Dat verklaart de verschillen in deze risico's ten opzichte van 2005.

Inzet derivaten in relatie tot risico's

Derivaten zijn financiële instrumenten waarvan de waarde mede afhankelijk is van een of meer onderliggende financiële instrumenten. Derivaten kunnen via de beurs worden verhandeld maar ook rechtstreeks tussen twee financiële partijen, zonder tussenkomst van een beurs. Dit zijn de 'over the counter' derivaten. Beide worden door ABP gebruikt. Voor wat betreft de derivaten, ingezet voor het mitigeren van mismatchrisico's wordt verwezen naar het onderdeel renterisico. Onderstaand wordt verder ingegaan op de inzet van derivaten voor het bereiken van het gewenste rendementsrisicoprofiel van de beleggingsportefeuille. Vanuit risicomangement vloeit het grootste deel van het derivatengebruik van ABP voort uit het valutabeleid en het tactische looptijdenbeleid voor vastrentende beleggingen. Daarnaast worden derivaten gebruikt om op een effectieve manier exposure te creëren in de gewenste activa of om kenmerken van een bepaalde beleggingsportefeuille te wijzigen. Onderstaand overzicht geeft de verdeling van de enkelvoudige balans van het pensioenfonds weer voor en na toerekening van de marktwaarde van de derivaten en hun exposure (in € miljoen):

	Balans inclusief marktwaarde derivaten	Toerekening marktwaarde derivaten	Balans na toerekening marktwaarde derivaten	Exposure derivaten	Balans inclusief exposure derivaten
Vastrentende waarden	89.279	619	89.898	2.701	92.599
Zakelijke waarden	105.724	995	106.719	6.424	113.143
Overige beleggingen	6.784	1.922	8.706	-	8.706
Overige activa en passiva					
– beleggingen	2.865	-	2.865	- 9.125	- 6.260
– pensioenbedrijf	700	-	700	-	700
Derivaten	3.536	- 3.536	-	-	-
Beschikbare middelen	208.888	-	208.888	-	208.888
Pensioenverplichtingen	156.414	-	156.414	-	156.414
Algemene reserve	52.474	-	52.474	-	52.474

De initial margin bedraagt in totaal € 854 miljoen, waarvan vastrentend € 91 miljoen, zakelijk € 733 miljoen en overige beleggingen € 30 miljoen.

Renterisico

Het renterisico is een afgeleide van de rentegevoeligheid van activa en passiva en dus voor het mismatchrisico. De rentegevoeligheid wordt uitgedrukt in de zogenoemde 'duration'. Die bedraagt voor de ABP beleggingen in vastrentende waarden circa vijf jaar en voor de verplichtingen ruim vijftien jaar. Echter door middel van een 30-jarige renteswap met een duration van zestien jaar is de gewogen duration van de beleggingen in vastrentende waarden verlengd van vijf tot acht jaar. Dat verkleint het risico op een daling van de dekkingsgraad voortvloeiend uit een rentedaling. De numeraire exposure van de 30-jarige renteswap bedraagt € 15,2 miljard. Met inachtneming van deze risicobeperkende maatregel leidt een daling van de nominale marktrente met één procentpunt nu tot een daling van de dekkingsgraad met 15,4 procentpunt.

Duration (jaar)

Vastrentende waarden duration voor hedge	5
Overlay duration verlenging middels 30-jarige swap exposure Euro 15.2 miljard	16
Vastrentende waarden duration na hedge	8

Zakelijke waarden risico

Naast rentegevoelig zijn met name beleggingen in zakelijke waarden ook koersgevoelig. Koersrisico's zijn over de lange termijn goed te beheersen door spreiding van de beleggingen naar regio en categorie. Informatie hierover is opgenomen in de toelichting op de balans. De zakelijke waarden maken circa 55 procent uit van de totale beleggingen. Dat betekent dat een koersstijging bij de zakelijke waarden met tien procentpunten grofweg leidt tot een stijging van de dekkingsgraad met 5,5 procentpunten.

Valutarisico

In het kader van spreiding van risico's belegt ABP een aanzienlijk deel in vreemde valuta. Aangezien de pensioenverplichtingen in euro's zijn en wij ook in deze valuta rapporteren, loopt ABP valutarisico's. Dit risico is overigens beperkt, omdat het grootste deel van de buitenlandse beleggingen is uitgedrukt in US-dollars en de hiermee gepaard gaande valutarisico's vrijwel geheel zijn afgedekt. Vrijwel geheel omdat het om operationele redenen niet altijd mogelijk is exact 100% af te dekken.

Onderstaand overzicht geeft de effecten weer van de verdeling van de valuta vóór en na valuta-afdekking (in € miljoen)

Valuta-verdeling	Voor valuta-afdekking	Hedge	Na valuta-afdekking
Euro	88.702	78.365	167.067
Amerikaanse dollar	74.290	- 76.086	- 1.796
Britse Pond	12.199	- 117	12.082
Yen	8.216	- 115	8.101
Overige	23.493	- 59	23.434
Totaal	206.900	1.988	208.888

Grondstoffenrisico

De marktwaarde van de derivatenpositie in grondstoffen (commodities) bedraagt - € 0,2 miljard. De waarde van de achterliggende exposure is € 5,5 miljard.

Kredietrisico

De spreiding van onze beleggingen in vastrentende waarden is van dien aard dat achtentachtig procent een rating heeft van AA/A of hoger. De kredietwaardigheid van de portefeuille is als volgt (in procenten):

	2006	2005	2004	2003	2002
AAA	61	61	62	62	69
AA/A	27	26	24	26	20
BB/B	7	8	10	9	8
> BBB	5	4	3	2	1
Geen rating	0	1	1	1	2

De bovenstaande tabel geeft inzicht in de rating zoals deze door de internationale rating agenten worden toegekend aan de leningen in onze portefeuille. De stukken waarvoor extern geen rating voorhanden is zijn intern voorzien van een rating. De percentages zijn daarop aangepast. Zoals uit de tabel blijkt is de gemiddelde kwaliteit van de debiteuren in de portefeuille onveranderd hoog.

In de portefeuille wordt kredietrisico genomen op verschillende bedrijven middels bedrijfsobligaties. Als een bedrijf niet meer aan de betalingsverplichtingen kan voldoen of de financiële situatie verslechterd zal de rating van de obligatie verslechteren en kan de hoofdsom mogelijk zelfs niet worden afgelost. Om dit risico af te dekken worden credit default swaps gekocht of juist verkocht om extra risico aan te gaan. Per saldo heeft ABP per ultimo 2006 voor € 2,2 miljard kredietrisico afgedekt. In de volgende tabel is dit nader uitgewerkt:

Mate van afdekking van kredietrisico (in € miljoen)

Protectie gekocht middels credit default swaps	3.440
Protectie verkocht middels credit default swaps	1.278
Per saldo protectie gekocht	2.162

Verzekeringstechnische risico's

Ouderdoms- en nabestaandenpensioenen worden levenslang uitgekeerd. ABP houdt om die reden rekening met de levensverwachtingen van de populatie van (ex-) deelnemers (actieven, slapers en gepensioneerden), gebaseerd op waarnemingen uit het verleden en met toekomstige effecten zoals geprognoseerd door het CBS. Indien de sterftekansen zich ontwikkelen conform deze prognoses dan is de levensverwachting in 2050 voor een 65 jarige man 84,4 jaar (momenteel 82,4 jaar) en voor een 65 jarige vrouw 86,2 jaar (momenteel 85,3 jaar).

De indexatieambitie introduceert het risico van looninflatie (contractloonontwikkeling in de sector overheid en onderwijs). Bij de huidige dekkingsgraad van 133,5 procent, dat wil zeggen uitgaande van een indexatieruimte van 84 procent, leidt een eenmalige loonstijging van één procentpunt tot een daling van de dekkingsgraad met 1,1 procentpunt.

Kasstroomrisico

Aangezien de som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden (2006: € 13,3 miljard) de som van uitkeringen en kosten (2006: € 6 miljard) ver te boven gaat, is de kans op een liquiditeitstekort beperkt, temeer daar altijd de mogelijkheid bestaat beursgenoteerde fondsen per direct te verkopen.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Toelichting op de geconsolideerde balans**Vastrentende waarden (1)**

Vastrentende waarden betreffen obligaties inclusief mortgage backed securities en pand- en spaarbrieven, index obligaties, hypothecaire leningen en onderhandse leningen inclusief financial lease onroerend goed, alsmede daarop betrekking hebbende derivatenposities.

Het verloop van de vastrentende waarden is als volgt geweest:

Verloop vastrentende waarden	Obligaties	Index obligaties	Hypothecaire leningen	Onderhandse leningen	Totaal	Totaal
Beginstand	70.076	8.943	7.651	1.873	88.543	74.484
Effect eerste consolidatie	1.329	-	-	-	1.329	-
Verstrekkings/aankopen	244.436	12.235	179	636	257.486	215.504
Aflossingen/verkopen ⁸	- 240.386	- 9.970	- 242	- 924	- 251.522	- 203.377
Waarde-ontwikkeling	- 4.328	- 310	- 323	- 92	- 5.053	1.973
Overige mutaties	421	-	-	12	433	- 41
Eindstand	71.548	10.898	7.265	1.505	91.216	88.543
Waarvan verzekeringsbedrijf					1.319	-
Het effect eerste consolidatie betreft het verzekeringsbedrijf						
In de einstand zijn begrepen:						
futures					- 62	3
swaps					- 8	2
cross currency swaps					94	513
valutatermijncontracten					594	- 289
					618	229
Van de einstand is:						
belegd via beleggingsmaatschappijen					1.601	
niet beursgenoteerd					13.004	

Het actieve spread beleid en de administratieve verwerking van Mortgage Backed Securities in de Verenigde Staten leidt tot een hoge omloopsnelheid van de vastrentende beleggingen, met name bij de obligaties.

In de post obligaties is € 2,2 miljard (2005: € 1,3 miljard) aan High Yields Credits begrepen, alsmede een shortpositie van € 1,1 miljard. De shortpositie vloeit voort uit de beleggingsstrategie en heeft betrekking op beleggingen in de VS.

⁸ inclusief waardeontwikkelingen tot het moment van verkoop

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Voor een gedeelte van de op de balans opgenomen hypotheekportefeuille ter waarde van € 1,5 miljard (2005: € 1,7 miljard) berust alleen het economisch belang bij ABP, zekergesteld door een pandrecht.

De post overige mutaties betreft het belang van derden.

In de volgende tabel is een specificatie gegeven van de vastrentende waarden naar regio en categorie. Deze indeling is een gecomprimeerde weergave van de door de toezichthouder gewenste informatie.

Vastrentende waarden naar categorie	Obligaties	Index obligaties	Hypotheken	Onderhandse leningen	Totaal	Totaal
Staten	26.000	8.530	-	1.131	35.661	31.181
Financiële instellingen	34.475	1.586	7.265	372	43.698	45.902
Overige	11.073	782	-	2	11.857	11.460
Totaal	71.548	10.898	7.265	1.505	91.216	88.543
Vastrentende waarden naar regio	Obligaties	Index obligaties	Hypotheken	Onderhandse leningen	Totaal	Totaal
Nederland	5.782	286	7.112	1.255	14.435	14.531
EMU overig	31.025	10.006	153	29	41.213	37.136
Overig Europa	3.356	675	-	16	4.047	4.569
Noord Amerika (incl. Canada)	30.063	- 62	-	205	30.206	31.018
Overig	1.322	- 7	-	-	1.315	1.289
Totaal	71.548	10.898	7.265	1.505	91.216	88.543

De post 'overig' betreft: Japan € 186 miljoen; Australië, Hong Kong, Singapore en Nieuw-Zeeland € 68 miljoen en opkomende markten € 1.061 miljoen.

ABP stelt een deel van de aandelen- en obligatieportefeuille beschikbaar voor in bruikleen gegeven effecten (securities lending). Van dat deel van de portefeuille heeft ABP alleen het economisch eigendom. Het betreft in bruikleen gegeven aandelen voor een bedrag van € 15,1 miljard (2005: € 14,9 miljard) en in bruikleen gegeven obligaties voor een bedrag van € 23,9 miljard (2005: € 16,2 miljard). Voor het risico van niet teruglevering van in bruikleen gegeven effecten zijn zekerheden verkregen.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Het grootste deel van de ontvangen zekerheden voor in bruikleen gegeven effecten bestaat uit contanten. Deze contanten worden ten dele en onder strikte richtlijnen belegd in vastrentende waarden met een geringe resterende looptijd, teneinde additioneel rendement te genereren bij een gering extra risico. Met de verstrekker van deze contanten is een rentevergoeding overeengekomen. Het verschil tussen de overeengekomen rentevergoeding en het resultaat behaald met het beleggen van deze contanten is verwerkt in de beleggingsresultaten. De bedongen vergoeding uit hoofde van securities lending is eveneens verantwoord in de post beleggingsresultaten. Het belegd deel ad € 39,4 miljard (2005: belegd deel ad € 26,3 miljard en liquide middelen ad € 3,7 miljard), alsmede de terugbetalingsverplichting ad € 39,4 miljard (2005: € 30,0 miljard) zijn separaat verantwoord onder vlottende activa en passiva inzake beleggingen.

Zakelijke waarden (2)

Zakelijke waarden betreffen aandelen (inclusief converteerbare obligaties), vastgoedfondsen, onroerend goed, private equity en commodities, en daarop betrekking hebbende derivatenposities.

Het verloop van de zakelijke waarden is als volgt geweest:

Verloop zakelijke waarden	Onroerend goed & vastgoedfondsen				Private equity	Commodities	Totaal	Totaal
	Aandelen	goedfondsen						
Beginstand	70.075	23.395	4.283	- 73	97.680	86.216		
Effect eerste consolidatie	416	52	-	-	468	-		
Aankopen	68.697	11.298	2.270	70	82.335	63.174		
Verkopen ⁹	- 70.114	- 11.132	- 2.057	- 2	- 83.305	- 69.582		
Waarde-ontwikkeling	6.626	5.293	1.263	- 179	13.003	18.072		
Overige mutaties	91	- 2.527	-	-	- 2.436	- 200		
Eindstand	75.791	26.379	5.759	-184	107.745	97.680		
Waarvan verzekeringsbedrijf					729	-		

Het effect eerste consolidatie betreft het verzekeringsbedrijf.

⁹ inclusief waardeontwikkeling tot het moment van verkoop

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

In de eindstand zijn begrepen:

futures	- 185	- 72
commodity swaps	- 53	18
cross currency swaps	131	873
valutatermijncontracten	1.102	- 527
Totaal	995	292
Van de eindstand is:		
belegd via beleggingsmaatschappijen	17.172	
niet beursgenoteerd	23.297	
Private Equity betreft:		
direct investments	342	
indirect investments	5.417	

De omloopsnelheid bij aandelen en onroerend goed & vastgoedfondsen wordt o.a. veroorzaakt door het herbeleggen van dividenden alsmede door rebalancing, teneinde weer op de gewenste beleggingsmix te komen.

In de posten aandelen is begrepen € 0,2 miljard aan niet geconsolideerde deelnemingen alsmede een shortpositie samenhangende met de beleggingstrategie van € 0,2 miljard. De verloopstaat van de deelnemingen is opgenomen bij de toelichting op de enkelvoudige balans.

Alle taxaties zijn jonger dan één jaar en uitgevoerd door derden. In de post vastgoedfondsen is € 1,5 miljard opgenomen aan kapitaalbelangen in entiteiten die niet behoeven te worden geconsolideerd.

Private equity betreft vooral aandelen in niet beursgenoteerde ondernemingen. Het betreft onder meer beleggingen in de venture capital-sector.

Het beleggen in commodities geschiedt door futures en swaps, waarvan de marktwaarde - € 0,2 miljard bedraagt. De onderliggende waarde is € 5,5 miljard.

De post overige mutaties vloeit voort uit het niet langer meer consolideren van Vesteda (belang < 50%) en betreft verder het belang van derden.

In de volgende tabel wordt een specificatie gegeven van de zakelijke waarden naar regio en categorie. Deze indeling is een gecompriëerde weergave van de door de toezichthouder gewenste informatie.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Zakelijke waarden naar regio en categorie waarden	Aandelen	Onroerend goed & vastgoedfondsen	Private equity	Commodities	Totaal	Totaal
Nijverheid en industrie	31.746	246	13	-	32.005	31.286
Handel	4.046	115	3	-	4.164	4.735
Transport en opslag	1.676	-	2	-	1.678	1.829
Financiële / beleggingsinstellingen	20.290	3.830	4.026	- 39	28.107	21.592
Overige dienstverlening	14.237	177	9	- 145	14.278	14.407
Kantoor- en winkelpanden	-	1.301	-	-	1.301	1.294
Woningen	-	-	-	-	-	4.320
Onroerend goed	1.227	20.015	-	-	21.242	15.967
Diversen	2.569	695	1.706	-	4.970	2.250
Totaal	75.791	26.379	5.759	- 184	107.745	97.680
Nederland	2.953	6.355	423	-	9.731	11.683
EMU overig	13.939	2.402	445	- 196	16.590	11.587
Overig Europa	13.639	4.680	1.704	- 45	19.978	11.939
Noord Amerika (incl. Canada)	26.021	10.361	3.041	46	39.469	42.177
Overige	19.239	2.581	146	11	21.977	20.294
Totaal	75.791	26.379	5.759	- 184	107.745	97.680

De kolom 'overig' betreft: Japan € 5,7 miljard; Australië, Hong Kong, Singapore en Nieuw-Zeeland € 5,3 miljard en opkomende markten € 11,0 miljard.

Overige beleggingen (3)

Het verloop van de overige beleggingen is als volgt geweest:

Verloop overige beleggingen	Absolute return strategies	Overige	Totaal	Totaal
Beginstand	4.605	- 613	3.992	4.167
Aankopen	2.656	-	2.656	1.266
Verkopen/aflossingen ¹⁰	- 1.634	-	- 1.634	- 830
Waarde-ontwikkeling	186	2.437	2.623	- 611
Overige mutatie	1.078	-	1.078	-
Eindstand	6.891	1.824	8.715	3.992

¹⁰ inclusief waardeontwikkeling tot het moment van verkoop

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

In de eindstand zijn begrepen:

futures	- 8	- 0
swaps	51	240
cross currency swaps	1.879	- 1.124
valutatermijncontracten	0	238

1.922 - 646

Van de eindstand is:

belegd via beleggingsmaatschappijen	4.219	-
niet beursgenoteerd	8.723	-

Absolute return strategies betreffen externe beleggingen in hedgefondsen en interne actieve strategieën. Hiervan is € 4,9 miljard belegd in Noord-Amerika.

De post overige bestaat voornamelijk uit derivaten.

Vlottende activa en passiva inzake beleggingen (4)

vorderingen en overlopende activa	45.238	30.975
liquide middelen inclusief kortgeld u/g	16.800	13.793
schulden en overlopende passiva	- 53.982	- 41.965
kortgeld o/g	- 4.904	- 272
leningen	- 590	- 1.839
minderheidsaandeel van derden	- 14	- 1.191

2.548 - 499

waarvan verzekeringsbedrijf

62 -

In de post vorderingen en overlopende activa is begrepen een bedrag van € 39,4 miljard, zijnde in contanten ontvangen zekerheden voor in bruikleen gegeven effecten (securities lending).

De post liquide middelen inclusief kortgeld u/g is als volgt samengesteld:

banktegoeden in rekening courant	6.005	7.727
kortgeldposities bij banken	10.795	6.066

Van de liquide middelen staat een bedrag van € 0,9 miljard niet ter vrije beschikking. Dit betreft saldi op margin accounts die worden aangehouden in verband met futureposities.

Bij de ABN-AMRO is een intraday-kredietfaciliteit aangegaan van in totaal € 2,3 miljard en een lange termijnovereenkomst bij de ABN-AMRO van € 4,5 miljard en bij de ING een intraday-kredietfaciliteit van € 0,2 miljard.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

De in de schulden begrepen terugbetalingsverplichting van ontvangen zekerheden voor in bruikleen gegeven effecten bedraagt € 39,4 miljard.

De in de schulden en overlopende passiva begrepen liquide middelen met een schuldpositie bedraagt € 2,7 miljard. De schulden betreffen voorts zekerheden uit overige collateralposities ad € 2,9 miljard en schulden inzake vastrentende waarden ad € 7 miljard. De schulden hebben overwegend een kortlopend karakter.

In de post kortgeld u/g en o/g zijn per saldo begrepen - € 2,7 miljard aan repo's. Deze hebben betrekking op obligaties. Voor het aangaan van repo's wordt een vergoeding bedongen. Voor het risico van niet teruglevering worden tijdelijk contanten verkregen, die onder strikte richtlijnen worden belegd teneinde additioneel rendement te genereren bij een gering extra risico.

Door dochtermaatschappijen van ABP is voor € 0,6 miljard leningen opgenomen bij derden. Het betreft drie leningen waarvan de resterende looptijd korter dan 5 jaar is. Voor de leningen zijn door ABP geen zekerheden gesteld.

Overige activa en passiva (5)

Deze post bestaat uit - niet aan beleggingen toewijsbare - overige activa en passiva.

Vorderingen en overlopende activa

vorderingen op werkgevers	538	539
overige	257	267
	795	806

Materiële activa

bedrijfsgebouwen in eigen gebruik	57	56
overige	26	37
	83	93

De geschatte economische levensduur voor de bedrijfsgebouwen, die momenteel worden gerenoveerd, bedraagt 30 jaar. De post overige betreft inventarissen en inrichtingen met een geschatte economische levensduur van 15 jaar, alsmede computers met een geschatte economische levensduur tussen 2 en 5 jaar.

Voorziening pensioenverplichtingen (VPV) (6)

Ultimo 2006 is de marktconforme rekenrente 4,25 procent nominaal (2005: 3,70 procent). Dit percentage is afgeleid van de door DNB gepubliceerde rente termijnstructuur.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Het verloop van de VPV per regeling is als volgt:

	OP/NP	IP/HPT	FPU	AEP	Totaal	Totaal
Beginstand	150.208	2.521	6.434	78	159.241	138.628
Bij-mutaties:						
-interesttoevoeging	5.630	87	235	-	5.952	5.787
-indexatie cq rendement	4.509	106	182	9	4.806	205
-pensioenopbouw cq premie-inleg	4.536	131	5	17	4.689	3.781
-actualisering overige grondslagen	1.672	- 2	- 22	-	1.648	1.199
-wijziging pensioenreglement	4.086	-	- 4.813	-	- 727	446
-eenmalige last langlevetrend	-	-	-	-	-	2.871
-overige baten en lasten	469	- 63	- 2	-	404	- 15
	20.902	259	- 4.415	26	16.772	14.274
Af-mutaties						
-actualisering rekenrente	13.614	66	48	-	13.728	- 11.838
-beschikbaar voor uitkeringen	5.247	348	208	-	5.803	5.431
-beschikbaar voor excassokosten	50	16	2	-	68	68
	18.911	430	258	-	19.599	- 6.339
Eindstand	152.199	2.350	1.761	104	156.414	159.241
waarvan:						
voor actieven	66.077	-	1.297	-	67.374	73.009
voor slapers	7.901	-	-	-	7.901	7.922
voor gepensioneerden	73.067	2.350	464	-	75.881	74.597
overige	5.154	-	-	104	5.258	3.713
Totaal	152.199	2.350	1.761	104	156.414	159.241

Het aandeel van de eindloonregeling van de beroepsmilitairen in de pensioenverplichtingen OP/NP ad € 152,2 miljard bedraagt € 3,6 miljard.

De indexatie over 2006 (die per 1 januari 2007 is uitgevoerd) bedraagt 2,82 procent, bij een contractloontwikkeling over 2006 van 3,66 procent (peildatum 1 november 2006). De hoogte en de wijze van indexering is voor zowel ingegane en premievrije pensioenen als in opbouw zijnde pensioenen van actieven gelijk.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

De post overige in de eindstand betreft de voorziening toeslagen ad € 5,2 miljard en ABP ExtraPensioen. De voorziening toeslagen heeft betrekking op de in bijlage K van het pensioenreglement genoemde overgangstoelagen. Deze toeslagen maken onderdeel uit van de in het kader van de privatisering voor alle (toekomstige) pensioenrechten uitgevoerde neutrale omrekeningsoperatie bij de overgang van ABP-wet naar ABP-pensioenregeling.

Voor de excassokosten wordt een opslag op de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerd. De incassokosten worden gedekt uit opslagen die zijn begrepen in de premies.

Per 1 januari 2007 zijn alle latente aanspraken op flexibel pensioen van deelnemers die niet onder het FPU-overgangsrecht vallen, omgezet in OP-aanspraken. In economische zin heeft dit al invloed op de financiële positie ultimo 2006.

Vanaf 1 januari 2006 zijn prepensioenregelingen niet meer fiscaal gefaciliteerd. Tegelijkertijd biedt de wet VUT/Prepensioen en Levensloop (VPL) mogelijkheden om de opbouw van het ouderdomspensioen te versterken.

Over de uitwerking van de WIA hebben de sociale partners in de Pensioenkamer het volgende besloten. Vanaf 1 januari 2007 geldt er een nieuwe regeling voor arbeidsongeschikte werknemers bij overheid & onderwijs, het ABP Arbeidsongeschiktheids-Pensioen (AAOP) geheten. Deze is bedoeld voor volledig of gedeeltelijk arbeidsongeschikten met een WIA-uitkering. De nieuwe regeling biedt een pensioenuitkering bovenop de WIA-uitkering. Bijzonder aan de regeling is de reïntegratiebonus. Deze kan in bepaalde situaties worden verstrekt als gedeeltelijk arbeidsongeschikten na verloop van tijd weer meer gaan werken en verdienen. De nieuwe regeling kent ook een éénmalige uitkering bij overlijden.

Voor diegenen die recht hadden op een WIA en ontslagen waren vóór 1-1-2007 geldt dat zij recht hebben gekregen (en houden) op overgangsrecht. Dit overgangsrecht houdt in dat materieel het niveau wordt gegarandeerd van het invaliditeitspensioen en de herplaatsingtoelage.

Voorziening Verzekeringsverplichtingen (VVP) (7)

De voorziening verzekeringsverplichtingen betreft een zo getrouw mogelijke inschatting van toekomstige verplichtingen van het verzekeringsbedrijf. Deze verplichtingen hebben betrekking op zowel levensverzekeringen als schadeverzekeringen. Het herverzekeringdeel van de voorziening schadeverzekeringen is opgenomen onder de overige activa en passiva. Het totale brutodeel is opgenomen onder de voorziening voor verzekeringsverplichtingen.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Het verloop van de voorziening voor verzekeringsverplichtingen is als volgt:

	Eigen rekening en risico	Rekening en risico polishouders	Totaal	Totaal
Beginstand				
Effect eerste consolidatie	1.813	174	1.987	
Premie en overige dotaties	413	10	423	
Toegevoegde interest	61	19	80	
Winstdeling/indexatie	16	-	16	
Vrijval voor kosten	- 7	- 2	- 9	
Vrijval voor uitkeringen	- 222	-	- 222	
Overige mutaties	- 51	- 10	- 61	
Eindstand	2.023	191	2.214	
De eindstand ad € 2,2 miljard is samengesteld als volgt:				
- levensverzekeringen voor eigen rekening en risico			1.503	
- schadeverzekeringen voor eigen rekening en risico			520	
Subtotaal verzekeringen voor eigen rekening en risico			2.023	
- levensverzekeringen voor rekening en risico polishouders			191	
Totaal			2.214	

Er zijn geen vergelijkende cijfers voor het verzekeringsbedrijf ultimo 2005 vermeld.

Algemene reserve (8)

De algemene reserve is het verschil tussen de beschikbare middelen en de voorzieningen pensioen- en verzekeringsverplichtingen. Het verloop is als volgt:

Beginstand	31.374	29.423
Fondsresultaat	21.100	1.951
Eindstand	52.474	31.374

De algemene reserve is naast financieringsbron voor eventuele tegenvallers ook bron voor toekomstige indexaties.

De toezichthouder DNB eist dat pensioenfondsen in elk geval minimaal een algemene reserve aanhouden ter grootte van vijf procent van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit is te zien als een beklemde reserve. Ultimo 2006 is dit voor ABP circa € 7,8 miljard. Zakt de algemene reserve beneden dat niveau, dan dient aanvulling binnen de termijn van één jaar plaats te vinden.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

De belanghebbenden bij een pensioenfonds worden beschermd door de regels die gesteld worden door het Financieel Toetsingskader. Tegen deze achtergrond is geen separate herwaarderingsreserve gevormd, aangezien de met de herwaarderingsreserve beoogde bescherming (die ultimo 2006 circa € 6,6 miljard zou bedragen; 2005 circa € 3,0 miljard) geacht kan worden te zijn begrepen in de (beklemde) minimum reserve van vijf procent van de voorziening pensioenverplichtingen ter grootte van € 7,8 miljard.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Vastrentende waarden

ABP beschikt over een collateralfonds om bij lopende derivatentransacties onderpand te kunnen uitwisselen. Per balansdatum is de totale waarde van het collateral fonds € 2,7 miljard. Hiervan is op balansdatum € 1,5 miljard aan derden verpand.

Zakelijke waarden

Voor onroerend goed en vastgoedfondsen zijn per balansdatum verplichtingen aangegaan voor € 3,1 miljard. Ook zijn terzake van beleggingen in private equity verplichtingen aangegaan om desgevraagd stortingen te verrichten. Per balansdatum bedragen deze € 4,8 miljard. Voor commodities zijn per balansdatum verplichtingen aangegaan voor € 0,3 miljard. Door de consolidatie is er tevens een verplichting uit hoofde van een afgegeven bankgarantie van € 23,8 miljoen.

Overige activa en passiva

Per balansdatum staat aan verplichtingen uit hoofde van lopende huurcontracten € 4,3 miljoen open (2005: € 2,1 miljoen). In het kader van de renovatie van de gebouwen in eigen gebruik zijn voor € 51,5 miljoen verplichtingen aangegaan.

De verplichtingen uit hoofde van langlopende autoleasecontracten bedragen € 10,1 miljoen, waarvan € 3,8 miljoen verschuldigd binnen één jaar na afloop van het boekjaar en € 6,3 miljoen verschuldigd tussen 1 en 5 jaar. In het verslagjaar zijn voor € 4,9 miljoen leasekosten verantwoord. De leaseverplichting is door de leasemaatschappij bepaald op basis van de afschrijvingen verhoogd met een opslag voor brandstof, verzekeringen en onderhoud.

Algemeen

In verband met een vermeende overtreding van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 heeft De Nederlandsche Bank boetes opgelegd ter grootte van € 900.000. ABP heeft daar bezwaar tegen aangetekend.

AVV (Alternatief Voor Vakbond) heeft met 10 andere partijen op 12 september 2006 een procedure aangespannen bij de Rechtbank, sector Kanton te Heerlen, gericht tegen ABP en handelend over het leeftijdonderscheid in de nieuwe pensioenregeling van ABP zoals die met ingang van 1 januari 2006 is komen te luiden. Het betreft de bepalingen die voortvloeien uit het door Sociale Partners gesloten Hoofdlijnenakkoord. ABP wordt in deze procedure vertegenwoordigd door Prof. dr. E. Lutjens. Uitspraak wordt in de loop van 2007 verwacht.

(in € miljoen)

2006

2005

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Omdat de financiële gegevens van ABP in de geconsolideerde jaarrekening zijn verwerkt is in de enkelvoudige staat van baten en lasten volstaan met het als afzonderlijke post vermelden van het resultaat uit deelnemingen na aftrek van belastingen. Dit is conform artikel 2: 402 BW.

Baten

Beleggingsresultaten (9)

De beleggingsresultaten bestaan uit de resultaten op de vastrentende waarden, de zakelijke waarden en de overige beleggingen.

Onderstaand worden deze componenten toegelicht.

Het resultaat op beleggingen in vastrentende waarden is als volgt geweest:

Netto resultaat vastrentende waarden	Onderhandse leningen	Obligaties	Index obligaties	Hypothecaire leningen	Totaal	Totaal
direct resultaat	92	3.075	212	380	3.759	3.349
indirecte resultaten:						
- koersmutatie	- 73	- 1.796	- 315	- 323	- 2.507	129
- valutamutatie	- 8	- 2.699	- 7	-	- 2.714	3.049
- valutaderivaten	-	2.321	-	-	2.321	- 3.372
bruto resultaat	11	901	- 110	57	859	3.155
kosten	- 3	- 61	- 4	- 13	- 81	- 122
netto resultaat	8	840	- 114	44	778	3.033
resultaat beleggingen voor derden	0	5	-	-	5	- 32
netto resultaat vastrentende waarden	8	845	- 114	44	783	3.001
waarvan resultaat op derivaten					2.244	- 3.250

De directe resultaten betreffen nominale rente-opbrengsten. De indirecte resultaten betreffen het saldo van de actuele waarde-ontwikkeling van de beleggingen, de valutakoersresultaten en het toegerekende deel van de valuta-afdekresultaten betrekking hebbend op vastrentende waarden. De kosten betreffen zowel zakelijke kosten als kosten van het eigen beleggingsbedrijf. Toerekening van niet direct toewijsbare eigen kosten is geschied naar rato van het belegd vermogen. Het positief indirect resultaat op valutaderivaten ad € 2,3 miljard biedt compensatie voor de valutaresultaten op de beleggingen zelf.

(in € miljoen)

2006

2005

Het resultaat op beleggingen in zakelijke waarden bedroeg:

Netto resultaat zakelijke waarden	Onroerend goed & vastgoed		Private equity	Commodities	Totaal	Totaal
	Aandelen	fondsen				
direct resultaat	1.547	872	- 46	236	2.609	2.757
indirecte resultaten:						
– koersmutatie	9.559	6.439	1.434	- 1.593	15.839	16.133
– valutamutatie	- 4.592	- 1.120	- 176	- 36	- 5.924	6.736
– valutaderivaten	4.452	-	-	- 13	4.439	- 6.954
minderheidsaandeel derden	-	- 0	- 3	-	- 3	- 157
bruto resultaat	10.966	6.191	1.209	- 1.406	16.960	18.515
kosten	- 131	- 38	- 118	- 4	- 291	- 248
netto resultaat	10.835	6.153	1.091	- 1.410	16.669	18.267
resultaat beleggingen voor derden	- 1	- 21	-	-	- 22	- 38
netto resultaat zakelijke waarden	10.834	6.132	1.091	- 1.410	16.647	18.229
waarvan resultaat op derivaten					4.191	- 7.024

De directe resultaten betreffen dividenden en huuropbrengsten. Het pensioenfonds is vrijgesteld van dividendbelasting dus de dividenden zijn voor dividendbelasting. De indirecte resultaten betreffen de actuele waarde-ontwikkeling van de beleggingen, de valutakoersresultaten en het deel van de valuta-afdekresultaten betrekking hebbend op zakelijke waarden. Het positief indirect resultaat op valutaderivaten ad € 4,4 miljard biedt compensatie voor de valutaresultaten op de beleggingen zelf.

Het resultaat op overige beleggingen bedroeg:

Netto resultaat overige beleggingen	Absolute return strategies	Overig	Totaal	Totaal
direct resultaat	213	- 425	- 212	- 105
indirecte resultaten:				
– koersmutatie	269	482	751	- 257
– valutamutatie	- 234	-	- 234	698
– valutaderivaten	451	- 152	299	- 219
bruto resultaat	699	- 95	604	117
kosten	- 210	- 11	- 221	- 117
netto resultaat overige beleggingen	489	- 106	383	0

(in € miljoen)

2006

2005

De post indirecte resultaten bevat met name actuele waarde-ontwikkelingen van derivatenposities, gericht op het behalen van absolute return met een gecontroleerd risico. De kosten betreffen zowel zakelijke kosten als de kosten van het eigen beleggingsbedrijf.

Premiebatens netto (10)

Onderstaand zijn de premieopbrengsten gespecificeerd naar categorie. Tevens zijn enkele daaraan ten grondslag liggende grootheden vermeld.

Premies naar categorie	OP/NP	IP/HPT	Overig	Totaal	Totaal
werkgeversdeel	3.931	208	-	4.139	4.604
werknemersdeel	1.930	69	453	2.452	2.138
	5.861	277	453	6.591	6.742
af: kostenopslag in de premie	- 50	- 4	- 0	- 54	- 75
premiebatens netto	5.811	273	453	6.537	6.667
Aanvullende informatie:					
- premiepercentage (in %)	19,4	1,2	-		
- premiepercentage reparatie ANW (%)	0,4	-	-		

Het aantal aangesloten (sub)werkgevers bedraagt ultimo 2006 4.091 (2005: 4.187). Zij dragen de volledige premie af, dus inclusief het werknemersdeel.

De netto premiebatens hebben voor € 6,1 miljard betrekking op het pensioenfonds en voor € 0,4 miljard op het verzekeringsbedrijf.

Het totaal van de premiebatens ad € 6,5 miljard is € 0,1 miljard lager dan in 2005. Dit is grotendeels te verklaren door de premiedaling OP/NP in 2006 met 1,6 procentpunt als gevolg van het nieuwe herstelplan (-/- € 0,6 miljard). Het VPL-akkoord heeft de ontstane premieruimte wegens het wegvallen van de FPU hoofdzakelijk benut voor een verruimde opbouw van OP/NP. Een opwaarts effect van € 0,4 miljard betreft de geconsolideerde verzekeringspremies.

Voor militairen geldt voor OP/NP een afwijkend percentage te weten 19,8 zonder ANW-hiaat (2005: 23,2); IP/HPT is op militairen niet van toepassing.

De post overig betreft voornamelijk premies AEP en premies verzekeringsbedrijf. De resterende post FPU-premies betreft een kleine groep die nog individueel bijspaat.

De toezichthouder verlangt dat jaarlijks wordt getoetst of de premie kostendekkend is. Voor 2006 geldt dat de feitelijke pensioenpremie van € 6,1 miljard (exclusief premies verzekeringsbedrijf) € 0,3 miljard hoger is dan de kostendekkende premie. Dat wil zeggen dat de pensioenpremie voldoende is ter dekking van de opbouw van de nominale aanspraken (bij de actuele markttrente € 4,7 miljard), inclusief de solvabiliteitsopslag ad € 1,1 miljard en de opslag voor uitvoeringskosten ad € 0,1 miljard.

(in € miljoen)

2006

2005

De financiering van de voorwaardelijke indexatie vindt enerzijds plaats uit de premie en anderzijds uit de toekomstige beleggingsopbrengsten. Naast het verschil tussen de feitelijke en kostendeckende premie is ook de solvabiliteitsopslag beschikbaar voor indexatie. Er is dus geen sprake van premiestapeling.

Actualisering marktconforme rekenrente (11)

13.728

- 11.838

ABP waardeert sinds 1 januari 2004 de verplichtingen op nominale waarde. Begin 2006 bedroeg de nominale rente 3,70 procent en ultimo 2006 4,25 procent. Deze stijging leidt tot een daling van de voorziening VPV.

Beschikbaar voor uitkeringen (12)

Toekomstige uitkeringen worden, rekening houdend met kanssystemen, vooraf actuair berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. Deze voorziening is de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Jaarlijks valt er een bedrag uit de voorziening vrij ter dekking van de gerealiseerde uitkeringen van dat jaar. In deze post is tevens begrepen het resultaat op kanssystemen.

vrijval van pensioenuitkeringen

5.803

5.431

vrijval voor verzekeringsuitkeringen

222

-

Totaal

6.025

5.431

Beschikbaar voor kosten (13)

De kosten van het pensioenbedrijf worden voor wat betreft de incassokosten gedekt uit een opslag in de pensioenpremie en voor wat betreft de excassokosten uit een vrijval uit de voorzieningen. Voor 2006 bedraagt de incasso-opslag OP/NP 0,21 procent van de premiegrondslag OP/NP (2005: 0,21 procent) en de excasso-opslag OP/NP 1,05 procent van de voorziening (2005: 1,05 procent). Voor FPU (met ingang van 2006 vervallen) en IP/HPT gelden afwijkende percentages.

De kosten van het verzekeringsbedrijf worden deels gedekt uit een inhouding op de premie, deels uit een vrijval uit de voorzieningen en deels uit een rendementsinhouding. Beide laatste componenten zijn opgenomen in deze post.

De bedragen zijn als volgt:

– dekking uit kostenopslag in de pensioenpremie

54

75

– dekking uit vrijval excassokosten uit VPV

68

68

122

143

– dekking uit vrijval kosten VVP

9

-

Totaal

131

143

(in € miljoen)

2006

2005

Overige baten en lasten in de vermogenssfeer (14)

Waarde-overdrachten in de vermogenssfeer

- 111

- 189

Waarde-overnames in de vermogenssfeer

416

301

Overige resultaten

73

80

Totaal

378

192

Lasten

Interesttoevoeging en indexatie (15)

De waarde van de pensioenaanspraken van de deelgerechtigden neemt jaarlijks toe met interest en toegekende indexatie. Voor het pensioenfonds betekent dat hogere verplichtingen en dus een dotatie aan de voorziening pensioenverplichtingen. Deze dotatie vormt een last. Deze lasten in de verplichtings sfeer dienen in beginsel te worden gedekt uit behaalde beleggingsresultaten in de vermogenssfeer.

Voor de verzekeraar verschilt deze toevoeging per product. Voor Unit Linked producten is de interesttoevoeging afhankelijk van de waardeontwikkeling van de onderliggende beleggingen, voor de meeste overige producten is de interesttoevoeging 3% op jaarbasis (rekenrente). Daarnaast leidt de indexatie van de uitkeringen (o.b.v. directiebesluit) tot een dotatie aan de voorzieningen.

De bedragen zijn als volgt:

– interesttoevoeging VPV tegen marktconforme rekenrente van 3,70 procent
nominaal (2005: 4,20 procent)

5.952

5.787

– het effect van de toegekende pensioenindexatie

4.806

205

10.758

5.992

– interesttoevoeging VVP

96

-

Totaal

10.854

5.992

Pensioenopbouw (16)

De post pensioenopbouw weerspiegelt het effect van één jaar diensttijdopbouw op de nominale pensioenverplichtingen van de actieven.

Voor de verzekeraar is onder deze post opgenomen de toename van de voorziening als gevolg van nieuwe verplichtingen.

Opbouw voorziening pensioenverplichtingen

4.689

3.781

Opbouw voorziening verzekeringsverplichtingen

423

-

5.112

3.781

Uitkeringen (17)

De post uitkeringen betreft de daadwerkelijke uitgekeerde bedragen aan ouderdoms- en nabestaandenpensioen, alsmede invaliditeitspensioenen, herplaatsingstoelagen, uitkeringen FPU en uitkeringen leven- en schadeverzekeringen. De bedragen en de aantallen zijn als volgt te specificeren:

(in € miljoen)

2006

2005

Uitkeringen naar soort

OP/NP

IP/HPT

FPU

Overig

Totaal

Totaal

Bedrag

5.299

353

193

242

6.087

5.501

Aantal gepensioneerden ultimo

565.000

78.000

93.000

De post overig heeft betrekking op het verzekeringsbedrijf en betreft uitkeringen voor leven- en schadeverzekeringen.

Kosten (netto) (18)

De kosten van het pensioenfonds als geheel, de doorbelasting aan derden, de partiële dekking uit beleggingsopbrengsten en het resterend saldo, zijnde de kosten van het pensioen- en verzekeringsbedrijf, zijn als volgt in beeld te brengen:

Salarissen

185

152

Sociale lasten

13

14

Pensioenlasten

29

26

Overige personeelskosten

31

30

Afschrijvingen

12

12

Overige bedrijfskosten

160

129

Subtotaal

430

363

Af: doorbelasting werkzaamheden voor derden

- 66

- 97

Subtotaal

364

266

Af: toerekening aan beleggingsresultaten

- 169

-167

Netto kosten

195

99

waarvan:

- pensioenbedrijf

104

99

- verzekeringsbedrijf

91

-

De apparaatskosten van het beleggingsbedrijf worden gedekt uit de beleggingsresultaten en zijn daar verantwoord.

In de post overige bedrijfskosten is begrepen de post belastingen voor het verzekeringsbedrijf ad € 10 miljoen.

De omvang van het gemiddelde personeelsbestand bedroeg

2006

2005

in fta's

– ABP

2.176

2.166

– geconsolideerde kapitaalbelangen

730

496

in personen

– ABP

2.376

2.369

– geconsolideerde kapitaalbelangen

737

503

waarvan werkzaam in het buitenland

115

100

(in € miljoen)

2006

2005

De verdeling binnen de organisatie is als volgt:

	2006	2005
– directie en staven	218	224
– bedrijfseenheden	1.800	1.499
– dienstverlenende eenheden	1.095	1.149

Deze aantallen zijn inclusief medewerkers rechtstreeks in dienst van geconsolideerde kapitaalbelangen.

Pensioenregeling medewerkers

De pensioenlasten van de uitvoeringsorganisatie zijn in overeenstemming met RJ 271 in de jaarrekening verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde bijdrageregeling in plaats van een toegezegde pensioenregeling.

Aangesloten werkgevers, waaronder ABP en het verzekeringsbedrijf zelf, hebben geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van toekomstige premies.

Actualisering overige actuariële grondslagen (19)

In 2006 is de voorziening toeslagen bijgesteld op basis van de meest recent waargenomen uitgekeerde toeslagen. Geconstateerd is dat op de pensioenen die de afgelopen vijf jaar zijn ingegaan, substantieel meer toeslagen worden verleend dan op eerder ingegane pensioenen. Dit wordt mede veroorzaakt door een toenemend aantal tweeverdieners. Daarnaast heeft er een uitbreiding resp. aanpassing van de grondslagen plaatsgevonden met betrekking tot de uitruil van OP naar NP en van NP naar OP en van de niet verbruikte FPU naar OP/NP. Dit leidt tot de volgende lasten:

– bijstelling voorziening toeslagen	1.814	-
– grondslagenonderzoek GO'03	-	1.199
– overige	- 166	-
Totaal	1.648	1.199

Wijziging pensioenreglement (20)

Per 1 januari 2007 zijn alle latente aanspraken op flexibel pensioen van deelnemers die niet onder het FPU-overgangsrecht vallen, omgezet in actuariel gelijkwaardige OP-aanspraken, hetgeen economisch gezien van invloed is op de financiële positie ultimo 2006. Vanwege de voorwaardelijke indexatie zijn de uitruilfactoren gebaseerd op een rekenrente van 3 procent. Daarom is er sprake van een verlagend effect op de nominale voorziening. Daarnaast is het pensioenreglement aangepast met betrekking tot de diensttijddoortelling OP/NP voor arbeidsongeschikten.

– omzetting FPU in OP	- 249	-
– diensttijddoortelling arbeidsongeschikten	- 478	446
Totaal	- 727	446

(in € miljoen)

2006

2005

Eenmalige last langleventrend (21)

Het opnemen van de langleventrend ultimo 2005 betekende een eenmalige last van € 3,6 miljard. Het restant van de voorziening trendsterfte 2004 en 2005 ad € 0,7 miljard viel daarmee vrij.

-

2.871

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer (22)

Waarde-overdrachten in de actuariële sfeer

- 130

- 184

Waarde-overnames in de actuariële sfeer

455

179

Aanpassing aanspraken primo boekjaar

292

126

Overige VPV

- 213

- 136

404

- 15

Overige WVP

- 61

-

Totaal

343

- 15

Toelichting op het geconsolideerd kasstroomoverzicht

De toelichting op de afwijkingen tussen de posten in de geconsolideerde staat van baten en lasten en de posten in het geconsolideerd kasstroomoverzicht is als volgt.

Kortgeld

De kasstromen met betrekking kortgeld u/g en o/g zijn gesaldeerd weergegeven.

Beleggingsopbrengsten

In het kasstroomoverzicht zijn de (ongerealiseerde) waardeontwikkelingen van de beleggingen niet meegenomen.

Kosten

De afschrijvingskosten zijn geëlimineerd.

Liquide middelen

De eindstand ad € 3,9 miljard heeft betrekking op de som van kas-, bank- en giro-saldi behorend bij de vlottende activa en passiva inzake beleggingen en de overige activa en passiva.

De eindstand van de liquide middelen sluit aan op de diverse in de balans en in de toelichting op de balans vermelde posten inzake liquide middelen, zoals opgenomen bij de vlottende activa en passiva inzake beleggingen en overige activa en passiva.

Het saldo liquide middelen is ultimo 2006 als volgt opgebouwd: (in € miljoen)

Vlottende activa en passiva inzake beleggingen:

Liquide middelen inclusief kortgeld u/g	16.800
---	--------

Kortgeld u/g	- 10.795
--------------	----------

Totaal, dit is exclusief banksaldi met een negatief saldo	6.005
---	-------

Banksaldi	- 2.691
-----------	---------

Liquide middelen opgenomen bij overige activa en passiva	586
--	-----

Totaal

3.900

(in € miljoen)

2006

2005

Overige toelichtingen**Actuariële analyse***Pensioenfondsen*

Resultaat op premie

Premiebaten (netto)

6.104

6.667

Pensioenopbouw

- 4.689

- 3.781

1.415

2.886

Resultaat op beleggingen

Beleggingsresultaten

17.725

21.230

Interesttoevoeging en indexatie

- 10.758

- 5.992

Actualisering marktconforme rekenrente

13.728

- 11.838

20.695

3.400

Resultaat op uitkeringen en kosten

Uitkeringen en kosten

- 5.949

- 5.600

Beschikbaar voor uitkeringen en kosten

5.925

5.574

- 24

- 26

Overige actuariële resultaten

Wijziging pensioenreglement

727

- 446

Eenmalige last langlevendrend

-

- 2.871

Actualisering overige actuariële grondslagen

- 1.648

- 1.199

- 921

- 4.516

Resultaat overig

Overige baten en lasten in de vermogenssfeer

339

192

Overige baten en lasten in de actuariële sfeer

- 404

15

- 65

207

Totaal resultaat

21.100

1.951

In bovengenoemde analyse is het verzekeringsbedrijf niet meegeconsolideerd.

De behaalde resultaten op het kapitaalbelang in het verzekeringsbedrijf zijn verantwoord bij het beleggingsresultaat.

Verzekeringsbedrijf

Resultaat op beleggingen

9

-

Resultaat op uitkeringen en kosten

- 8

-

Overige actuariële resultaten

33

-

Resultaat overig

1

-

Totaal resultaat (vóór belasting)

35

-

Segmentatieoverzicht (in € miljoen)

Balans ultimo 2006

	Pensioenfond	Verzekering- groep	Eliminaties	Geconso- lideerd
Activa	208.888	2.350	- 136	211.102
Beleggingen	205.765	2.048	- 137	207.676
Werkkapitaal	3.123	302	1	3.426
Passiva	208.888	2.350	- 136	211.102
Eigen vermogen	52.474	136	- 136	52.474
Voorziening verplichtingen	156.414	2.214	-	158.628

Resultatenrekening over het jaar 2006

	Pensioenfond	Verzekering- groep	Eliminaties	Geconso- lideerd
Baten	23.829	541	- 20	24.350
Premies	6.104	433		6.537
Beleggingsopbrengsten	17.725	108	- 20	17.813
Lasten	2.729	511		3.240
Mutatie verplichtingen	- 2.827	227		- 2.600
Uitkeringen	5.845	242		6.087
Overige lasten	- 289	42		- 247
Resultaat voor belasting	21.100	30	- 20	21.110
Belasting	-	- 10	-	- 10
Resultaat na belasting	21.100	20	- 20	21.100

Beloning bestuurders (in euro)

	Salarissen	Personele lasten	Pensioenlasten	Gratificaties	Long term incentives	2006	2005
Directieraad							
Drs DM Sluimers	317.043	43.529	55.460	79.275	88.358	583.665	510.701
Drs RMSM Munsters	275.338	54.009	48.368	70.125	100.156	547.996	440.548
Mr Drs JF Maassen	251.520	41.782	52.401	64.750	-	410.453	411.405
Drs JWE Neervens †	259.055	128.905	54.616	-	-	442.576	468.956
Prof Dr JMG Frijns	-	-	-	-	-	-	218.543
	1.102.956	268.225	210.845	214.150	188.514	1.984.690	2.050.153
Leden bestuur							
Mr Drs LC Brinkman	57.577	5.891	9.188	-	-	72.656	76.000
Overige leden	469.923	-	-	-	-	469.923	385.194
Totaal directieraad en bestuur pensioenfonds						2.527.269	2.511.347

Bijzondere omstandigheden in het afgelopen jaar en wisselingen in de samenstelling van de directieraad maken dat de beloning van bestuurders over 2006 niet zonder meer vergelijkbaar is met die over 2005. Normale component in de ontwikkeling van de salarissen is een verhoging geweest van 1 procent van het salaris en 2,1 procent van de eindejaarsuitkering in verband met CAO-aanpassingen per 1 januari 2006.

Daarnaast is bij de heer Sluimers sprake van een toelage van afgerond € 64.000 voor het waarnemen van de functie van de heer Neervens gedurende diens langdurige ziekte. De heer Neervens heeft tot november salaris ontvangen. De heer Munsters is nu een vol jaar in dienst geweest (vorig jaar tien maanden). De heer Frijns was dit jaar niet meer in dienst van ABP.

De kolom personele lasten omvat naast de werkgeversbijdragen onder meer vakantiegeld, eindejaarsuitkering, een overlijdensuitkering en vergoeding kinderopvang. Voor het bieden van meer inzicht zijn dit jaar de personele lasten en de pensioenlasten gescheiden weergegeven. De overlijdensuitkering met betrekking tot de heer Neervens ad € 87.000 is verantwoord bij de personele lasten.

De toegekende gratificaties zijn gebaseerd op de behaalde bedrijfsdoelstellingen en gelieerd aan het in 2006 genoten jaarinkomen.

De long term incentives tenslotte zijn alleen nog van toepassing op de heren Sluimers en Munsters. De long term incentives kent voor de heer Sluimers een looptijd van 6 jaar en voor de heer Munsters een looptijd van 5 jaar. De incentive bestaat uit een jaarlijkse storting op een gesepareerde rekening en een aanvullend rendement, gekoppeld aan het rendement van ABP. Voor de overige leden is deze regeling vóór 2005 geëxpireerd en uitbetaald.

Een viertal belangrijke bedrijfsdoelstellingen is bepalend voor de omvang van de variabele beloning van de directieraadsleden, die niet meer dan 25 procent zal bedragen. De vier doelstellingen betreffen het beleggingsrendement, het kostenresultaat, het serviceniveau en het fondsresultaat. Deze zullen jaarlijks worden genormeerd. Voor het beleggingsrendement geldt naast een outperformance óók een absolute rendementseis van 7 procent gemiddeld over drie jaar. Het kostenresultaat zal zijn gefocust op het behoren tot de groep van 25 procent goedkoopste pensioenfondsen in de wereld. Voor het serviceniveau geldt dat een toppositie wereldwijd wordt nagestreefd. Bij het fondsresultaat wordt gekeken naar de mate van indexatie die in enig jaar is gerealiseerd.

Door de mate van indexatie - een component die niet direct stuurbaar is voor de directieraad omdat die bepaald wordt door ò de dekkingsgraad ò de ontwikkelingen van de lonen - zwaar te laten meewegen in de variabele beloning wordt invulling gegeven aan de politiek-maatschappelijke positie van ABP, respectievelijk wordt zichtbaar gemaakt dat indien de fondspositie aanleiding geeft om de indexatie te korten, dit ook doorwerkt in de beloningen van de top van het bedrijf.

Overige beloningen (in euro)

De beloningen aan leden van Commissies en Raden van Commissarissen zijn als volgt geweest:

	2006	2005
Leden Commissie van Beroep	54.318	55.861
Leden Beleggingscommissie	93.201	132.440
Leden Deelnemers- en Werkgeversraad	146.327	96.491
De daling van beloningen aan de leden van de Beleggingscommissie is te verklaren doordat het aantal leden met 1 persoon is verminderd.		
De stijging van de beloningen aan de deelnemers- en werkgeversraad is te verklaren doordat in 2006 meer is vergaderd dan in het jaar 2005.		
Raden van Commissarissen		
Vesteda Groep BV	-	133.005
KFN Holding BV	80.000	80.000
Alpinvest Partners NV (aandeel ABP)	69.500	67.888
Loyalis NV	72.743	-

De beloningen aan de Raad van Commissarissen van Vesteda Groep BV wordt niet vermeld omdat het belang is afgebouwd naar <50%. De vergoeding aan de Raad van Commissarissen bij Loyalis NV wordt vanaf 2006 vermeld omdat het belang in 2006 is gekocht.

Omzet

De omzet volgens de definitie van de Richtlijn Pensioenfondsen bedraagt over 2006 € 12,2 miljard (2005: € 12,7 miljard). Het betreft de som van (bruto) premies en directe beleggingsopbrengsten.

Gezien de specifieke definitie van omzet die geldt voor pensioenfondsen en is vastgelegd in RJ 610, is het niet mogelijk aansluiting te vinden met de cijfers in de staat van baten en lasten en in het segmentatieoverzicht.

Overzicht van de belangrijkste in de consolidatie betrokken kapitaalbelangen

Entiteiten	Vestigings- plaats	Belang in %	Kernactiviteit
ABP Investments US, Inc	Delaware	100	Managementmaatschappij voor beleggingen in de VS
ABP Investments Asia Ltd	Hong Kong	100	Managementmaatschappij voor beleggingen in Azië
Alpinvest Partners NV	Amsterdam	50	Beleggen in private equity
BRD Vastgoed Holding BV	Heerlen	100	Managementmaatschappij voor beleggingen in Duitsland
Britannica Ltd	Jersey	100	Beleggen in onroerend goed in Italië
CHEP Fund Ltd	Jersey	100	Beleggen in onroerend goed in Italië
CRM Limited	Jersey	100	Beleggen in onroerend goed in Italië
ERF-CDS Fund, LLC	Delaware	100	Beleggen via hedgefondsen
Externe Hypothecaire Beleggingen Heerlen BV	Heerlen	100	Het houden van belangen in dochter vennootschappen
Kat Fund LLC	Delaware	100	Beleggen via hedgefondsen
KFN Holding BV	Utrecht	100	Beleggen in onroerend goed
Koala Property Inv. Pty Ltd.	Sydney	100	Houdstermaatschappij
Laurel Ridge Volatility Fund Ltd	Cayman Islands	100	Beleggen via hedgefondsen
Lehman Brothers Offshore Partners	Bermuda	99	Beleggen in onroerend goed
Limetree Investments Inc	Delaware	100	Belang in State Street Global Alliance LLC
Loyalis Financial Services NV	Amsterdam	100	Beheren van beleggingsfondsen
Loyalis NV	Heerlen	100	Deelnemen in, verlenen van diensten aan en behartigen belangen van verzekeringsmijen
Lumbercy BV	Amsterdam	100	Beleggen in onroerend goed
Mauro BV	Amsterdam	100	Houdstermaatschappij
New Holland Absolute Return Fund Ltd	Cayman Islands	100	Beleggen via hedgefondsen
(NIH) Netherlands International Hotels BV	Heerlen	83	Beleggen in onroerend goed
Oeral Investments BV	Zeist	50	Beheren van commanditaire vennootschappen
Oiltree Investments EQ Inc	Delaware	100	Houdstermaatschappij
Oiltree Investments ET Inc	Delaware	100	Houdstermaatschappij
Oiltree Investments Inc	Delaware	100	Houdstermaatschappij
Parijs Kantoren Fonds BV	Amsterdam	100	Houdstermaatschappij
PARNIB-ABP Investments BV	Den Haag	67	Beheren private equity beleggingen
Partalia Ltd.	Jersey	100	Beleggen in onroerend goed in Italië
Parvenor SARL	Luxemburg	100	Houdstermaatschappij
Restalux BV	Amsterdam	100	Houdstermaatschappij
Tooronga Investments LLC	Delaware	100	Houdstermaatschappij
TST Netherlands-Europa CV	Amsterdam	100	Beleggen in onroerend goed
TST Netherlands-Europa V CV	Amsterdam	100	Beleggen in onroerend goed
Winst Fund LLC	Delaware	100	Beleggen via hedgefondsen

Een volledige lijst van kapitaalbelangen inclusief (klein)dochters is gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Maastricht.

(in € miljoen)

31-12-2006

31-12-2005

Enkelvoudige jaarrekening 2006**Enkelvoudige balans**

Beleggingen

– deelnemingen	401	184
– vastrentende waarden	89.898	88.544
– zakelijke waarden	106.317	94.575
– overige beleggingen	8.707	3.990

205.323 187.293

Vlottende activa en passiva inzake beleggingen

– vorderingen en overlopende activa	45.033	30.845
– liquide middelen inclusief kortgeld u/g	16.591	13.643
– schulden en overlopende passiva	- 53.855	- 41.783
– kortgeld o/g	- 4.904	- 272

2.865 2.433

Overige activa en passiva

– materiële activa	77	84
– vorderingen en overlopende activa	544	609
– liquide middelen	518	472
– schulden en overlopende passiva	- 439	- 276

700 889

Beschikbare middelen

208.888 190.615

Voorziening pensioenverplichtingen (VPV)

– ouderdoms- en nabestaandenpensioenen	152.199	150.208
– invaliditeitspensioenen en herplaatsingstoelagen	2.350	2.521
– flexibel pensioen en uittreden	1.761	6.434
– ABP ExtraPensioen	104	78

156.414 159.241

Algemene reserve

52.474 31.374

(in € miljoen)

2006

2005

Enkelvoudige staat van baten en lasten

Resultaten van deelnemingen (na belasting)

95

12

Overige baten en lasten

21.005

1.939

Fondsresultaat

21.100

1.951

Toelichting op de enkelvoudige financiële overzichten

De in de enkelvoudige financiële overzichten gehanteerde grondslagen voor de financiële verslaggeving zijn dezelfde als die toegepast in de geconsolideerde jaarrekening. Behoudens de posten van het verzekeringsbedrijf wijken de enkelvoudige cijfers nauwelijks af van de geconsolideerde cijfers.

Het verloop van de post deelnemingen is als volgt

Waarde primo

184

1.130

Aankopen

122

19

Verkopen

-

- 825

Waardeontwikkeling

95

12

Uitgekeerd dividend

-

- 152

Waarde ultimo

401

184

Overige gegevens

Statutaire winstverdeling

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Het fondsresultaat wordt echter jaarlijks geheel ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Financiering en uitvoering

Voor wat betreft de verhouding tussen de sponsors en ABP ten aanzien van de financiering van de pensioenregeling is het volgende van belang. In de Wet Privatisering ABP is geregeld dat overheidswerknemers verplicht deelnemen in de pensioenregeling ABP. Bij die wet is verder geregeld dat de overheidswerkgevers en de overheidswerknemers verplicht zijn tot naleving van de statuten en reglementen van ABP.

Ten aanzien van de financiering van de pensioenen is in hoofdstuk 4 van het pensioenreglement van ABP expliciet vermeld welke premies door de aangesloten werkgevers voor welke pensioenen aan ABP verschuldigd zijn. Dit hoofdstuk bevat tevens een expliciete bepaling over de periodiciteit van de premiebetaling en de sanctie in geval van niet tijdige betaling. Verder is van belang dat in de statuten van ABP is geregeld dat het fonds werkt volgens een Actuariële Bedrijfstechnische Nota en dat de middelen van het fonds naast de genoemde premies onder meer bestaan uit de beschikbare middelen van het fonds en de inkomsten uit beleggingen daarvan.

Ten aanzien van de uitvoering is, zoals hierboven al aangegeven, van belang dat er sprake is van een verplichte deelname aan de pensioenregeling en dat de statutaire taak van ABP is om werkzaam te zijn als bedrijfstakpensioenfonds voor overheid en onderwijs. Het bestuur draagt zorg voor de uitvoering van die taak.

De pensioenregeling van ABP is ook van toepassing op de eigen medewerkers en die van het verzekeringsbedrijf.

Het jaarverslag is, mede op basis van een positief advies van de Deelnemersraad en Werkgeversraad, vastgesteld in de bestuursvergadering van de Stichting Pensioenfonds ABP d.d 23 maart 2007.

Actuariële verklaring

Opdracht

Ingevolge de aan Watson Wyatt BV door Stichting Pensioenfonds ABP te Heerlen verleende opdracht tot actuariële certificering is de financiële positie per 31 december 2006 van het fonds door mij beoordeeld ten opzichte van de actuariële risico's die het fonds loopt. Tevens zijn de overige taken, voor de waarmerkend actuaris voortvloeiend uit de wet, door mij vervuld.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door het pensioenfonds. Overeenkomstig de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het fonds mij geïnformeerd over de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn. De opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten behoren tot de genoemde administratieve basisgegevens.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de financiële positie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening 2006.

Werkzaamheden

Bij de actuariële beoordeling van de financiële positie zijn conform artikel 147 van de Pensioenwet de aangehouden voorziening pensioenverplichtingen door mij onderzocht. De uitgangspunten, grondslagen en methoden, die zijn toegepast bij de vaststelling van de voorziening, respectievelijk bij de voorbereiding van de uitgevoerde toetsen van de toereikendheid van de fondsmiddelen, heb ik beoordeeld.

De berekeningen voor de vaststelling van de voorziening en die voor de uitgevoerde toetsen zijn zowel globaal als steekproefsgewijs door mij beoordeeld.

Deze beoordelingen zijn zodanig gepland en uitgevoerd, dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de desbetreffende berekeningsresultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Voorts heb ik de financiële opzet van het pensioenfonds beoordeeld. De mate van zekerheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum opgebouwde pensioenverplichtingen zal kunnen nakomen is door mij geëvalueerd. Tevens is door mij gecontroleerd of de vaststelling van de kostendekkende premie heeft plaatsgevonden in overeenstemming met de richtlijnen van De Nederlandsche Bank (DNB). De beschreven werkzaamheden zijn in overeenstemming met binnen het actuariële beroep geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor het hierna te geven oordeel. Hierbij zijn de richtlijnen van het overgangsregime Financieel Toetsingskader als uitgangspunt genomen.

Oordeel

De bevindingen van de accountant ten aanzien van de door het fonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat die gegevens door mij als uitgangspunt van de daarop voortbouwende en door mij beoordeelde berekeningen zijn aanvaard.

Voorzieningen

Hiermede verklaar ik mij te kunnen verenigen met het geheel van de methoden en grondslagen voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Deze voorziening is, met inachtneming van artikel 126 van de Pensioenwet, getoetst uitgaande van door mij realistisch geachte grondslagen. Naar mijn oordeel is de hoogte van de in jaarrekening genoemde voorziening pensioenverplichtingen, als geheel bezien, op de balansdatum prudent.

Toetsing van de fondsmiddelen aan criteria van DNB

De toets volgens de richtlijnen van DNB wijst uit dat de op de balansdatum aanwezige middelen van het pensioenfonds ten minste gelijk zijn aan de door DNB voor de ondergrens gestelde norm. Gemeten naar deze maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van dekking.

De totale reserves bij het pensioenfonds zijn op de balansdatum ten minste gelijk aan de daartoe door DNB gestelde norm.

Vaststelling van de kostendekkende premie

De kostendekkende premie over het boekjaar is vastgesteld in overeenstemming met de richtlijnen van DNB.

Financiële positie van het pensioenfonds

Bij mijn beoordeling van de financiële positie is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum. In 2006 heeft het pensioenfonds haar reservetekort ingelopen en is ten opzichte van de nominale verplichtingen een reserveoverschot ontstaan. De financiële positie van Stichting Pensioenfonds ABP is naar mijn mening daarom voldoende. Verdere versterking van de financiële positie is echter nodig om gegeven het gevoerde beleid volledige toelagen mogelijk te maken.

Nieuwegein, 23 maart 2007

Ir drs G Veluwenkamp AAG

Watson Wyatt BV

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds ABP

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag op pagina 67 tot en met 118 opgenomen jaarrekening 2006 van Stichting Pensioenfonds ABP te Heerlen bestaande uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2006 en de geconsolideerde en enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2006 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds ABP per 31 december 2006 en van het resultaat over 2006 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 23 maart 2007

PricewaterhouseCoopers Accountants NV

Prof dr JA van Manen RA

Personalia

Samenstelling bestuur en directieraad
In onderstaand overzicht zijn de leden van bestuur en directieraad opgenomen, met vermelding van hun hoofd- en relevante nevenfuncties.

Bestuur

mr drs LC Brinkman

[hoofdfunctie](#)

- voorzitter Bouwend Nederland
- [relevante nevenfuncties](#)
- vice-voorzitter VNO-NCW
- lid Sociaal-Economische Raad
- commissaris RABO-Bouwfonds/Friesch-Groningse Hypotheek bank
- commissaris Philip Morris Holland
- commissaris DuPont Nederland
- president-commissaris Cultuurfonds Triodos Bank
- president-commissaris Zuidas Onderneming Amsterdam io

dr LJCM Le Blanc

[hoofdfunctie:](#)

- Chief Financial Officer, Urenco Ltd
- [relevante nevenfuncties](#)
- geen

mr CW van Boetzelaer

[hoofdfunctie](#)

- geen
- [relevante nevenfuncties](#)
- voorzitter Trust/Houdster Maatschappijen Compass (Bata) Groep
- lid Raad van Commissarissen IMC BV

mr HCJL Borghouts

[hoofdfunctie](#)

- Commissaris van de Koningin in Noord-Holland
- [relevante nevenfuncties](#)
- lid bestuur van het Instituut voor Nederlandse Kwaliteit (INK)
- lid bestuur/penningmeester Stichting Bijzondere Leerstoel 'De overheid als arbeidsorganisatie'
- voorzitter Raad van Toezicht Expertise-centrum Forensische Psychiatrie
- voorzitter Raad van Toezicht IJssel-meerziekenhuizen
- lid Raad van Advies Nederlands Genootschap van Burgemeesters

drs J Riezenkamp (tot 1 april 2006)

[hoofdfunctie](#)

- geen
- [relevante nevenfuncties:](#)
- voorzitter Amsterdamse Kunstraad
- voorzitter DasArts
- voorzitter Theater Hal 4

mr JN van Lunteren

(m.i.v. 1 april 2006)

[hoofdfunctie](#)

- organisatieadviseur bij Het Expertise Centrum
- [relevante nevenfuncties](#)
- voorzitter Centrale Commissie voor de Statistiek
- Lid Raad van Commissarissen Dutch Infrastructure Fund BV
- Lid Auditcommissie Ministerie van OC&W

mr drs GAA Verkerk

[hoofdfunctie](#)

- burgemeester van Delft
- [relevante nevenfuncties](#)
- lid Bestuur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- voorzitter College van Arbeidszaken van de VNG
- lid/voorzitter Verbond Sectorwerkgevers Overheid VSO

BHJMM Völkers

[hoofdfunctie](#)

- hoofd directeur personeel Ministerie van Defensie (tot 1 november 2006)
- [relevante nevenfuncties](#)
- bestuurslid Stichting CAOP

K Kruithof

[hoofdfunctie](#)

- secretaris van Vakbond CNV Publieke Zaak
- [relevante nevenfuncties](#)
- bestuurslid Stichting VUT-fonds Overheids- en Onderwijspersoneel
- plaatsvervangend lid Bestuur Verenigingsbedrijfstak Pensioenfondsen

CAM Michielse

[hoofdfunctie](#)

- directeur CMHF, centrale van middelbare en hogere functionarissen bij overheid, onderwijsbedrijven en instellingen
- [relevante nevenfuncties](#)
- bestuurslid pensioenfonds KPN van werknemerszijde
- lid pensioencommissie Vakcentrale MHP
- bestuurslid Spaarfonds SCO
- lid Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid namens de CMHF
- bestuurslid Stichting Vut-fonds Overheids- en Onderwijspersoneel
- lid bestuursraad CAOP

G van der Gaarden

[hoofdfunctie](#)

- bestuurslid Onderwijsbond CNV
- [relevante nevenfuncties](#)
- bestuurslid Stichting VUT-fonds Overheids- en Onderwijspersoneel

AA Rolvink**hoofdfunctie**

- bestuurslid AOB/penningmeester

relevante nevenfuncties

- CAO-onderhandelaar
- bestuurslid Stichting Vut-fonds Overheids- en Onderwijspersoneel
- lid Raad voor het Overheidspersoneels- beleid

Mw EL Snoey**hoofdfunctie**

- voorzitter ABVAKABO FNV

relevante nevenfuncties

- lid SER (Sociaal Economische Raad)
- lid Federatieraad FNV
- lid bestuur PSI (Public Services International)
- lid bestuur Vereniging van Bedrijfstaking- pensioenfondsen
- lid bestuur FNV Mondiaal

J Witvoet**hoofdfunctie**

- vice-voorzitter van de vakbond voor defensiepersoneel VBM/NOV

relevante nevenfuncties

- voorzitter Ambtenarencentrum
- voorzitter Stichting Zorgzaam
- bestuurslid Stichting Vut-fonds Overheids- en Onderwijspersoneel
- bestuurslid Stichting Ziektekosten Verzekering Krijgsmacht (SZVK)
- lid ledenraad ACHMEA

Beleggingscommissie**Voorzitter**

P Lambert

Leden

dr F Fröhlich
prof dr P de Grauwe
mr SD Kaempfer

Commissie van Beroep**Voorzitter:**

J Witvoet

Leden:

JAM van 't Hooft
mr JGFM van Kessel
K Kruihof
AC van Pelt
mr MJF Stelling
mw mr ESM van Zadelhoff

Directieraad**drs JWE Neervens †**

(tot 3 november 2006)

hoofdfunctie

- voorzitter directieraad ABP
- voorzitter Raad van Toezicht Hogeschool Zuyd
- president commissaris DELA
- lid Raad van Commissarissen Loyalis NV
- lid Raad van Commissarissen NV Nederlandse Spoorwegen
- lid Raad van Toezicht Universiteit van Maastricht
- lid bestuur Stichting Instituut GAK
- voorzitter Raad van Advies Pensioen Bestuur & Management

drs DM Sluimers**hoofdfunctie**

- lid directieraad ABP, directeur Financiën
- waarnemend voorzitter directieraad ABP (geheel 2006)

relevante nevenfuncties

- lid van de Raad van Commissarissen van Atradius
- lid van de Raad van Advies Rabobank
- voorzitter van het Curatorium van de post doctorale treasury opleiding Vrije Universiteit
- voorzitter Stichting Pensioenwetenschappen
- lid van het Curatorium van de Rijks- academie van Financiën en Economie

drs RMSM Munsters MiF**hoofdfunctie**

- lid directieraad ABP, directeur Vermogens- beheer

relevante nevenfuncties

- voorzitter Eumedion (Corporate Governance Forum)
- lid Raad van Advies Tilburg Centre of Finance
- lid Raad van Commissarissen Alpinvest Partners NV
- lid Commissie Kapitaalmarkt van de Autoriteit Financiële Markten (AFM)
- adviseur van de Beleggingscommissie van Stichting Pensioenfondsen ARCADIS Nederland

mr drs JF Maassen**hoofdfunctie**

- lid directieraad ABP, directeur Pensioenen

relevante nevenfuncties

- president van de European Federation for the Retirement Provision (EFRP)
- directeur van de European Association of the Public Sector Pension Institutions (EAPSPI)
- lid van de pensioen commissie van het VNO/NCW
- lid van het college van advies van de Vereniging van Bedrijfstaking Pensioen- fondsen.
- lid van de Raad van Commissarissen Obvion
- lid Raad van Advies Stichting Pensioen- wetenschappen
- lid Raad van Advies Stichting Koets en Rij
- lid van de consultative panel CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors)
- Lid Raad van Advies Ede en Partners Maastricht

Deelnemersraad per 31-12-2006:

[ACOP](#)

JMH Beurskens
 AGJ Boender
 mw C Bombeeck
 J Custers
 AJM Debie
 MN Kleefstra
 GH Kocken
 JA van Nie
 HJ Nieuwenhuizen
 mw mr MHJG Nijssen
 mw drs CAM Oostvriesland-van den Zanden
 FJ van de Pol
 RW Sriram
 PBM Vermaseren
 H Vos
 A van Wamelen

[CCOOP](#)

EWP van Boven
 TJM Frerichs
 drs JJH Geeven
 WJH Jetten
 CM Kruf
 FJC van der Looy
 HG de Pee
 PC Roeleveld
 mw MJ de Sutter-Besters

[Gepensioneerdenfractie NVOG](#)

ir B Koster
 drs E Nypels
 S van der Schoot

[AC](#)

PGJ Jong
 GMH Kuenen
 RWE Raats
 RH Roggema
[CMHF](#)
 prof dr C A de Lange
 WBM Treu
 ir AW Verburg
 drs M Weusthuis

Werkgeversraad per 31-12-2006:

[Sector Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen](#)

WGG van Dalen
 mr BJ Geerts
 L Labruyere
 LFP Niessen
 dr Ch Otten
 mw M Recter
 H Schutt
 PA Taapke
 drs PH van der Veen
 mr JA Wenneker

[Sector Rijk](#)

BM Baert
 DJ Diederix
 mw drs CA van Ogtrop
 mr PAJ Sieverding
 mw drs AH Spaan
[Sector Defensie](#)
 commandeur FJH van de Berg
 mr JGFM van Kessel
 WGA van der Wansem

[Sector Politie](#)

FG Diepenbach
 mw PM Pater
[Sector Rechterlijke Macht](#)
 H Springer
 mw drs FJ Sutrisna

[Sector Gemeenten](#)

mw drs J Boere
 FC Dales
 WFM Heijmans
 C Huisman
 drs J Miedema
 mw drs van der Tempel

[Sector Provincies](#)

WH Brinkman
 D Oosterhaven
[Sector Waterschappen](#)

drs WR van Heemst
 G de Koe
[Werkgeversvereniging Energie- en Nutsbedrijven \(WENB\)](#)

mr HP Borra
 mr NJH Sijben
 mr PCF van der Vlucht

[Klachteninstantie Werkgeversraad](#)

GAW van Dalen
 LGLM Poell
 mw mr MGW Robbers-Van der Borg
 mr MJF Stelling
 drs H van der Walle, voorzitter

Externe actuaris

Watson Wyatt BV

Externe accountant

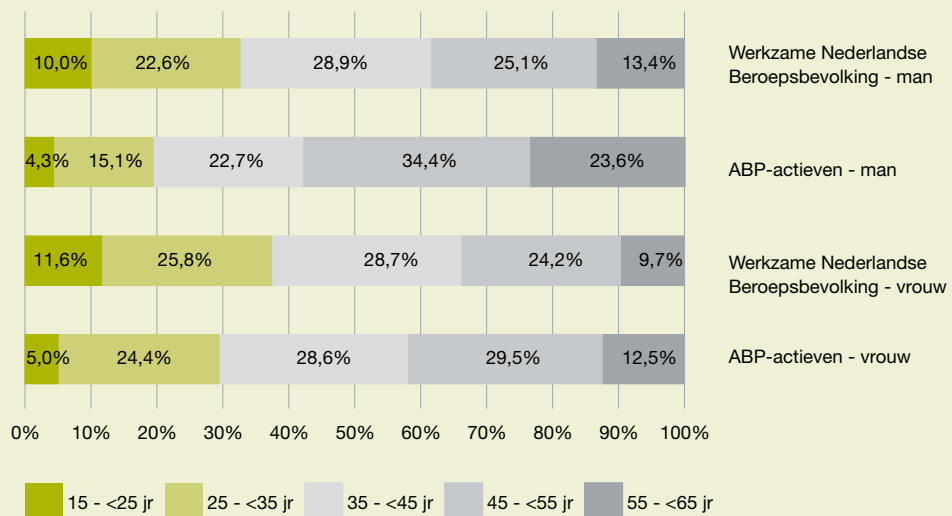
PricewaterhouseCoopers Accountants NV

Afkortingen en begrippen

- ABTN** Actuariële Bedrijfstechnische Nota
- AFUP** Aanvulling Flexibele
Uittredingsregeling Politie
- AAOP** ABPArbeidsongeschiktheidspensioen
- CBS** Centraal Bureau voor de Statistiek
- CEM** Cost Effectiveness Measurement
- EFRP** European Federation for Retirement
Provision
- ESG** Environmental, social and governance
- FPU** Regeling Flexibel Pensioen en Uittreden
- HPT** Herplaatsingstoelage
- IP** Invaliditeitspensioen
- FTK** Financieel Toetsingskader
- NP** Nabestaandenpensioen
- OP** Ouderdompensioen
- StAr** Stichting van de Arbeid
- VPL** VUT/Prepensioen en Levensloop
- VB** Vereniging van Bedrijfstakpensioen-
fondsen
- VUT** Regeling Vervroegd Uittreden
- WIA** Wet Werk en Inkomen naar Arbeids-
vermogen
- (Wet) BPF** (Wet betreffende verplichte
deelneming in) Bedrijfs(tak)pensioenfonds
- WM** World Markets Company
- ALM** Analyse van de onderlinge samenhang
van de ontwikkeling van beleggingen en
verplichtingen ter toetsing van het premie-,
indexatie- en beleggingsbeleid
- Asset** Beleggingscategorie
- Basispunt** 0,01 procent-punt
- Benchmark** Norm waarmee kosten en
prestaties van instellingen uit dezelfde sector
worden vergeleken
- Beklemd reserve** Een reserve die niet voor
uitkering in aanmerking komt
- Cash collateral** Ontvangen zekerheden in
contanten
- Checks and balances** Interne en externe
toetsen en controles
- Collateralfondsen** Fondsen waarin verkregen
en verstrekte zekerheden (obligaties of con-
tanten) zijn ondergebracht
- Commodities** Beleggingen in goederen en
grondstoffen (verbruiksartikelen)
- Compliance** Handelen in overeenstemming
met (in- en externe) wet- en regelgeving en
integriteitsbeleid
- Corporate governance** Goed ondernemer-
schap, gericht op (het toezien op) integer en
transparant handelen en het afleggen van
verantwoordelijkheid daarvoor
- Credit spread** Verschil tussen het rentetarief
op bedrijfsobligatie en staatsobligatie
- Cross currency swap** Een overeenkomst
om rentestromen in verschillende valuta te
ruilen zonder uitwisseling van de hoofd-
sommen zelf
- Defined Benefit** Pensioensysteem waarbij
de pensioentoezegging is uitgedrukt in een
percentage van het laatstverdiende of
gemiddelde salaris (dus een zekere
uitkomst)
- Defined Contribution** Pensioensysteem
waarbij de pensioentoezegging bestaat uit
een jaarlijkse inleg die voor rekening en
risico van de pensioengerechtigde wordt
belegd (dus een onzekere uitkomst)
- Dekkingsgraad** De mate waarin de
toegezegde pensioenverplichtingen zijn
gedekt door aanwezig vermogen
- Exposure** Marktw waarde van een asset of in
het geval van derivaten de waarde van de
onderliggende asset
- Future** Op de beurs verhandeld termijn-
contract met verplichte levering van de
onderliggende waarden in de toekomst
tegen een vooraf vastgestelde prijs.
- Hedgefondsen** Beleggingsfondsen die op
basis van een vastgelegde strategie
proberen een positief rendement te behalen
onafhankelijk van het marktrendement. Het
zijn vaak fondsen met een besloten karakter
die met geleend geld opereren en gebruik
maken van afgeleide producten (derivaten)
- Human resources** Menselijk talent
- Indexatie** Aanpassing van de toegezegde
pensioenrechten aan de algemene loon-
ontwikkeling in enig jaar. De indexatie is
strikt voorwaardelijk.
- Index obligaties** Obligatie waarvan de
couponbetaling gecorrigeerd wordt voor de
inflatie
- Inflatie** Geldontwaarding
- Initial margin** Het dekkingsbedrag dat voor
een futurepositie moet worden aangehouden
bij het openen van een positie
- Nominaal** Uitgedrukt in geldwaarde of
procenten zonder rekening te houden met
toekomstige loon- of prijsinflatie
- Normportefeuille** De vooraf gedefinieerde
samenstelling van de beleggingsportefeuille
met bijbehorende benchmarks, waaraan de
behaalde beleggingsrendementen achteraf
worden getoetst
- Peer group** Referentiegroep met vergelijkba-
re/gelijkwaardige activiteiten of producten
- Private Equity** Participatie in het risico-
dragend vermogen van niet beursge-
noteerde ondernemingen
- Reëel** Uitgedrukt in geldwaarde of procen-
ten, rekening houdend met toekomstige
loon- of prijsinflatie
- Repo** Overeenkomst (repurchase agree-
ment) waarbij tegen vooraf gestelde aan-
of verkoopprijs en tijdstip stukken worden
uitgewisseld met behoud van economisch
risico
- Slapers** Deelnemers van een pensioenfonds
die niet langer bij dit fonds pensioenrechten
opbouwen
- Spread** Het rendementsverschil tussen twee
vermogenstitels
- Vastgoedfondsen** Een beleggingsfonds
waarvan het kapitaal is belegd in vastgoed
- Vastrentende waarden** Beleggingen met
een vaste looptijd en een overeengekomen
plan van rente en aflossing, zoals onder-
handse leningen, obligaties en hypothecaire
leningen
- Zakelijke waarden** Aandelen, private equity,
commodities en onroerend goed
- Z-score** Een maatstaf die het verschil meet
tussen het feitelijk behaald rendement en het
rendement van de vooraf gedefinieerde
normportefeuille, rekening houdend met
kosten. De Z-score is één van de criteria op
grond waarvan eventueel kan worden afge-
zien van de verplichte deelneming in een
bedrijfstakpensioenfonds

Statistische bijlage
deelnemerspopulatie

1. Procentuele verdeling werkzame Nederlandse beroepsbevolking en ABP-actieven ultimo 2006

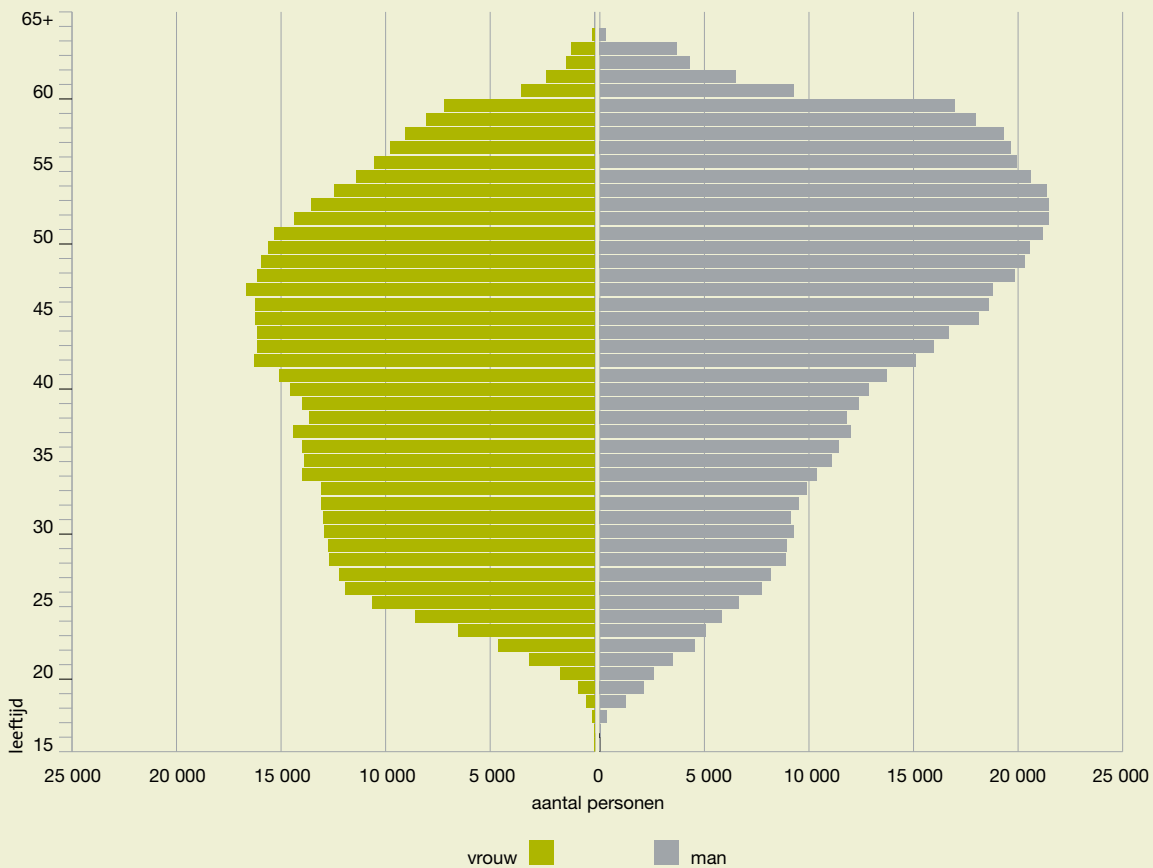

Bij de actievenpopulatie van het ABP is duidelijk sprake van vergrijzing.

Zo bedraagt het procentuele aandeel van de jongste leeftijdsklasse minder dan de helft van het aandeel bij de Nederlandse beroepsbevolking.

Bij de tweede en de derde leeftijdsklasse is het verschil ook aanwezig, echter niet zo groot. Vooral bij de vrouwen is het verschil klein.

Aan de andere kant van de leeftijdsverdeling zijn de twee oudste leeftijdsklassen relatief sterker vertegenwoordigd bij de ABP-populatie in vergelijking met de Nederlandse beroepsbevolking. Vooral bij de mannen is dit verschil opvallend.

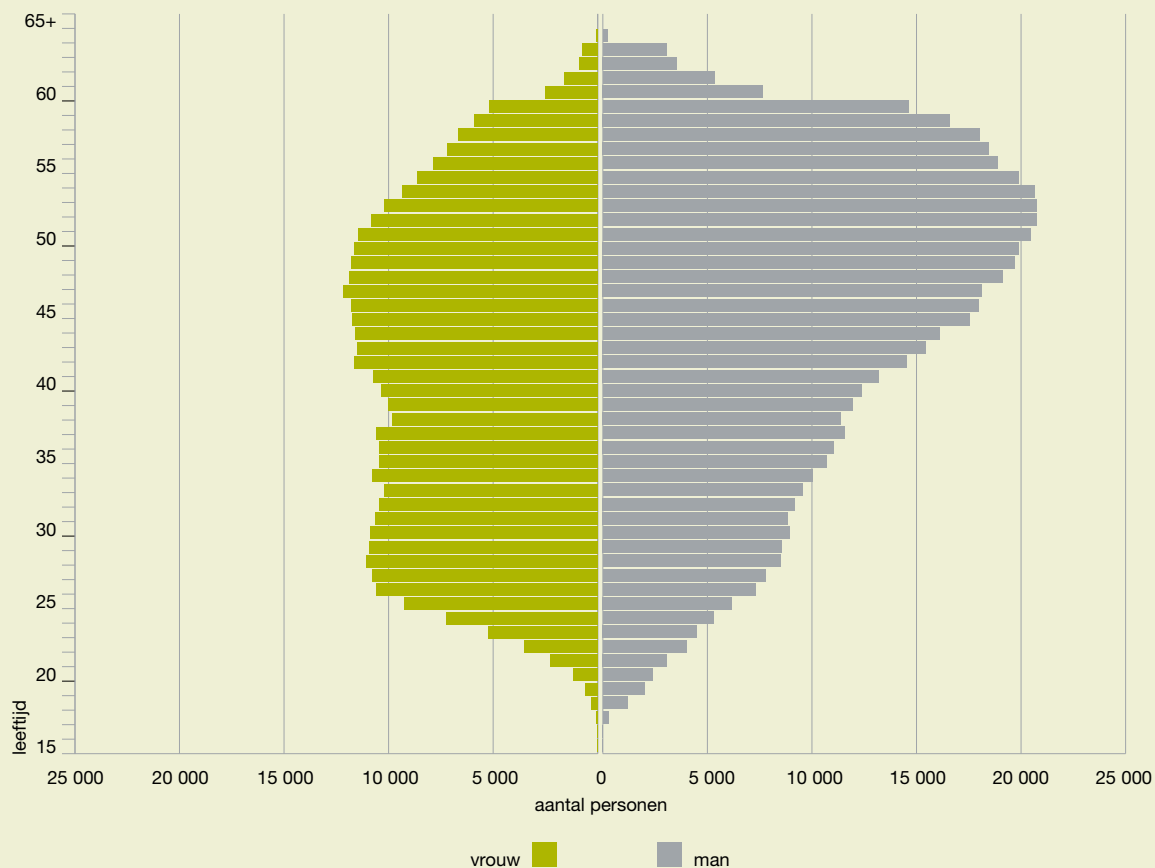
3. Beloop van het aantal actieven naar leeftijdsklasse en geslacht - aantal personen

lftklasse	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
15-<25 jr	25.159	25.836	24.758	25.789	24.872	27.013	27.808	29.800	29.003	30.102
25-<35 jr	88.671	126.548	90.395	125.622	92.362	125.400	94.233	125.319	92.875	122.097
35-<45 jr	133.173	148.443	139.622	148.766	146.239	148.935	151.562	148.571	157.207	147.731
45-<55 jr	201.984	152.773	205.214	148.243	207.949	143.005	210.730	137.007	213.351	131.856
>=55 jr	138.694	64.559	134.293	59.576	138.615	58.240	134.385	53.555	126.651	48.699
totaal	587.681	518.159	594.282	507.996	610.037	502.593	618.718	494.252	619.087	480.485

Gedurende de afgelopen jaren is het aantal mannen teruggelopen met 5,1%, terwijl het aantal vrouwen met 7,8% is gestegen. De man/vrouw-verhouding is dus veranderd. Ultimo 2006 is het aandeel mannen 53,1% tegen 56,3% ultimo 2002.

De vergrijzing is voor beide geslachten zichtbaar in een toename van het aandeel van de hoogste twee leeftijdsklassen. De relatieve aantallen in deze klassen zijn gestegen van 54,9% naar 58% voor de mannen en 37,6% naar 41,9% voor de vrouwen.

4. Leeftijdsverdeling actieven ultimo 2006 - aantal fte's

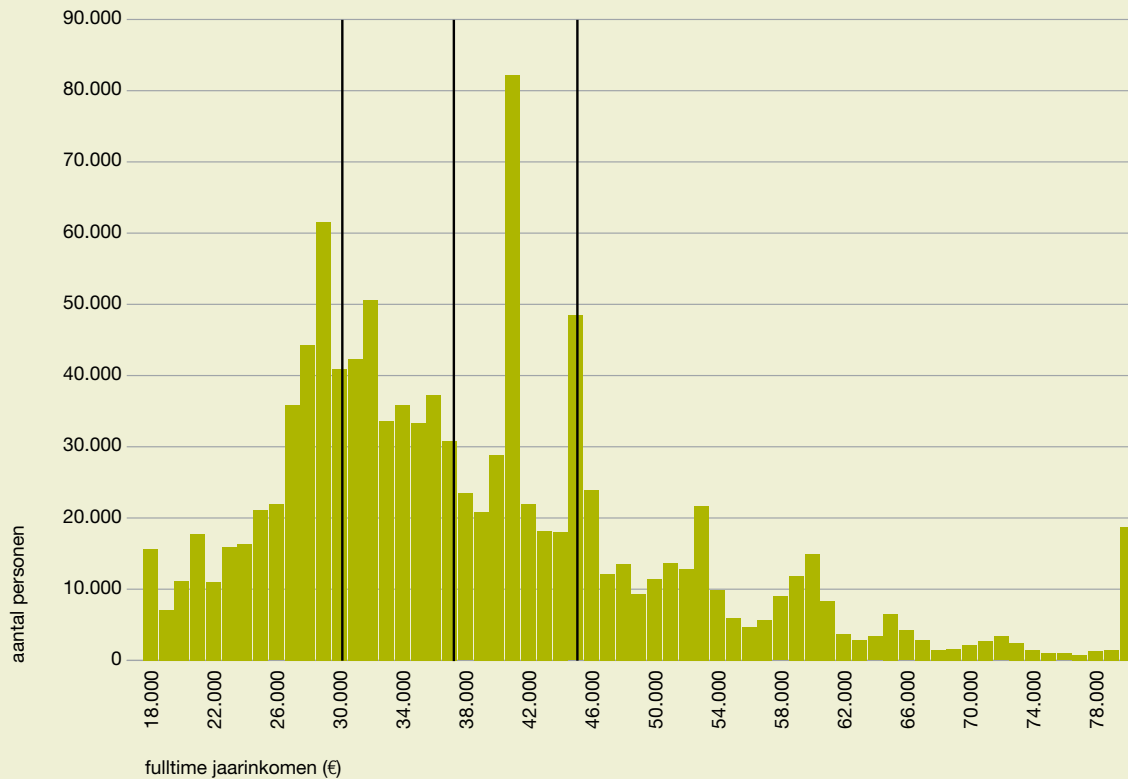

5. Beloop van het aantal actieven naar leeftijdsklasse en geslacht - aantal fulltime equivalenten

lfkklasse	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
15-<25 jr	22.746	20.489	22.130	20.191	22.609	22.367	25.233	25.010	25.879	24.932
25-<35 jr	85.038	105.840	85.562	103.576	88.031	104.038	90.648	104.861	89.539	102.375
35-<45 jr	128.577	107.368	133.429	105.128	140.264	105.200	146.227	105.609	152.122	105.683
45-<55 jr	195.268	113.053	195.801	107.264	198.731	103.788	202.207	100.383	205.809	97.884
>=55 jr	126.516	47.349	123.833	41.893	123.149	39.296	119.331	35.814	112.849	32.351
totaal	558.145	394.100	560.755	378.052	572.785	374.689	583.646	371.677	586.198	363.225

Door de aantallen fulltime-equivalenten te delen door de aantallen personen kan een gemiddeld fulltime-equivalent worden berekend.

Dit gemiddelde fulltime-equivalent bedraagt voor de mannen 0,95 (2006), voor de vrouwen is dit equivalent 0,76. Over de jaren heen zijn deze equivalenten vrij stabiel. Tussen de leeftijdsklassen zijn er wel verschillen in de gemiddelde fte's.

De verdeling kent enkele pieken die veroorzaakt worden door concentraties van personen in bepaalde salarisschalen.

De middelste kwartielgrens - de mediaan - verdeelt de populatie in twee groepen van gelijke grootte. Deze mediaan ligt bij 37.000 euro. Door de scheve verdeling van het fulltime jaarinkomen is het vierde kwartiel heel breed.

7. Gemiddelde opgebouwde diensttijd en aantal personen voor de actieven ultimo 2006

leeftijdsklasse	gemiddelde diensttijd			aantal personen		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
15-<20	0,97	0,70	0,90	3.687	1.290	4.977
20-<25	2,49	1,64	2,04	21.472	24.546	46.018
25-<30	3,93	3,56	3,71	40.411	60.354	100.765
30-<35	6,42	5,94	6,14	48.260	66.194	114.454
35-<40	9,33	7,68	8,44	58.761	70.081	128.842
40-<45	14,71	10,68	12,65	74.412	78.362	152.774
45-<50	20,06	12,90	16,78	95.800	81.347	177.147
50-<55	25,10	14,84	20,99	106.184	71.426	177.610
55-<60	29,58	16,41	25,19	97.639	48.956	146.595
>=60	31,92	17,94	28,09	41.055	15.603	56.658
totaal	18,64	10,07	14,63	587.681	518.159	1.105.840

Uit de tabel blijkt dat vrouwen aanzienlijk minder opgebouwde diensttijd kennen dan mannen. Dit wordt veroorzaakt door het werken in deeltijd - dat relatief vaker bij vrouwen voorkomt dan bij mannen - alsmede onderbrekingen van de carrière vanwege gewijzigde gezinssamenstelling.

8. Procentuele verdeling van het aantal personen naar uitkeringsklasse per soort uitkering

Ouderdomspensioen		2006	2005	2004	2003	2002
aantal personen		368.463	357.356	346.928	337.940	329.600
uitkeringsklasse	<5	36,3%	36,7%	37,0%	37,8%	38,8%
(€ 1.000)	5-<10	20,8%	21,1%	21,3%	21,6%	22,0%
	10-<20	25,2%	25,0%	24,9%	24,9%	25,0%
	20-<30	11,7%	11,3%	11,0%	10,5%	9,7%
	30-<40	4,0%	3,9%	3,8%	3,5%	3,0%
	>=40	2,0%	2,0%	1,9%	1,8%	1,5%

Het uitkeringsbedrag waarop de klasse-indeling gebaseerd is betreft alleen het aanvullende pensioen (het zogenaamde tweede-pijlerpensioen). De AOW-uitkering is niet meegenomen.

Nabestaandenpensioen		2006	2005	2004	2003	2002
aantal personen		196.154	194.752	193.222	191.228	189.209
uitkeringsklasse (€ 1.000)	<2,5	26,1%	26,3%	26,6%	27,4%	28,3%
	2,5-<5	22,8%	23,0%	23,2%	23,7%	24,2%
	5-<10	24,2%	24,2%	24,2%	24,2%	24,8%
	10-<15	13,1%	13,0%	12,8%	12,6%	11,9%
	15-<20	7,0%	6,9%	6,8%	6,4%	5,7%
	>=20	6,7%	6,5%	6,4%	5,8%	5,1%

Vanwege concentratie in de lagere uitkeringsklasse is de klasseindeling anders dan bij de ouderdompensioenen.

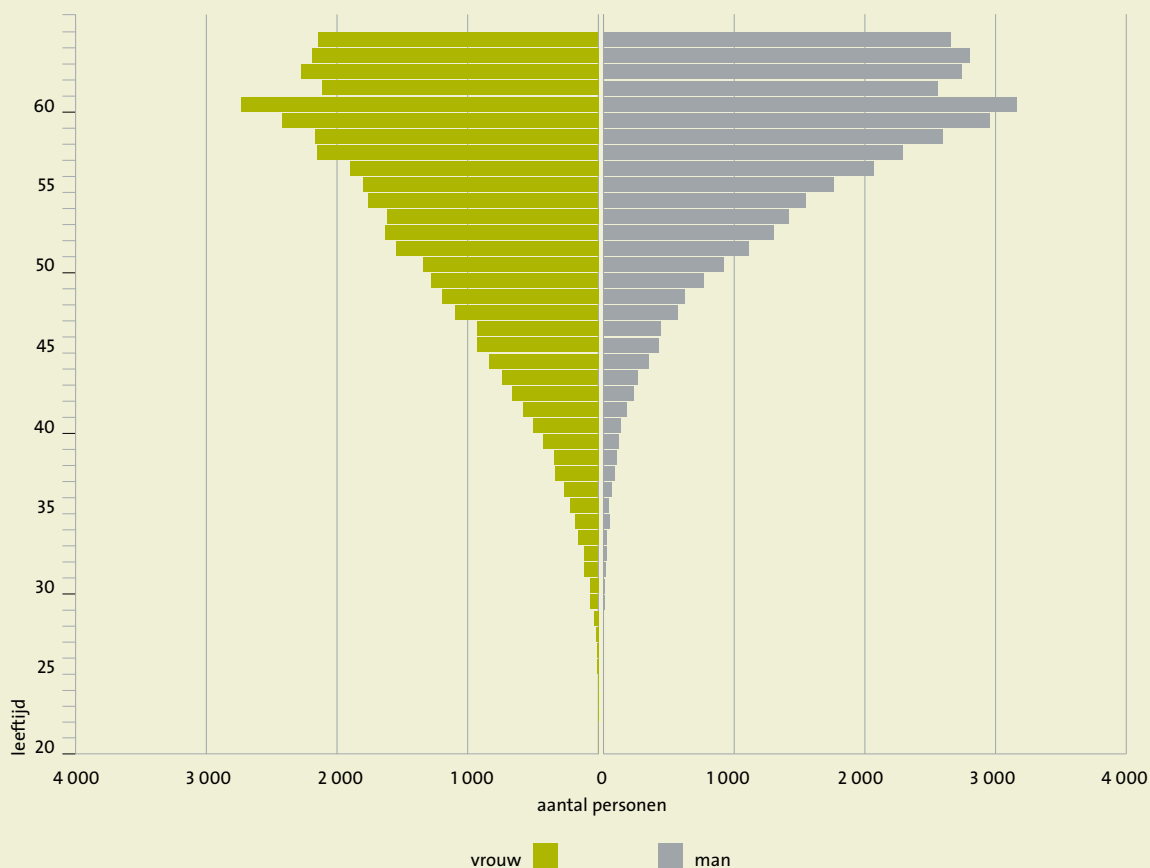
Invaliditeitspensioen		2006	2005	2004	2003	2002
aantal personen		77.897	81.845	84.899	85.065	85.323
uitkeringsklasse (€ 1.000)	<2,5	52,9%	51,0%	51,6%	56,2%	60,7%
	2,5-<5	21,7%	22,9%	22,8%	20,4%	18,7%
	5-<7,5	10,5%	10,9%	10,8%	9,8%	8,4%
	7,5-<10	5,3%	5,4%	5,3%	5,0%	4,5%
	10-<20	8,0%	8,3%	7,9%	7,3%	6,5%
	>=20	1,5%	1,6%	1,5%	1,3%	1,2%

Het invaliditeitspensioen kent een nog sterkere concentratie in de lagere uitkeringsklassen. Ook hier speelt het aanvullende karakter van de uitkering een rol, de uitkering vult de WAO aan.

Flexibel pensioen en uittreden		2006	2005	2004	2003	2002
aantal personen		92.824	92.956	71.874	61.582	56.789
uitkeringsklasse (€ 1.000)	<5	7,9%	7,7%	7,2%	7,3%	7,1%
	5-<10	14,5%	14,1%	13,2%	13,6%	13,6%
	10-<20	19,3%	19,9%	20,2%	24,0%	26,1%
	20-<30	22,1%	23,6%	25,1%	27,3%	28,4%
	30-<40	16,8%	16,5%	17,5%	16,2%	14,9%
	>=40	19,5%	18,2%	16,7%	11,6%	9,8%

De uitkeringen flexibel pensioen en uittreden zijn van een andere aard dan de andere uitkeringen. Dit is namelijk een inkomensvervangende uitkering, er is geen aanvullend aspect.

9. Leeftijdsverdeling arbeidsongeschikten ultimo 2006

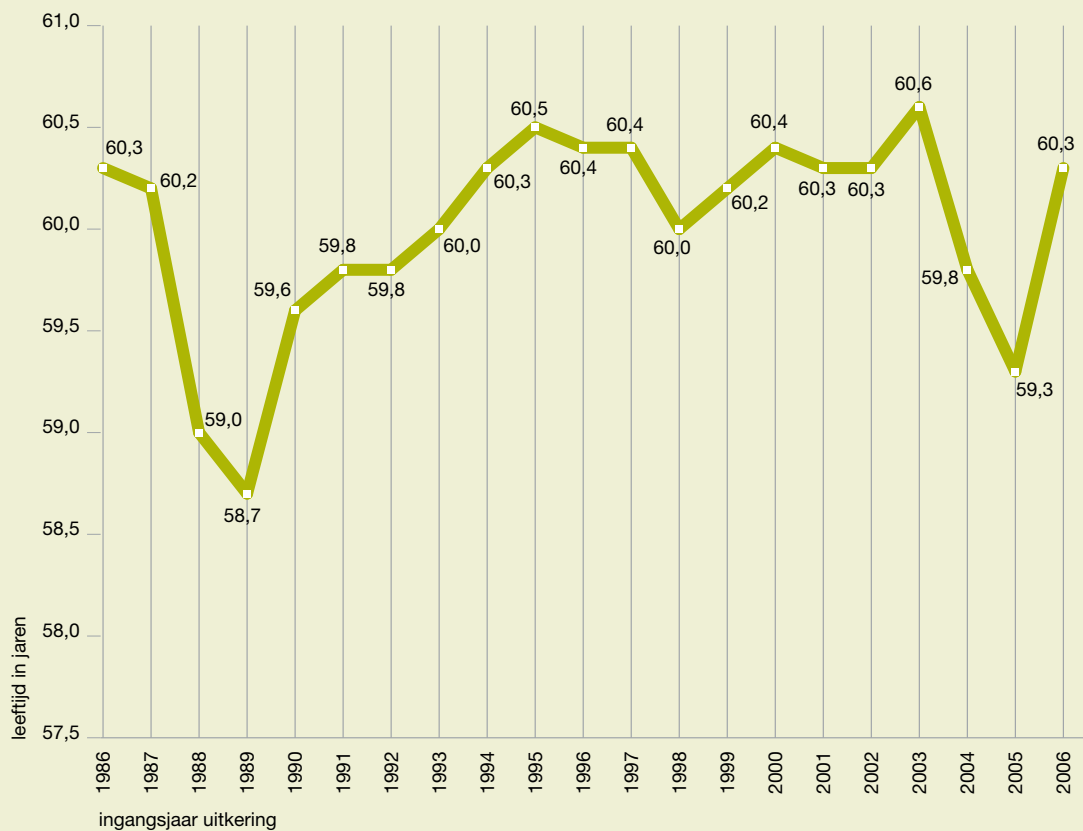

De populatie arbeidsongeschikten is sterk verouderd, verder komen er meer vrouwen voor dan mannen. Dit komt vooral voor bij de jongere leeftijden. Vanaf 55 jaar zijn de mannen in de meerderheid.

Naar verwachting zal deze populatie in de komende jaren sterk afnemen vanwege de scheve leeftijdsopbouw en de strengere eisen die aan nieuwe instroom gesteld worden.

10. Beloop van het aantal personen met IP/HPT naar leeftijdsklasse en geslacht

lftklasse	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
15-<25 jr	2	8	2	20	1	26	1	21	2	18
25-<35 jr	141	758	176	962	222	1.195	211	1.265	226	1.312
35-<45 jr	1.571	4.977	1.899	5.723	2.137	6.300	2.225	6.465	2.402	6.628
45-<55 jr	9.095	13.561	10.165	14.263	11.262	14.694	11.587	14.560	12.283	14.327
>=55 jr	25.492	22.292	26.234	22.401	26.680	22.382	26.706	22.024	26.444	21.681
totaal	36.301	41.596	38.476	43.369	40.302	44.597	40.730	44.335	41.357	43.966

Vóór 1997 heeft vervroegde uittreding alleen maar betrekking op vut.

Vanaf 1 april 1997 is de regeling vervangen door fpu en in de jaren vanaf 1997 verandert de samenstelling van de populatie ten gunste van de fpu'ers.

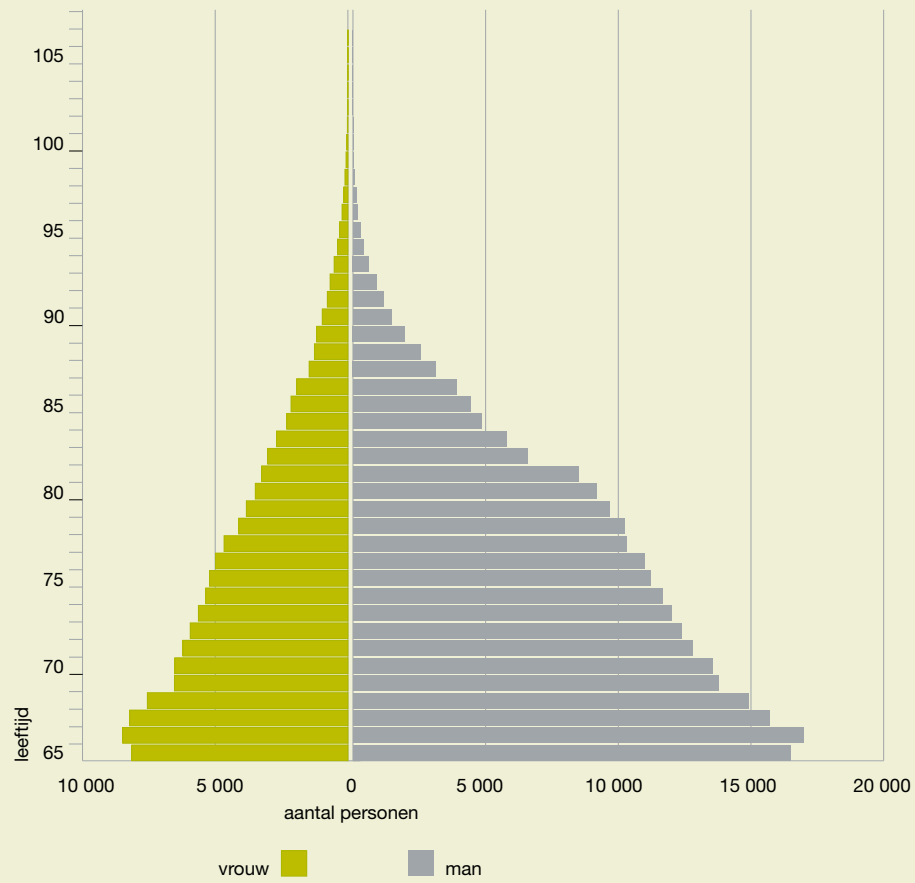
In 1988 en 1989 hebben maatregelen om deeltijd-uitstroom in de sector onderwijs te bevorderen hun verlagende invloed op de gemiddelde uittreeleeftijd. Dit betreft de zogenaamde DOP-regeling.

In het fpu-tijdperk vallen de jaren 2004 en 2005 op door een daling van de uittreeleeftijd: dit wordt met name veroorzaakt doordat veel werkgevers regelingen hebben getroffen om ouderen uit te laten stromen in verband met het kabinetsbeleid.

12. Beloop van het aantal personen met FPU naar leeftijd en geslacht

leeftijd	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
55	0	0	1.640	655	654	296	679	254	702	296
56	1.793	712	2.245	899	1.207	543	1.172	541	1.282	581
57	2.916	1.205	3.149	1.261	2.502	988	1.707	866	1.255	553
58	3.981	1.595	5.430	1.990	3.521	1.495	1.674	799	1.750	814
59	6.323	2.403	7.078	2.778	2.909	1.262	2.248	1.084	2.189	989
60	9.287	3.264	6.263	2.270	4.887	1.702	3.913	1.373	3.425	1.189
61	8.432	3.170	9.803	3.546	8.191	2.891	6.976	2.468	7.332	2.432
62	11.524	4.250	11.326	4.175	9.573	3.375	9.031	3.057	8.399	2.792
63	11.945	4.478	10.584	3.868	9.536	3.267	9.031	3.023	7.975	2.666
64	10.628	3.899	9.608	3.340	9.143	3.085	8.163	2.739	7.202	2.220
65	743	276	798	250	623	224	592	192	574	172
totaal	67.572	25.252	67.924	25.032	52.746	19.128	45.186	16.396	42.085	14.704

Ouderdomspensioen gaat in op de 1e van de maand volgend op 65 jaar worden, vandaar dat er een kleine groep fpu'ers van de leeftijd 65 voorkomt.

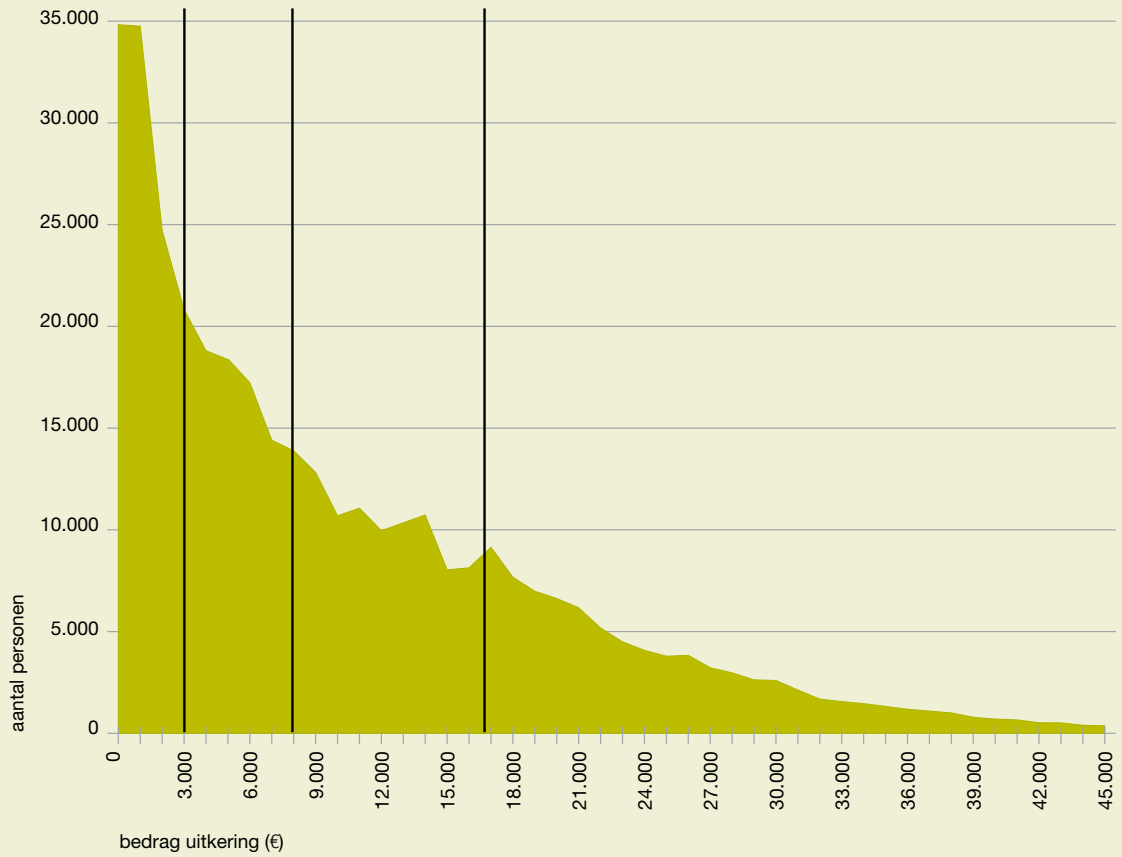
De populatie ouderdomsgepensioneerden bestaat voor het grootste deel uit mannen, er zijn ruim twee maal zoveel mannen als vrouwen.

In de oudste leeftijden echter neemt het aandeel vrouwen toe. Dit wordt veroorzaakt door de langere levensverwachting van vrouwen.

14. Beloop van het aantal personen met ouderdomspensioen naar leeftijdsklasse en geslacht

lfkklasse	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
65-<70 jr	77.999	39.225	75.177	37.595	72.190	35.611	70.313	33.762	68.478	32.033
70-<75 jr	62.471	29.892	61.743	29.001	61.849	28.256	61.978	27.529	62.615	26.568
75-<80 jr	52.474	22.981	52.918	21.876	53.317	20.753	52.606	19.784	51.229	19.106
80-<85 jr	34.948	14.867	32.884	14.322	31.047	13.781	30.214	12.980	29.374	12.287
85-<90 jr	16.002	8.036	15.170	7.643	14.188	7.239	13.490	7.127	12.967	7.161
90-<95 jr	4.533	3.353	4.253	3.228	4.011	3.243	3.622	3.171	3.381	3.089
95-<100 jr	685	877	605	817	534	780	500	741	500	694
>=100 jr	40	80	42	82	46	83	46	77	42	76
totaal	249.152	119.311	242.792	114.564	237.182	109.746	232.769	105.171	228.586	101.014

ingedeeld in kwartielen

De uitkeringsverdeling heeft een ander karakter dan de inkomensverdeling bij de actieven omdat het het tweede-pijlerpensioen betreft. Het pensioen vormt een aanvulling op de AOW.

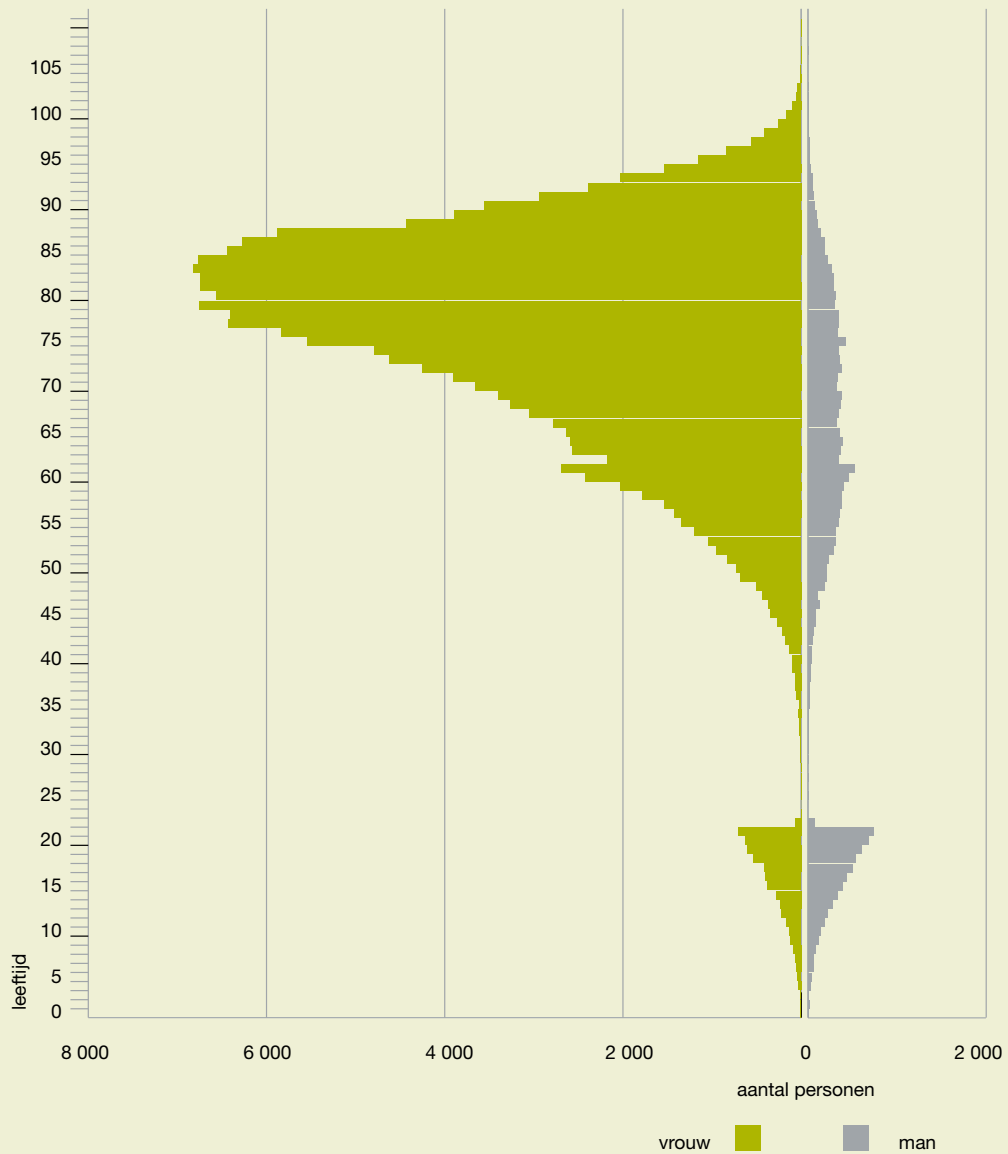
Vanwege de scheefheid van de verdeling worden de kwartielen steeds breder. De mediaan ligt bij ongeveer 8100 euro.

16. Beloop van het aantal personen met nabestaanden-/wezenpensioenen

naar leeftijdsklasse en geslacht

lfthklasse	2006		2005		2004		2003		2002	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
0-<10	559	572	602	562	614	578	649	627	689	630
10-<20	4.153	3.851	4.108	3.873	4.158	3.875	4.145	3.876	4.049	3.814
20-<30	826	806	809	785	808	814	756	747	706	712
30-<40	171	497	171	536	173	590	174	640	195	685
40-<50	1.160	3.836	1.177	4.030	1.221	4.258	1.230	4.392	1.175	4.557
50-<60	3.452	14.430	3.346	14.885	3.088	14.805	2.817	14.756	2.619	14.579
60-<70	3.700	28.571	3.260	27.828	3.109	27.888	2.858	27.959	2.601	28.063
70-<80	3.448	54.605	3.262	55.697	3.022	56.487	2.851	57.367	2.669	58.299
80-<90	1.840	57.017	1.706	55.933	1.508	54.622	1.329	53.175	1.196	51.594
90-<100	251	12.171	232	11.729	205	11.177	181	10.500	173	9.997
>=100	6	232	5	216	1	221		199		207
totaal	19.566	176.588	18.678	176.074	17.907	175.315	16.990	174.238	16.072	173.137

De vergrijzing van de bevolking komt naar voren in de toename van de aantallen personen in de hoogste leeftijdsklassen.

Voor de personen met nabestaandenpensioen is 90% vrouw. Enerzijds komt dit doordat van de oudere generaties de man meestal kostwinner was, anderzijds bestaat het weduwnaarspensioen pas sinds 1989.

Voor de wezen geldt dat het aandeel mannen ongeveer even groot is als dat van de vrouwen. Omdat het wezenpensioen eindigt op de 1e van de maand na 21 jaar worden komt er een klein aantal wezenpensioenen van de leeftijd 21 jaar voor.

Uitgave

ABP Corporate Communicatie

Postbus 4911, 6401 JS Heerlen

Oude Lindestraat 70, 6411 EJ Heerlen

Telefoon (045) 5798100

Fax (045) 5792194

E-mail corporate.communicatie@abp.nl

www.abp.nl

Vormgeving

ABP Grafische Vormgeving

Fotografie

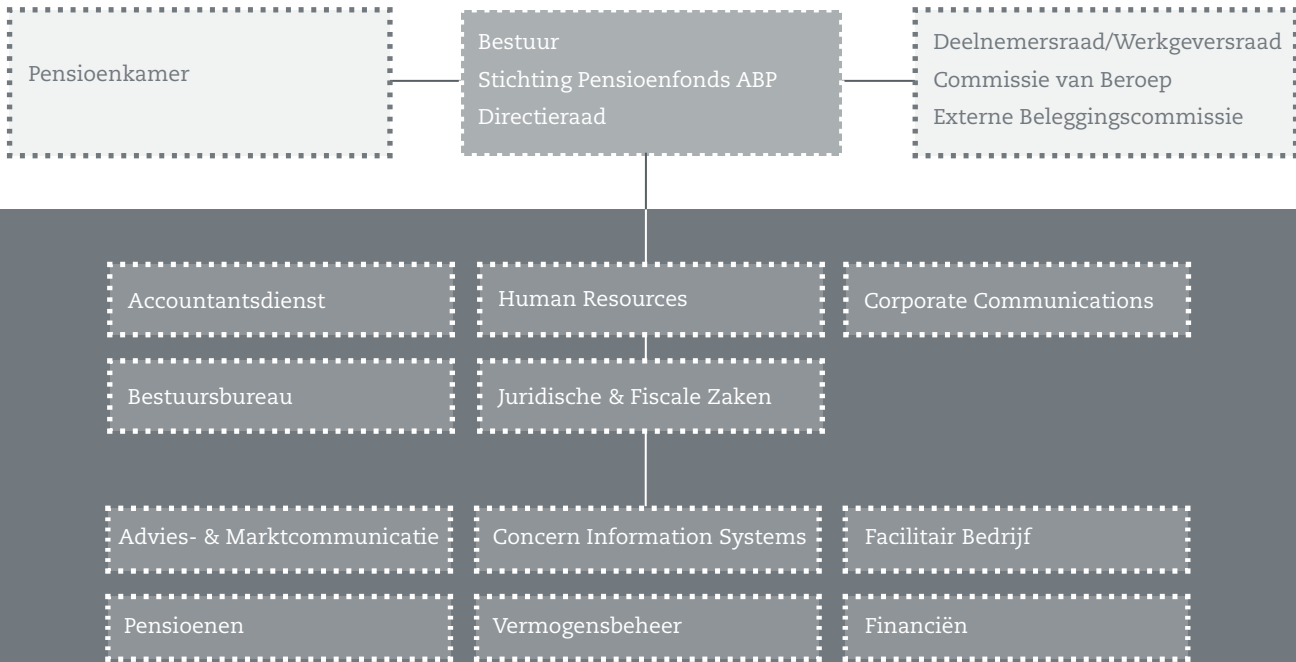
Lex van Lieshout

Druk- en bindwerk

LeiterNypels Maastricht

Heerlen, 2007 ABP

Organogram Stichting Pensioenfonds ABP

De inhoud van het pensioenreglement wordt bepaald in de pensioenkamer, waarin sociale partners worden vertegenwoordigd door hun overkoepelende organisaties.

Het Bestuur is eindverantwoordelijk voor de beheersing van de risico's, inclusief het interne toezicht hierop. Strategische keuzes inzake pensioenbeleid (aanspraken en financiering), afstemming vermogen en verplichtingen, beleggingsbeleid, hoofdstructuur, kosten van het concern en het communicatiebeleid behoren tot haar aandachtsgebied.

De Deelnemers- en Werkgeversraad hebben tot taak het Bestuur gevraagd of ongevraagd te adviseren. Het Bestuur wint in ieder geval advies in over vaststelling of wijziging van statuten en reglementen, premie, franchises en indexatie, het jaarverslag en de begroting, de abtn, gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen en ontbinding van het fonds.

De Commissie van Beroep neemt namens het Bestuur beslissingen over bezwaren van belanghebbenden tegen besluiten die genomen zijn krachtens de statuten en reglementen van het fonds. De Commissie bestaat uit een aantal leden van het Bestuur en een aantal op grond van hun deskundigheid door het Bestuur te benoemen onafhankelijke leden.

De Externe Beleggingscommissie, samengesteld uit door het Bestuur te benoemen deskundigen, adviseert over de kaderstelling van het vermogensbeheer, de toetsing van het verwachte rendement ten behoeve van het premiebeleid, het (strategische) beleggingsbeleid, het beleggingsplan, de organisatie, het risicobeheer en belangrijke beleggingsprojecten die een door het Bestuur bepaalde financiële omvang te boven gaan.

De uitvoering van de strategie wordt binnen formeel vastgestelde kaders vormgegeven door de Directieraad. Die maakt daartoe plannen en neemt conditionerende beslissingen. Verantwoording richting Bestuur wordt afgelegd middels, onder andere, jaarrekening, jaarverslag, kwartaalrapportages en voor- en najaarsnota. Via reguliere reviews wordt getoetst of de doelstellingen worden gerealiseerd. Onafhankelijk intern toezicht op de opzet en werking wordt uitgevoerd door de Accountantsdienst. Voor de onafhankelijke externe toets wijst het Bestuur een externe accountant en een externe actuaris aan.

Voor de uitvoering van haar taken laat de directieraad zich ondersteunen door een aantal concernstaven. Die zetten de kaders en richtlijnen uit en zien toe op de naleving daarvan. Zowel op concern- als op divisieniveau functioneert de organisatie met een systeem van interne beheersing. Startpunt van de inrichting van de organisatie vormt de afbakening van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen concern en divisieniveau. De divisies zijn integraal verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van de primaire processen, de realisatie van de specifieke divisiedoelstellingen en de rapportage daarover.

